5. Uluslararası

BALKANLARDA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ VE TÜRKOLOJİ SEMPOZYUMU

UNI Press YT

BALKANLARDA HALK EDEBİYATI VE SÖZLÜ KÜLTÜR

5-7 KASIM 2026 ÜSKÜP

Bildiri Özetleri Kitabı

Book of Abstracts

5. Uluslararası

BALKANLARDA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ VE TÜRKOLOJİ SEMPOZYUMU

Bildiri Özetleri Kitabı

Book of Abstracts

UNY Dress YT

UNIVERSITY OF NEW YORK TIRANA

TÜRKİYE MAARİF VAKFI | TURKISH FOUNDATION

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY
Excellence for the future!

YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ

HALKBANK

TİKA

YTB

Balkan Research Center

5. Uluslararası

BALKANLARDA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ VE TÜRKOLOJİ SEMPOZYUMU

5th International SYMPOSIUM ON TURKISH TEACHING AND TURKOLOGY IN THE BALKANS

Kayıp Ruhun İzinde Sözlü Tarih-Hatıra Derlemeleri: Makedonya'dan Çanakkale'ye

Prof. Dr. Ertuğrul KARAKUŞ

Özet

Makedonya bölgesi, Osmanlı Devleti yönetiminde kaldığı 14. asırdan 19. asır sonlarına kadar Türk-İslam kültürü ve medeniyetine bağlılığını her fırsatta göstermiş bir bölgedir. Bu "benimsenme" durumunun karşılıklı olması, günümüze ulaşan bağların da teminatıdır. Ancak teknoloji ve Batı kültür emperyalizminin gençlik üzerinde olağanüstü hızlı ve güçlü tesiriyle bu bağların, evvelki nesillere nazaran, nicel ve nitel olarak zayıflama tehlikesi hem Makedonya bölgesinde hem de tüm Balkan bölgesinde son derece mühim bir tehlike olarak belirmeye başlamıştır. Türkiye ile o bölgede yaşayan Türk ve/veya Müslüman halkın "ortak hafıza"sının büyük bir bölümünü "Çanakkale Hatıraları" tutmaktadır.

Osmanlı Devleti'nin bölgeden çekilmesinden yıllar sonra bile "payitaht tehlikede" bilinciyle "gönüllü" olarak "Çanakkale'ye koşan Balkanlı ruhu" şüphesiz ki tarihin en takdire şayan "vefa" hikâyelerinden birisidir. Türkiye'de yaşayan insanlar da bu vefanın karşılığı olarak bu fedakârâne ve cesurca hareketi önce bilmeli sonra da nesilden nesile aktarmalıdır.

Binlerce insanın Çanakkale için gönüllü olması, dünyanın görünürdeki en güçlü ordularıyla savaşmak için 1000 km ötedeki İstanbul ve Çanakkale'nin kaygısını çekmesi, içerisinde genç nesillere asırlarca aktarılması gereken "vefa, cesaret, îman" gibi çok ihtiyacımız olan değerleri barındırmaktadır. Ancak son yıllarda hızla kaybettiğimiz bu "Çanakkale ruhu"na dair eşsiz hatıraları, belki de 10 yıl sonra anımsayan birisini bulmak neredeyse imkânsız olacaktır. Oysa bu hatıralar; "modernite, teknoloji, tüketim kültürü" kıskacında yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan ve Türkiye ile Makedonya bölgesindeki (hatta genel olarak Balkan) halkın arasındaki ilişkilerin geleceğini belirleyecek olan "vefa, cesaret, îman" gibi çok ihtiyacımız olan değerleri canlı tutacak olan bir "tutkal" değerindedir.

Daha önce bölgede vazifeli olduğumuz 2013-2016 yılları arasında K. Makedonya bölgesinden Çanakkale'ye gidenlerin hikâyelerinin "ulaşabildiğimiz kadarını" derleyip hikâyeleştirip kitaplaştırmış idik. Bu bildiri çerçevesinde de maalesef şimdiye kadar birçoğu yok olmuş olsa da bu değerli "Balkan'dan Çanakkale'ye hikâyeleri"nin hafızalarda kalan son kısımlarının, tamamen yok olmadan gerekirse köy köy şehir şehir dolaşarak derlenmesi ve ayrıca gençlerin okuyabilmesi için hikâyeleştirmesinin önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Balkanlar, Makedonya, Çanakkale Savaşları, Çanakkale hatıraları, sözlü tarih derlemesi

Oral History and Memoir Compilations Exploring the Lost Soul: From Macedonia to the Battle of Çanakkale

Prof. Dr. Ertuğrul KARAKUŞ

Abstract

The Macedonia region is an area that, from the 14th century-when it came under Ottoman rule-until the late 19th century, demonstrated its commitment to Turkish-Islamic culture and civilization at every opportunity. The fact that this state of "mutual embrace" is reciprocal serves as a guarantee for the bonds that have endured to the present day. However, due to the extraordinarily rapid and powerful impact of technology and Western cultural imperialism on the youth, the danger of these ties weakening-both quantitatively and qualitatively, compared to previous generations-has begun to emerge as a critical issue across both the Macedonian and the entire Balkan region. " Memories Of The The Battle Of Çanakkale" constitute a significant part of the "shared memory" between Turkey and the Turkish and/or Muslim populations living in that region.

The "Balkan spirit" that "rushed to Çanakkale" as "volunteers"-driven by the awareness that the "imperial capital was in danger"-even years after the Ottoman Empire had withdrawn from the region, is undoubtedly one of history's most admirable stories of "loyalty." In return for this loyalty, the people living in Turkey should first recognize this self-sacrificing and courageous act and then pass it on from generation to generation.

The fact that thousands of people volunteered for Çanakkale-taking upon themselves the anxiety of defending Istanbul and Çanakkale, located a thousand kilometers away, against what appeared to be the world's most powerful armies-embodies values we sorely need, such as loyalty, courage, and faith, which must be passed down to future generations for centuries to come. However, it will likely be nearly impossible to find anyone who remembers the unique memories associated with this "Çanakkale spirit"-which we have been rapidly losing in recent years-ten years from now. Yet, these memories serve as a kind of "glue" that keeps alive values we sorely need-such as loyalty, courage, and faith-values that are in danger of vanishing under the pressure of "modernity, technology, and consumer culture," and that will shape the future of relations between the peoples of Turkey and the Macedonia region (and indeed, the Balkans in general).

During our previous tenure in the region between 2013 and 2016, we compiled, narrated, and published the stories of those who traveled from the North Macedonia region to Çanakkale-specifically, as many of these stories as we were able to access. Within the scope of this paper, emphasis has been placed on the importance of collecting-if necessary, by traveling from village to village and city to city-the remaining fragments of these valuable "stories from the Balkans to Gallipoli" before they vanish completely (even though many have unfortunately already been lost), and of turning them into narratives that young people can read.

Keywords: Balkans, Macedonia, the Battle of Çanakkale, Memories of the Battle of Çanakkale, oral history compilation

Sözdizimsel Modele Göre Bir Masal İncelemesi: Doğu Makedonya'dan Derlenen Kaderden Kaçılmaz Adlı Masal Örneği

Dr. Öğr. Üyesi Ekrem DESTANOV

Özet

Halk anlatıları, toplumların kültürel birikimlerini, geleneklerini, inançlarını ve yaşam biçimlerini yansıtan önemli sözlü kültür ürünleridir. Bu anlatı türleri arasında yer alan masallar, farklı coğrafyalarda ve kültürlerde çeşitli değişimlere uğrasalar da temel özelliklerini ve geleneksel anlatı yapılarını büyük ölçüde korumaktadır. Dolayısıyla, masalların birçok kültürel zenginliği içinde barındırdığı söylenebilir. Masalların taşıdığı kültürel değerleri ve anlatı yapısını ortaya çıkarmak amacıyla 19. Yüzyıldan itibaren farklı bilim dalları tarafından çeşitli kuramsal yaklaşımlar ve inceleme yöntemleri geliştirilmiştir. Özellikle karşılaştırmalı masal araştırmaları, anlatılardaki ortak yapısal unsurların belirlenmesine ve geleneksel anlatı modelinin ortaya konulmasına önemli katkılar sağlamıştır. Vladimir Propp'un öncülüğünde gelişen yapısal incelemeler, zamanla farklı kuramsal yaklaşımlarla zenginleşmiştir. Bu bağlamda Fransa göstergebilim okulunun önemli temsilcilerinden Algirdas Julien Greimas, edebî metinleri yalnızca biçimsel ve kurgusal özellikleriyle değil, anlam ve yan anlam katmanlarıyla birlikte ele almıştır. Bu çalışmada, Osmanlı İmparatorluğu ve öncesinden günümüze uzanan kültürel birikimin izlerini taşıyan Doğu Makedonya bölgesinde yaşayan Yörük Türklerinden derlenen "Kaderden Kaçılmaz" adlı halk masalı incelenmektedir. Masalın çözümlenmesinde Adam, Greimas ve Larivaille tarafından geliştirilen beşli model, diğer adıyla sözdizimsel model, esas alınmıştır. Bu model aracılığıyla masalın olay örgüsünün, anlatı aşamalarının ve yapısal özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca anlatının anlam katmanlarının incelenmesiyle masalın kültürel değerlerinin ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. İncelemeye tabi tutulan çalışma, Yörük Türklerinin sözlü kültür mirasının anlaşılmasına ve halk masallarının göstergebilimsel yöntemlerle incelenmesine katkı sunmayı amaçlamaktadır. Böylece geleneksel anlatıların yapısal özellikleri ile kültürel anlamları arasındaki ilişkinin daha kapsamlı biçimde değerlendirilmesine olanak sağlanmaktadır. Araştırma, aynı zamanda masalların kuşaklar boyunca aktarılan kültürel belleğin korunmasındaki rolüne dikkat çekmektedir. Bu yönüyle çalışma, halk bilimi ve göstergebilim alanlarındaki araştırmalara katkı sağlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Doğu Makedonya, anlatı, masal, göstergebilim

A Folktale Analysis Based on the Syntactic Model: The Case of "Kaderden Kaçılmaz" (One Cannot Escape Fate), Collected in Eastern Macedonia

Assist. Prof. Dr. Ekrem DESTANOV

Abstract

Folk narratives are significant products of oral culture that reflect the cultural heritage, traditions, beliefs, and ways of life of societies. Among these narrative genres, folktales have largely preserved their fundamental characteristics and traditional narrative structures, despite undergoing various transformations across different geographical regions and cultures. Accordingly, folktales can be regarded as repositories of diverse cultural values and traditions. Since the nineteenth century, various theoretical approaches and analytical methods have been developed across different academic disciplines to reveal the cultural values and narrative structures embedded in folktales. Comparative folktale studies, in particular, have made significant contributions to identifying common structural elements in narratives and establishing traditional narrative models.

Structural analyses pioneered by Vladimir Propp have gradually been enriched by different theoretical perspectives. In this context, Algirdas Julien Greimas, one of the prominent representatives of the French School of Semiotics, approached literary texts not only in terms of their formal and fictional characteristics but also through their layers of meaning and connotation.

This study examines the folktale *Kaderden Kaçılmaz* (*One Cannot Escape Fate*), collected from the Yörük Turks living in Eastern Macedonia, a region that preserves traces of a rich cultural heritage extending from the pre-Ottoman and Ottoman periods to the present day. The analysis is based on the five-stage narrative model, also known as the syntactic model, developed by Adam, Greimas, and Larivaille. Through this model, the study aims to identify the folktale's plot structure, narrative stages, and structural characteristics. Furthermore, by examining the various layers of meaning within the narrative, it seeks to reveal the cultural values embedded in the folktale.

The study aims to contribute to a deeper understanding of the oral cultural heritage of the Yörük Turks and to the analysis of folktales through semiotic approaches. In doing so, it provides an opportunity for a more comprehensive evaluation of the relationship between the structural characteristics of traditional narratives and their cultural meanings. The research also highlights the role of folktales in preserving cultural memory transmitted across generations. In this respect, the study contributes to scholarship in the fields of folklore studies and semiotics.

Keywords: East Macedonia, narrative, fable, semiotics

Çağdaş Balkan Türk Şiirinde Ekolinguistik Yansımalar

Prof. Dr. Behice VARIŞOĞLU

Özet

Ekolinguistik dilin insanlar, diğer canlılar ve fiziksel çevre arasındaki ilişkileri sürdürmedeki ve biçimlendirmedeki rolünü inceleyen disiplinler arası bir alandır. Türkiye'de henüz yeni olan bu alanda, ulaşılabilen kaynaklarda belirli bir coğrafyada azınlık konumundaki bir topluluğun edebî üretimine yönelik ekolinguistik bir incelemeye rastlanmamıştır. Bu çalışmanın amacı, Balkan coğrafyasında yaşayan ya da yetişen çağdaş Türk şairlerin şiirlerinde doğa, dil ve kimlik arasındaki ilişkinin hangi dilsel yollarla kurulduğunu ekolinguistik bir bakışla incelemektir. Nitel araştırma yaklaşımında yürütülen çalışmada doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Ağırlıklı olarak Bulgaristan, Kuzey Makedonya ve Kosova Türk şiirinden amaçlı örneklemeyle seçilen şiirler, Balkan Türk şiiri üzerine yapılmış araştırmalardan ve antolojilerden derlenmiştir. Şiirler Stibbe'nin metafor, kimlik, belirginlik ve silinme ilkeleriyle sınırlandırılan *yaşadığımız hikâyeler* modeli; Halliday'e dayanan Goatly'nin *geçişlilik ve failiyet* çözümlemesi ile Haugenıin *dil ekolojisi* anlayışı çerçevesinde önceden belirlenen kategorilere göre tasnif edilmiş ve yorumlanmıştır. Bulgular hatırlanan vatanın ve sılanın tür adlarıyla belirginleşen canlı bir doğayla gurbetin uyum sağlanamayan yabancı bir ekosistemle baskı altındaki vatanın ise zehirlenme ve yıkım imgeleriyle kavramsallaştırıldığını göstermektedir. Ağaç, kuş, nehir ve rüzgâr gibi doğa unsurları çoğunlukla fail, söyleyen, muhatap konumunda kullanılmış; baskıyı uygulayan insan failler de edilgen ve belirsiz özneli yapılarla geri plana itilmiştir. Şairler asimilasyon, sansür, savaş ve zorunlu göç deneyimlerini doğa olayları, mevsim döngüleri ve hayvan davranışları üzerinden alegorik bir dille anlatmış; Türkçeyi dağ, pınar, ırmak gibi imgelerle hayati bir varlık koşulu olarak kodlamıştır. Ayrıca yerel bitki adlarında, tarımsal emekte ve doğayla özdeşleşen benlik tasarımlarında insan ile doğa arasındaki sınırın gevşetildiği görülmüştür. Azınlık kimliği yabancı bir ormanda yalnız kalan ağaç imgesiyle, toplumsal kayıplar ise doğa varlıklarının da tuttuğu bir matem olarak yansıtılmıştır. Çalışma, incelenen şiirlerin büyük ölçüde yararlı söylemler ürettiğini; doğanın insan davranışının simgesi ve ulusal kimliğin sembolü olarak kullanıldığını ve bu şiirlerde dil üzerindeki baskının doğal düzenin bozulmasıyla birlikte kodlandığını ortaya koymaktadır.

Anahtar sözcükler: ekolinguistik, Balkan Türk şiiri, dil ekolojisi

An Ecolinguistic Approach to Contemporary Balkan Turkish Poetry

Prof. Dr. Behice VARIŞOĞLU

Abstract
Ecolinguistics is an interdisciplinary field that examines the role of language in sustaining and shaping the relationships among humans, other living beings, and the physical environment. In this field, which is still new in Türkiye, no ecolinguistic study of the literary production of a community holding minority status in a particular geography has been found in the accessible sources. The aim of this study is to examine, from an ecolinguistic perspective, the linguistic means by which the relationship among nature, language, and identity is constructed in the poems of contemporary Turkish poets who live or were raised in the Balkans. The study was conducted using a qualitative research design and employed the document analysis method. The poems, selected through purposive sampling predominantly from the Turkish poetry of Bulgaria, North Macedonia, and Kosovo, were compiled from studies on Balkan Turkish poetry and from anthologies. They were classified and interpreted according to predetermined categories within the framework of Stibbe's "stories we live by" model, limited here chiefly to the principles of metaphor, identity, salience, and erasure; Goatly's analysis of transitivity and agency, which draws on Halliday; and Haugen's conception of the ecology of language. The findings show that the remembered homeland and *sıla* (the longed-for home) are conceptualised through a living nature made salient by species names, *gurbet* (life away from home) through an alien ecosystem to which one cannot adapt, and the homeland under oppression through images of poisoning and destruction. Natural elements such as trees, birds, rivers, and the wind are mostly placed in the positions of agent, sayer, and addressee, whereas the human agents who exert the oppression are backgrounded through passive and impersonal constructions. The poets narrate their experiences of assimilation, censorship, war, and forced migration in an allegorical language through natural phenomena, seasonal cycles, and animal behaviour; through images such as mountain, spring, river, and ember, they encode Turkish as a condition of existence as vital as air and water. In addition, the boundary between human and nature is seen to be loosened in local plant names, agricultural labour, and conceptions of the self identified with nature. Minority identity is reflected through the image of a tree left alone in a foreign forest, and communal losses as a mourning in which natural entities also take part. The study reveals that the poems examined largely produce beneficial discourses; that nature is used both as a symbol of human behaviour and as an emblem of national identity; and that in these poems the pressure on language is encoded together with the disruption of the natural order.
Keywords: ecolinguistics, Balkan Turkish poetry, ecology of language

Leyla Şerif Emin'in Şiirlerinde Göç Bağlamında Kültürel Anahtar Sözcükler

Prof. Dr. Mehmet Celal VARIŞOĞLU

Özet

Balkanlardan Anadolu'ya göç, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan 1989 Bulgaristan zorunlu göçüne ve Yugoslavya'nın dağılışını izleyen yıllara kadar yüz yılı aşkın bir süre dalgalar hâlinde devam etmiş; gidenler kadar Balkanlarda kalanların hayatını da derinden etkilemiştir. Bu göç nüfus, iskân ve diplomasi tarihi açısından önemli araştırmalara konu olmuştur; ancak göçün nasıl hissedildiği ve hangi sözcüklerle anlamlandırıldığı sorusu pek az sistemli çalışmada ele alınmıştır. Bu çalışmanın amacı, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti vatandaşı Türk şair Leyla Şerif Emin'in basılı tek şiir kitabı olan *Bir Üsküp Masalı*'nda (2019) göç deneyiminin hangi sözcükler etrafında kurulduğunu belirlemek ve bu sözcüklerin taşıdığı kültürel anlamı ve toplumsal gerilimleri yorumlamaktır.

Göç etmeyip kalanlardan olan şair, Yugoslavya'nın dağılışı sırasında ve sonrasında yaşanan göçe tanıklık etmiş; önceki dalgalar ise şiirlerine aktarılmış bir bellek olarak girmiştir. Yorumlayıcı paradigmaya dayanan bu nitel araştırma, doküman incelemesi deseninde yürütülmüştür. Kitaptaki göç, ayrılık, aidiyet ve kayıpla ilgili dize ve söz öbekleri fişlenmiş; yinelenen sözcükler Anna Wierzbicka'nın kültürel anahtar sözcük ölçütleriyle değerlendirilmiş, Raymond Williams'ın tarihsel anlambilim yaklaşımı ve duygu yapısı kavramıyla yorumlanmıştır. Doğal Anlambilimsel Üstdil açıklamaları kapsam dışında tutulmuştur. Gurbet, hasret, vatan, emanet, ecdat, kimsesiz, yetim ve türkü dil düzeyinde kültürel anahtar sözcük; bavul, mendil, sandık, gar, kapı, köprü ve şehir gibi sözcükler ise Stubbs'un ayrımı doğrultusunda anahtar işlevini kitabın içinde kazanan metin düzeyinde anahtar sözcük olarak sınıflandırılmış; belirlenen sözcükler dokuz anlam kümesinde toplanmıştır.

Çalışmanın en belirgin bulgusu, gurbet sözcüğündeki yön değişimidir. Birçok şiirde gurbet, gidilen yeri değil, yakınların göçüyle boşalan ve kalınan yeri adlandırır. Anahtar sözcükler ayrıca doğulan vatan ile anavatan, belgedeki kimlik ile içte gömülü kimlik arasındaki gerilimleri taşır. Göç, bir ülkeden çok kişileştirilmiş bir şehrin, Üsküp'ün kaybı olarak yaşanır. Kümeler birlikte incelendiğinde, kaybedilen topraklar için tutulan yas ile emanet sayılan Rumeli'ye ve anavatana duyulan sadakatin iç içe geçtiği, "sadakat içindeki yas" olarak adlandırılabilecek bir duygu yapısı ortaya çıkmaktadır.

Çalışma, Wierzbicka'nın ölçütlerini sözcük seçiminde, Williams'ın yaklaşımını yorumda ayrı düzlemlerde kullanmanın edebî metinlerdeki anlam kaymalarını görünür kıldığını göstermektedir. Dil ve metin düzeyindeki anahtar sözcük ayrımıyla tek bir edebî metne uygulanabilir bir çerçeve önermekte, Balkan göçü araştırmalarına da kalanların söz varlığı üzerinden yeni bir bakış açısı kazandırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Leyla Şerif Emin, şiir, göç, Balkanlar, kültürel anahtar sözcükler

Cultural Keywords in the Context of Migration in the Poetry of Leyla Şerif Emin

Prof. Dr. Mehmet Celal VARIŞOĞLU

Abstract

Migration from the Balkans to Anatolia continued in waves for over a century, from the Russo-Turkish War of 1877-1878 to the forced migration from Bulgaria in 1989 and the years following the dissolution of Yugoslavia, affecting those who stayed as deeply as those who left. Although this migration has been widely studied from demographic, settlement and diplomatic perspectives, the question of how it was felt and through which words it was given meaning has rarely been examined systematically. This study aims to identify the words around which the experience of migration is constructed in *Bir Üsküp Masalı* [A Skopje Tale] (2019), published poetry collection of Leyla Şerif Emin, a Turkish poet and a citizen of North Macedonia, and to interpret the cultural meanings and social tensions these words carry.

Emin is among those who stayed: she witnessed the migration during and after the dissolution of Yugoslavia, while earlier waves enter her poems as transmitted memory. This qualitative study, grounded in the interpretive paradigm, follows a document analysis design. Lines and phrases concerning migration, separation, belonging and loss were recorded; recurring words were assessed against Anna Wierzbicka's criteria for cultural keywords and interpreted through Raymond Williams's historical semantics and his concept of the structure of feeling. Natural Semantic Metalanguage explications lie outside the scope of the study. Gurbet (life away from home), hasret (longing), vatan (homeland), emanet (sacred trust), ecdat (ancestors), kimsesiz (bereft of kin), yetim (orphan) and türkü (folk song) emerge as cultural keywords of the language, while words such as bavul (suitcase), mendil (handkerchief), sandık (chest), gar (station), kapı (door), köprü (bridge) and şehir (city) are text-level keywords, in Stubbs's sense, that acquire their key function within the collection.

The words fall into nine semantic clusters. The most salient finding is a reversal in the direction of gurbet: in many of the poems it names not the place one goes to but the place one stays in, emptied by the departure of others. The keywords also carry tensions between birthplace and motherland, and between documented identity and an identity buried within. Migration is experienced less as the loss of a country than as the loss of a personified city, Skopje. Together, the clusters form a structure of feeling best described as mourning within loyalty: grief for the lost lands intertwined with loyalty both to Rumelia, land held in trust, and to the motherland. The study shows that using Wierzbicka's criteria for selection and Williams's approach for interpretation, on separate planes, makes semantic shifts in literary texts visible. Its distinction between language-level and text-level keywords offers a framework for analysing a single literary text, and it brings the vocabulary of those who stayed into research on Balkan migration.

Keywords: Leyla Şerif Emin, poetry, migration, the Balkans, cultural keywords

Halk Edebiyatı ve Sözlü Kültürün Türkçe Öğretimine Yansıması Kuzey Makedonya 9. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Üzerine Bir İnceleme

Prof. Dr. Osman EMİN

Özet

Ders kitapları, dil becerilerinin geliştirilmesinin yanı sıra kültürel mirasın korunması ve kuşaklar arasında aktarılmasında önemli bir işleve sahiptir. Türkçe öğretiminde halk edebiyatı ve sözlü kültür ürünleri, dilin anlatım zenginliğini yansıtan, toplumsal değerleri aktaran ve kültürel belleğin sürekliliğine katkı sağlayan temel kaynaklar arasında yer almaktadır. Balkanlar'ın çok kültürlü tarihsel yapısı içerisinde Balkan Türklerinin sözlü kültür mirası, dil, kimlik ve aidiyet arasındaki ilişkinin anlaşılması bakımından özel bir önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı, Kuzey Makedonya'da okutulan *Türkçe Kitabım 9* adlı ders kitabını halk edebiyatı, sözlü kültür ve kültürel aktarım açısından incelemek; kültürel unsurların temsili ile Türkçe öğretimindeki işlevlerini değerlendirmektir. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımına dayalı doküman incelemesi yöntemiyle yürütülmüştür. Ders kitabındaki metinler, etkinlikler ve görseller içerik analizi yoluyla incelenmiştir. Analiz sürecinde halk edebiyatı ve sözlü kültür ürünleri; mizah ve halk fıkraları, tarihî ve destansı bellek, masal ve fabl, geleneksel yaşam, meslek kültürü, dil bilinci, kimlik, göç, aidiyet ve kültürel şahsiyetler gibi kategoriler altında değerlendirilmiştir.

Bulgular, ders kitabında genel Türk kültürü, tarihî bellek, millî aidiyet ve Türkçe bilincinin belirgin biçimde temsil edildiğini göstermektedir. Masal, fabl, hikâye ve şiir gibi türler aracılığıyla dostluk, dayanışma, adalet, fedakârlık ve insan sevgisi gibi değerler de işlenmektedir. Bununla birlikte Kuzey Makedonya ve Balkan Türklerinin yerel sözlü kültür ürünlerinin temsili, genel Türk kültürüne ilişkin içeriklerle karşılaştırıldığında sınırlı kalmaktadır. Şiir ve hikâyenin ağırlığı, diğer anlatı türlerinin çeşitlendirilmesi bakımından da geliştirme olanağı sunmaktadır. *Türkçe Kitabım 9*, dil öğretimi ile kültürel aktarımı bir araya getiren önemli bir eğitim materyalidir. Yerel masal, efsane, mâni, türkü, atasözü, deyim ve sözlü tarih örneklerinin ders kitaplarına daha kapsamlı biçimde dâhil edilmesi; öğrencilerin yaşadıkları çevreyle kültürel bağ kurmalarını ve Balkan Türklerinin kültürel mirasını tanımalarını destekleyebilir. Sözlü kültür ürünlerinin karşılaştırmalı, yaratıcı ve uygulamalı etkinliklerle ele alınması da kültürel belleğin eğitim ortamında daha etkin biçimde aktarılmasına katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Makedonya, halk edebiyatı, sözlü kültür, Türkçe öğretimi, ders kitabı

The Reflection of Folk Literature and Oral Culture in Turkish Language Teaching: An Analysis of the Ninth-Grade Turkish Language Textbook in North Macedonia

Prof. Dr. Osman EMİN

Abstract

Textbooks play a significant role not only in the development of language skills but also in the preservation and intergenerational transmission of cultural heritage. In Turkish language teaching, folk literature and oral cultural traditions constitute essential resources that reflect the expressive richness of the language, transmit social values, and contribute to the continuity of cultural memory. Within the historically multicultural context of the Balkans, the oral cultural heritage of Balkan Turks holds particular significance for understanding the relationship between language, identity, and belonging.

This study aims to examine the textbook *Türkçe Kitabım 9* (*My Turkish Textbook 9*), used in North Macedonia, from the perspectives of folk literature, oral culture, and cultural transmission, and to evaluate the representation of cultural elements and their functions in Turkish language teaching. The research employs document analysis within a qualitative research framework. The texts, activities, and visual materials included in the textbook were examined through content analysis. During the analytical process, elements of folk literature and oral culture were classified into categories such as humor and folk anecdotes, historical and epic memory, folktales and fables, traditional ways of life, occupational culture, language awareness, identity, migration, belonging, and cultural figures.

The findings indicate that broader Turkish cultural heritage, historical memory, national belonging, and awareness of the Turkish language are prominently represented in the textbook. Values such as friendship, solidarity, justice, self-sacrifice, and compassion are also conveyed through literary genres, including folktales, fables, short stories, and poetry. However, the representation of local oral cultural traditions specific to North Macedonia and Balkan Turks remains limited compared with content related to broader Turkish culture. Furthermore, the predominance of poetry and short stories suggests opportunities for greater diversification of narrative genres.

Türkçe Kitabım 9 constitutes an important educational resource that integrates language teaching with cultural transmission. The more comprehensive inclusion of local folktales, legends, *mâni* (traditional Turkish quatrains), folk songs, proverbs, idioms, and oral history narratives in textbooks could strengthen students' cultural connections with their immediate surroundings and enhance their awareness of the cultural heritage of Balkan Turks. Moreover, incorporating oral cultural traditions into comparative, creative, and practice-oriented learning activities could contribute to the more effective transmission of cultural memory within educational settings.

Keywords: North Macedonia, folk literature, oral culture, Turkish language teaching, textbook

Arnavut Atasözlerinde Paşa Figürü Tematik Bir İnceleme

Dr. Fatma HOŞÇA

Özet

Bu çalışma, Osmanlı İmparatorluğu'nun en yüksek sivil ve askerî unvanlarından biri olan *paşa* kelimesinin Arnavut atasözlerindeki kullanımını dilsel ve kültürel açıdan incelemektedir. Osmanlı döneminde Arnavutçaya yerleşen kelimenin yazılı kaynaklardaki izleri 17. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Kelimenin ilk yazılı kaydı, 1685 yılında Pjetër Bogdani'nin *Cuneus Prophetarum* adlı eserinde "pasha" biçiminde görülmektedir. Daha sonraki kaynaklarda 1702'de Francesco Maria da Lecce'nin sözlüğünde "bashë", 1854'te Hahn'ın çalışmasında "pashallarë", 1866'da Rossi'nin eserinde "pashal(l)i" ve "paçaqyfte", 1875'te ise "pashallëk" biçimleri kaydedilmiştir. Bu veriler, kelimenin Arnavutçadaki tarihsel varlığını ve farklı biçimlerdeki kullanımını ortaya koymaktadır.

Osmanlı'nın Balkanlar'daki uzun süreli hâkimiyeti, Türkçe ile Arnavutça arasında yoğun bir dilsel ve kültürel etkileşime zemin hazırlamıştır. Bu süreçte yönetim, askerlik, mutfak ve gündelik yaşam başta olmak üzere çeşitli alanlara ait Türkçe kökenli kelimeler Arnavutçanın söz varlığına dâhil olmuştur. Çalışmanın temel veri kaynağını Panajoti-Xhagolli'nin 1983 tarihli *Fjalë të urta popullore shqipe* adlı atasözü derlemesi oluşturmaktadır. İncelemede *paşa* kelimesini içeren atasözleri anlam ve kullanım özellikleri bakımından değerlendirilerek tematik açıdan sınıflandırılmıştır.

İnceleme sonucunda *paşa* kelimesinin Arnavut atasözlerinde yalnızca bir makam ve unvanı karşılamadığı; otorite, iktidar eleştirisi, makamın geçiciliği, kişilik ve erdem, aile ilişkileri ve mizah gibi temalar çerçevesinde de kullanıldığı belirlenmiştir. *Fshati digjet, pashai krehet* ("Köy yanıyor, paşa taranıyor") atasözü yöneticinin kayıtsızlığını eleştirirken, paşalık ile kişilik arasındaki ilişkiyi sorgulayan diyaloglu atasözü makamın insanî erdemlerin yerini tutamayacağını vurgulamaktadır. Türkçedeki benzer atasözü örnekleriyle karşılaştırıldığında bu kullanımlar, iki dilin sözlü kültürleri arasındaki ortaklıkları ve tarihsel etkileşimin atasözlerine yansımalarını ortaya koymaktadır. Çalışma, *paşa* kelimesinin kültürel anlam katmanlarını inceleyerek Arnavut atasözlerinin tarihsel ve toplumsal belleğin aktarılmasındaki rolünü de değerlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Paşa, Arnavutça, atasözleri, sözlü kültür

The Pasha Figure in Albanian Proverbs: A Thematic Analysis

Dr. Fatma HOŞÇA

Abstract

This study examines the use of the word *pasha* in Albanian proverbs from linguistic and cultural perspectives. One of the highest civil and military titles in the Ottoman Empire, the term became established in Albanian during the Ottoman period, with written records dating back to the seventeenth century. Its earliest recorded occurrence appears in the form "pasha" in Pjetër Bogdani's work *Cuneus Prophetarum*, published in 1685. Subsequent sources document various forms of the word, including "bashë" in Francesco Maria da Lecce's dictionary in 1702, "pashallarë" in Hahn's work in 1854, "pashal(l)i" and "paçaqyfte" in Rossi's work in 1866, and "pashallëk" in 1875. These records demonstrate the historical presence of the word in Albanian and its use in different forms.

The Ottoman Empire's prolonged rule in the Balkans fostered extensive linguistic and cultural interaction between Turkish and Albanian. During this period, words of Turkish origin entered the Albanian lexicon in various domains, particularly administration, the military, cuisine, and everyday life. The primary source for this study is Panajoti-Xhagolli's 1983 collection of proverbs, *Fjalë të urta popullore shqipe*. The proverbs containing the word *pasha* are examined in terms of their meanings and usage and classified thematically.

The findings reveal that *pasha* in Albanian proverbs signifies more than an official title or rank; it also conveys themes such as authority, criticism of power, the transience of office, personal character and virtue, family relationships, and humor. The proverb *Fshati digjet, pashai krehet* ("The village is burning, while the pasha combs his hair") criticizes the indifference of those in power. Meanwhile, a dialogic proverb questioning the relationship between rank and personal character emphasizes that status cannot substitute for human virtue. Comparisons with similar Turkish proverbs reveal shared elements in the oral cultures of the two languages and demonstrate how historical interaction is reflected in proverbial expressions. By exploring the cultural layers of meaning associated with *pasha*, this study also considers the role of Albanian proverbs in transmitting historical and social memory.

Keywords: Pasha, Albanian, proverbs, oral culture

Makedonya Türk Halk Edebiyatı Metinlerinde Tarihsel ve Yerel Dil Katmanları: Sözlü Kültürün Dilsel Belleği

Doç. Dr. Fatih VEYİS

Özet

Balkan coğrafyasında Türkçe, yüzyıllar boyunca yalnızca bir iletişim aracı değil; toplumsal hafızanın, gündelik hayatın, dinî ve estetik tecrübenin, yerel aidiyetlerin ve kuşaklar arası kültür aktarımının taşıyıcılarından biri olmuştur. Bu çalışma, Makedonya Türklerinin sözlü kültür ürünlerinde korunan tarihsel ve yerel dil katmanlarını dilsel-kültürel bellek çerçevesinde incelemektedir. Araştırma verilerini T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap arşivinde Makedonya Türk Halk Edebiyatı başlığı altında yayımlanan destanlar, deyimler, efsaneler, masallar, ninniler, tekerlemeler ile türküler ve mâniler oluşturmaktadır. Nitel doküman incelemesi ve tarihsel-karşılaştırmalı dil çözümlemesinin birlikte kullanıldığı araştırmada, yalnızca söz konusu kaynaklarda doğrudan ulaşılan dil birimleri bulgu olarak kabul edilmiş; dış literatür ise tarihsel, diyalektolojik ve kültürel yorumun karşılaştırma zemini olarak kullanılmıştır. İnceleme sonucunda 72 ayırt edici birim belirlenmiş ve bunlar tarihsel boyut Osmanlı Türkçesi, yerel-fonetik ve söylemsel biçimler, maddi kültür ve gündelik hayat söz varlığı ile kalıplaşmış sözlü performans unsurları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Destanlarda gûş, derkâr, hünkâr, redif, tezkire ve ruz ü şeb gibi tarihsel kültür dili unsurları; masal ve efsanelerde açan, em, ep, emen, üle, büle, gür-, süle-, sindi ve dilmi gibi yerel anlatı biçimleri; türkü, mâni, ninni, tekerleme ve deyimlerde ise çarık, uçkur, evlek, ruba, lâhna, hayad ve arşın gibi kültürel söz varlığı öne çıkmaktadır. Açan zaman bağlayıcısının masal ve efsanelerde, -miş biçiminin ise özellikle anlatı metinlerinde doğrudan görülmesi tarihsel süreklilik tartışması bakımından dikkat çekicidir. Bununla birlikte çalışmada ölçünlü dilden her farklılaşma arkaizm olarak değerlendirilmemiş; tarihsel metin dili, yerel ağız özelliği ve kültürel söz varlığı analitik olarak birbirinden ayrılmıştır. Bulgular, incelenen sözlü kültür türlerinin Türkçenin farklı tarihsel ve yerel katmanlarını farklı yoğunluklarda koruyan dil belleği olarak değerlendirilebileceğini söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Makedonya Türkleri, sözlü kültür, tarihsel söz varlığı, yerel söz varlığı, ağız bilimi, dilsel-kültürel bellek

Historical and Local Linguistic Layers in Turkish Folk Literature Texts of Macedonia: The Linguistic Memory of Oral Culture

Assoc. Prof. Dr. Fatih VEYİS

Abstract

This study examines the historical and local linguistic layers preserved in the oral cultural products of the Turks of North Macedonia within the framework of linguistic and cultural memory. The data consist of epics, idioms, legends, folk tales, lullabies, tongue twisters, folk songs, and *mani* published under the title *Macedonian Turkish Folk Literature* in the e-book archive of the Republic of Türkiye Ministry of Culture and Tourism. Employing qualitative document analysis in conjunction with historical-comparative linguistic analysis, the study treats only linguistic items directly attested in these sources as research findings, while secondary literature is used as a comparative framework for historical, dialectological, and cultural interpretation. The analysis identified 72 distinctive linguistic items, which were examined within four analytical categories: the historical dimension of Ottoman Turkish, local phonetic and discourse forms, vocabulary related to material culture and everyday life, and formulaic elements of oral performance. In the epics, elements of the historical cultural register such as *gûş, derkâr, hünkâr, redif, tezkire,* and *ruz ü şeb* are prominent; in folk tales and legends, local narrative forms such as *açan, em, ep, emen, üle, büle, gür-, süle-, sindi,* and *dilmi* are frequently observed; while culturally embedded lexical items such as *çarık, uçkur, evlek, ruba, lâhna, hayad,* and *arşın* stand out in folk songs, *mani*, lullabies, tongue twisters, and idioms. The direct attestation of the temporal connector *açan* in folk tales and legends and of the form *-miş*, particularly in narrative texts, is noteworthy in terms of historical linguistic continuity. However, the study does not regard every divergence from Standard Turkish as an archaism; instead, historical textual language, local dialectal features, and culturally embedded vocabulary are analytically distinguished from one another. The findings suggest that the oral cultural genres examined can be regarded as forms of linguistic memory that preserve different historical and local layers of Turkish to varying degrees.

Keywords: Turks of Macedonia, oral culture, historical vocabulary, local vocabulary, dialectology, linguistic-cultural memory

Georgi Gospodinov'un *Bahçıvan ve Ölüm* Romanı ve Mustafa Kutlu'nun *Beyhude Ömrüm* Uzun Hikâyesinde Bahçe: Karşılaştırmalı Bir İnceleme

Öğr. Gör. Dr. Esma Nur ÇETİNKAYA KARADAĞ

Özet

Bu çalışma, Georgi Gospodinov'un 2025 yılında yayımlanan ve hem edebi hem de toplumsal boyutta çok ses getiren *Bahçıvan ve Ölüm* romanı ile Mustafa Kutlu'nun 2001 yılında yayımlanan *Beyhude Ömrüm* adlı uzun hikâyesinde bahçenin taşıdığı anlamları ve işlevleri karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Bulgar ve Türk edebiyatlarından farklı dönemlerde yazılan iki eseri bir araya getiren bu karşılaştırma, farklı kültürel ve tarihsel bağlamlara rağmen bahçe etrafında gelişen benzer meseleleri değerlendirmek için anlamlı bir zemin sunmaktadır. Her iki eserde de bahçe, yalnızca bitkilerin yetiştirildiği bir mekân olmaktan çıkarak karakterlerin hayatlarına anlam veren, aidiyet kurdukları ve kendilerini ifade ettikleri temel bir alana dönüşür. *Beyhude Ömrüm*'de esas karakter Yadigâr, taşlık ve verimsiz bir araziyi bahçeye dönüştürmeyi hayatının en önemli amaçlarından biri hâline getirirken, *Bahçıvan ve Ölüm*'de bahçe, anlatıcının babasının kendisini ifade ettiği, hayata tutunduğu ve dış dünyayla ilişki kurduğu temel mekândır. Bu çalışmada bahçeye yöneliş ve aidiyet; bahçenin iyileştirici ve kurtarıcı işlevi, emek, bakım ve doğayla ilişki, ekonomik değer, göç ve değişen yaşam biçimleri, bahçecilik bilgisinin kuşaklar arası aktarımı, yaşlılık ve ölüm başlıkları karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. İnceleme sonucunda, iki eserde de bahçenin, karakterlerin yaşama bağlılıklarını sürdürdüğü, kayıp ve değişim karşısında sığınabilecekleri ve kendilerine alternatif bir yaşam alanı kurabilecekleri bir mekâna dönüştüğü görülmektedir. Bununla birlikte, bahçıvanların ölümünden sonra veya bahçıvanların bahçeye bakamaz hale geldiklerinde, bahçelere yüklenen anlamın ve uzun yıllar içinde edinilen bahçecilik bilgisinin sonraki kuşaklara aynı biçimde aktarılamadığı, hatta kaybolduğu ortaya çıkmaktadır. Böylece bahçe, Gospodinov'un *Bahçıvan ve Ölüm* romanında ve Kutlu'nun *Beyhude Ömrüm* uzun hikâyesinde yalnızca yaşamın ve üretimin değil; hafızanın, kaybın ve sürekliliğin de taşıyıcısı hâline gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Georgi Gospodinov, Mustafa Kutlu, *Bahçıvan ve Ölüm*, *Beyhude Ömrüm*, bahçe

Garden in Georgi Gospodinov's *Death and the Gardener* and Mustafa Kutlu's *Beyhude Ömrüm*: A Comparative Study

Lecturer Dr. Esma Nur ÇETİNKAYA KARADAĞ

Abstract

This study comparatively examines the meanings attributed to the garden in Georgi Gospodinov's *Death and the Gardener* (2025) and Mustafa Kutlu's long story *Beyhude Ömrüm* (2000). Bringing together two works from Turkish and Bulgarian literature, this comparison provides a meaningful ground for evaluating similar issues that develop around the garden despite different cultural and historical contexts. In both works, the garden goes beyond being merely a place where plants are grown and becomes a central space that gives meaning to the characters' lives, creates a sense of belonging, and enables self-expression. In *Beyhude Ömrüm*, Yadigâr turns the transformation of a rocky and barren piece of land into a garden into one of the main purposes of his life. In *Death and the Gardener*, the garden is the primary space through which the narrator's father expresses himself, remains attached to life, and relates to the outside world. The study comparatively examines the characters' turn toward the garden and their sense of belonging; the garden's healing and restorative function; labor, care, and the relationship with nature; economic value, migration, and changing ways of life; the intergenerational transmission of gardening knowledge; aging; and death. The analysis shows that in both works the garden becomes a space that sustains the characters' attachment to life, offers refuge in the face of loss and change, and allows them to create an alternative way of living. At the same time, although gardens continue to exist after the gardeners' deaths, the meanings attached to them and the gardening knowledge accumulated over the years cannot be transmitted to the next generation in the same way. Thus, both in Gospodinov's *Death and Gardener* and Kutlu's *Beyhude Ömrüm*, the garden becomes a carrier not only of life and production, but also of memory, loss, and continuity.

Keywords: Georgi Gospodinov, Mustafa Kutlu, *Death and the Gardener*, *Beyhude Ömrüm*, garden

Boşnak Fıkralarında İstanbul: Kültürel Bellek ve Şehir İmgesi

Arş. Gör. Dr. Ali Mehmet GÜRSEL

Özet

İstanbul, Türkler tarafından fethedildikten sonra Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altında bulunan pek çok farklı millete başkentlik yapmış bir şehirdir. Coğrafi konumunun yanı sıra tarih boyunca ekonomik, kültürel ve dini çeşitliliğinden dolayı her milletten insanı kendine çekmiştir. Bu sayede daima eğitimin, ticaretin ve sanatın merkezi haline gelmiştir. Bununla birlikte başta etkileyici güzelliği ve zenginliğiyle, diğer yandan şatafatlı ve eğlenceli yaşantısıyla birçok edebi eserin konusu haline gelerek hem divan edebiyatında hem de halk edebiyatında adından sıkça söz ettiren bir şehir olmuştur. Üstelik Osmanlı Devleti'nin bakiyesi olan topraklarda günümüzde bile edebi eserlere konu olmaya devam etmiştir.

Diğer şehirlere nispeten, İstanbul'un Boşnaklar için ise ayrı bir önemi vardır; geçmişte dini açıdan hilafetin merkezi, idari açıdan da Devlet-i Aliyye'nin payitahtı ve hükümdarlarının da yaşadığı şehirdir. Boşnaklar, bugün de İstanbul'u Mekke, Medine'den sonra İslam dünyasının en önemli şehri olarak görmeye devam ederler. İstanbul, artık ne payitaht ne de Hilafet merkezidir ama Boşnakların bu şehre duydukları özlem ve hürmet değer kaybetmeden süregelmektedir. Bu şehir, diğer Slav halklarında olduğu gibi Boşnaklar arasında da genellikle "Carigrad" olarak anılmış ve buna ilaveten "Stambol" veya "Stanbol" kelimeleri kullanılmıştır. Orada yaşayanlara ise Stanbolije ya da Carigrađani denilmiştir. İstanbul, Boşnak halk edebiyatında yalnızca şiirlerde, hikâyelerde, masallarda değil, fıkralarda da özel bir mekân adı olarak sıkça yer almaktadır. Ancak bu şehir, diğer şehirler gibi sıradan bir coğrafi mekân adı değildir. Bazı Boşnak fıkrasının konusu İstanbul'dur ya da olaylar doğrudan İstanbul'da geçmektedir. Bu çalışmada İstanbul'u konu alan beş adet Boşnak fıkrası seçilmiştir. Söz konusu fıkralar metin tarama yöntemiyle tespit edilmiş ve bu fıkralar üzerinden Boşnak halkının İstanbul'a dair bakış açısı ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Fıkra, Boşnak fıkraları, İstanbul, Kültürel bellek, şehir imgesi

Istanbul in Bosnian Jokes: Cultural Memory and the Image of the City

Res. Assist. Dr. Ali Mehmet GÜRSEL

Abstract

Istanbul is a city that has been the capital of many different nations under the rule of the Ottoman Empire after it was conquered by the Turks. Besides its geographical location, the city has attracted people from diverse ethnic backgrounds throughout history due to its economic, cultural and religious diversity. As a result, it has always been a centre of education, trade and the arts. With its captivating beauty and wealth on the one hand and its lavish and entertaining lifestyle on the other, the city has come the subject of numerous literary works, earning a prominent place in both Divan literature and folk literature. Moreover, it has continued to feature in literary works produced in the territories that once formed part of the Ottoman Empire, even in the present day.

Compared to other cities, Istanbul has a special significance for Bosnians; In the past it is the center of the Caliphate from a religious point of view, and from an administrative point of view, it is the capital city of the Ottoman Empire and the city where their rulers lived. Today, Bosnians continue to consider Istanbul as the most important city of the Islamic world after Mecca and Medina. Istanbul is no longer the capital or the center of the Caliphate, but the Bosnians' longing and reverence for this city continues without losing value. In Bosnian folk literature, Istanbul is frequently mentioned as a special place name not only in poems, stories and tales but also in jokes. The subject of many Bosnian jokes is Istanbul or the events take place in Istanbul. Among the Bosniaks, as among other Slavic peoples, this city was commonly referred to as "Carigrad", while the terms "Stambol" and "Stanbol" were also used. The people living there are also called Stanbolije or Carigrađani. However, this city is not merely and ordinary geographical place name like any other. Some Bosnian jokes are about Istanbul, or their events take place directly in the city. In this study, five Bosnian jokes featuring Istanbul were selected. These jokes were identified through textual analysis, and the Bosnian people's perspective on İstanbul was explored through an examination of these examples.

Keywords: Jokes, Bosnian jokes, İstanbul, cultural memory, urban image

Kültürler Arasinda Bir Köprü Olarak Turizm Söylemi: Bulgar Ve Türk Kültürel-Tarihî Mirasinin Etnodilbimsel Analizi

Doç. Dr. Nevriye ÇUFADAR

Özet

Çağdaş küreselleşme çağında turizm söylemi, yalnızca bilgi aktarma aracı olarak değil, aynı zamanda kültürel imgeler, kimlikler ve sembolik anlamlar inşa eden özgün bir iletişim pratiği olarak işlev görmektedir. Bu çalışma, Bulgaristan'daki turizm söyleminde Bulgar ve Türk kültürüne ait etnodilbilimsel unsurların yerini ve işlevlerini incelemektedir. Araştırmanın odağında, kültüre özgü dil birimlerinin turistik metinlere nasıl entegre edildiği ve kültürlerarası diyalog ortamının oluşturulmasına nasıl katkı sağladığı yer almaktadır.

Çalışmanın kuramsal çerçevesi, dili kültürel hafızanın, halk anlatılarının ve kolektif temsillerin taşıyıcısı olarak ele alan etnodilbilim (N. İ. Tolstoy, A. S. Gerd, J. Bartmiński) ve söylem teorisine dayanmaktadır. Yöntem olarak, tanıtım broşürleri, reklam metinleri, web siteleri ve gezi rehberleri üzerinde nitel söylem analizi uygulanmıştır. Araştırmada kültürel ve tarihî mekân adlandırmaları, efsaneler, yer adları (toponimler) ve dinî mimari yapılar (Plovdiv, Nessebar, Koprivştitsa ve Şumen'deki Osmanlı dönemi mirası dâhil) incelenmiştir.

Elde edilen bulgular, etnodilbilimsel unsurların özgünlük ve kültürel kimlik göstergeleri olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Bulgar ve Türk kültürüne ait kavramların metinlere dâhil edilmesi, alıcının bilişsel ve duygusal mekanizmalarını harekete geçirerek metnin pragmatik ikna gücünü artırmaktadır. Yer adları, folklorik motifler ve tarihî göndermeler, yalnızca çekici bir turistik ürün oluşturmakla kalmayıp, aynı zamanda somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunmasına hizmet etmekte ve turizm söylemini Balkanlar'da sürdürülebilir bir kültürlerarası diyalog platformu olarak konumlandırmaktadır.

Sonuç olarak, bu araştırma turizm söyleminin dilsel ve kültürel katmanlarını etnodilbilimsel bir bakış açısıyla ortaya koyarak alana özgün bir katkı sunmaktadır. Ayrıca elde edilen verilerin gelecekteki disiplinler arası çalışmalara ve bölgesel kültür politikalarına ışık tutması öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: etnodilbilim, turizm söylemi, kültürel kimlik, kültürlerarası iletişim, kültürel miras, yer adları

Tourist Discourse as a Bridge Between Cultures: An Ethnolinguistic Analysis of the Bulgarian and Turkish Cultural-Historical Heritage

Assoc. Prof. Dr. Nevriye ÇUFADAR

Abstract

In the modern era of globalization, tourist discourse functions not merely as a means of transmitting information, but as a specific communicative practice for constructing cultural images, identities, and symbolic meanings. This study analyzes the place and functions of ethnolinguistic elements of Bulgarian and Turkish culture in the tourist discourse in Bulgaria. The focus is directed towards the ways in which culturally specific linguistic units are integrated into tourist texts and contribute to the establishment of intercultural dialogue.

The theoretical framework is grounded on the concepts of ethnolinguistics (N. I. Tolstoy, A. S. Gerd, J. Bartmiński) and discourse analysis, examining language as a bearer of cultural memory, folklore traditions, and collective representations. The methodology relies on qualitative discourse analysis of tourist brochures, advertising texts, websites, and travel guides. Designations of cultural-historical sites, legends, toponymy, and religious architectural monuments (including those from the Ottoman period in Plovdiv, Nesebar, Koprivshtitsa, and Shumen) have been analyzed.

The results show that ethnolinguistic elements function as markers of authenticity and cultural identity. The inclusion of concepts from Bulgarian and Turkish culture activates cognitive and emotional mechanisms in the recipient, enhancing the pragmatic persuasive power of the text. Toponymy, folklore motifs, and historical references not only construct an attractive tourist product, but also act as a mechanism for preserving tangible and intangible cultural heritage, affirming tourist discourse as a platform for sustainable intercultural dialogue in the Balkans.

In conclusion, this research makes an original contribution to the field by revealing the linguistic and cultural layers of tourism discourse from an ethnolinguistic perspective. Furthermore, the findings are anticipated to shed light on future interdisciplinary studies and regional cultural policies.

Keywords: ethnolinguistics, tourist discourse, cultural identity, intercultural communication, cultural heritage, toponomi

Rumeli Dil Bilimine Krakov'dan Katkılar

Prof. Dr. Marek STACHOWSKI
Doç. Dr. Hilal Oytun ALTUN

Özet

Rumeli dil bilimi terimi ilk olarak Marek Stachowski'nin 2023 yılında Krakov'da *Podstawy turkologii dla bałkanistów* adıyla neşredilen ve Türkçe'ye *Rumeli Bilimine Giriş* adıyla tercüme edilen kitabında, Rumeli'deki dillerin birbirleriyle ve Türkçeyle olan ilişkilerini kapsayan bir araştırma sahası olarak kavramsallaştırılmıştır. Söz konusu alana Krakov'dan dâhil edilebilecek ilk adımlar bir asır öncesinde, Rumeli Türk ağızlarına dair bugünkü anlamıyla ilk diyalektoloji tedkiklerini yürüten Tadeusz Kowalski'nin (1889-1948) eserleriyle ortaya çıkmıştır. 2. Dünya Savaşı'yla kesintiye uğrayan Rumeli dil bilimi daha sonra Stanisław Stachowski'nin (1930-2021) Rumeli dillerindeki Türkçe alıntılar, bunların kronolojisi ve adaptasyonu gibi konulara dair çalışmalarıyla devam etmiştir. Włodzimierz Zajączkowski'nin (1914-1982) de birkaç çalışması bu bağlamda anılabilir. Günümüzde ise ikinci ve üçüncü nesil Stachowskiler, bir yandan önceki nesilde başlamış bulunan alıntıların adaptasyonu ve metodoloji konularını sürdürürken, bir yandan coğrafi dil bilimi, niceliksel dil bilimi alanlarının yaklaşımlarıyla Rumeli dil biliminin gelişmesine hizmet eden çalışmalara imza atmaktadırlar.

Rumeli biliminin Türkoloji dışında özel bir alan olarak tanımlanması, esasen Rumeli'deki Yunanca, Arnavutça, Makedonca, Bulgarca, Sırpça ve/veya Hırvatça (Ştokav lehçesi), Rumence, Çingenece ve Yahudi İspanyolcası (Ladino) ağızları gibi pek çok dille ilgili olmasından kaynaklansa da bugüne kadar bu alandaki çalışmalar daha çok Türkçe'ye odaklanmıştır. Rumeli dil biliminin mevcut hâlinde özellikle sözlük bilgisi yönünde gelişmeye açık olduğu görülmektedir. Rumeli ve Balkanlar'da, Türkçe dışı dillerdeki, ağızlardaki ve metin külliyatlarındaki Türkçe alıntıların; Rumeli Türk ağızlarında komşu dillerden gelen alıntıların sözlükleri; söz konusu bölgedeki diller arasında karşıtsal (contrastive) sözlükler, alanın ilerleyebileceği bir istikamet olarak belirlenebilir. Özetle, Krakov'da Rumeli dil bilimi, zaman zaman Karpatlar ve Balkanlar'daki dil temaslarına kadar uzanan çalışmalarla, bir asırdır üretken ve canlı bir araştırma alanı olarak gelişmeye devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tadeusz Kowalski (1889-1948), Stanisław Stachowski (1930-2021), Rumeli dil temasları, Balkanlar, Sözlük bilgisi

Contributions to Rumelian Linguistics from Kraków

Prof. Dr. Marek STACHOWSKI
Assoc. Prof. Dr. Hilal Oytun ALTUN

Abstract
The term *Rumelian linguistics* was first conceptualized as a field of research encompassing the relationships among the languages spoken in Rumelia and their interactions with Turkish in Marek Stachowski's book *Podstawy turkologii dla bałkanistów*, published in Kraków in 2023 and translated into Turkish under the title *Rumeli Bilimine Giriş* (*Introduction to Rumelian Studies*). The earliest contributions from Kraków that can be associated with this field date back approximately a century to the works of Tadeusz Kowalski (1889–1948), who conducted the first dialectological investigations of Rumelian Turkish dialects in the modern sense. Research in Rumelian linguistics, interrupted by the Second World War, was subsequently continued through the studies of Stanisław Stachowski (1930–2021), particularly those concerning Turkish loanwords in Rumelian languages, their chronology, and their adaptation. Several studies by Włodzimierz Zajączkowski (1914–1982) may also be mentioned in this context. Today, the second and third generations of the Stachowski family continue to investigate the adaptation of loanwords and methodological issues addressed by earlier generations, while also contributing to the development of Rumelian linguistics through approaches drawn from geographical and quantitative linguistics.
The identification of Rumelian studies as a distinct field beyond Turkology stems primarily from its engagement with numerous languages spoken in Rumelia, including Greek, Albanian, Macedonian, Bulgarian, Serbian and/or Croatian (the Shtokavian dialect), Romanian, Romani, and Judeo-Spanish (Ladino) varieties. Nevertheless, research conducted in this field has so far focused predominantly on Turkish. At its current stage of development, Rumelian linguistics appears to offer considerable potential for further research, particularly in lexicography. Promising directions include the compilation of dictionaries of Turkish loanwords found in non-Turkish languages, dialects, and textual corpora in Rumelia and the Balkans; dictionaries documenting borrowings from neighboring languages into Rumelian Turkish dialects; and contrastive dictionaries of the languages spoken in the region. In conclusion, Rumelian linguistics in Kraków has continued to develop as a productive and vibrant field of research for approximately a century, with studies occasionally extending to language contact phenomena in the Carpathian and Balkan regions.
Keywords: Tadeusz Kowalski (1889–1948), Stanisław Stachowski (1930–2021), language contact in Rumelia, Balkans, lexicography

Şumnu Bölgesinde Tespit Edilen Bir Cönk: Muhtevası, Yazım Özellikleri ve Aşık Gülzari'nin *Dasitan-I Sultan Mahmud* Eseri

Prof. Dr. Meryem SALİM

Özet

Türk halk kültürünün canlılığını ve tarihsel zenginliğini başarıyla sunmak ve gelecek nesillere aktarmak için, mümkün olduğunca çok sayıda yazılı kaynakları tespit edip analiz etmek gereklidir. Geçmiş dönemlerin sözlü ürünlerinin yazıya geçirilmiş örneklerini içeren değerli kaynaklardan biri cönkler sayılmaktadır. Bu çalışmada, Bulgaristan'ın Şumnu bölgesinde özel bir koleksiyonda muhafaza edilen ve dini-tasavvufi nitelikte şiirleri ihtiva eden bir cönk tanıtılmaktadır. Sekiz yapraktan oluşan yazmada ilahi-yi tevhid ve naatlarin yanı sıra, Aşık Gülzari'nin Sultan II. Mahmud'un 1839 yılındaki vefatı üzerine kaleme aldığı "Dasitan-ı Sultan Mahmud" adlı destanın önemli bir bölümü bulunmaktadır. Cönkün başlangıç kısmının eksik olması sebebiyle destan mevcut haliyle metnin ortalarından başlamaktadır. Bununla birlikte eserin son bölümünün korunmuş olması, metnin kimliğinin belirlenmesine imkân veren önemli veriler sunmaktadır. Özellikle H. 1255/M. 1839 tarihini bildiren mısra ile "Gülzari" mahlasının yer aldığı son dörtlük, eserin daha önce yayımlanmış metinle ilişkilendirilmesini mümkün kılmaktadır. Şumnu cönkündeki metin, bilinen "Dasitan-ı Sultan Mahmud" metniyle büyük ölçüde örtüşmekle birlikte bazı kelime ve ifade farklılıkları da göstermektedir. Bu yönüyle cönk, söz konusu destanın yeni bir yazma tanığı olması bakımından önem taşımaktadır. Yazmada ayrıca Yunus Emre'ye ait olduğu belirlenen "Araya araya" redifli ilahi ile Şeyh Vefa'ya nispet edilen bir na't ve çeşitli ilahi-yi tevhid örnekleri bulunmaktadır. Çalışmada cönkün fiziki ve muhteva özellikleri ortaya konulmuş, özellikle Gülzari'nin destanı üzerinden yazmanın metin tarihi bakımından taşıdığı değer değerlendirilmiştir. Şumnu cönkü, hacmi küçük olmakla birlikte içerdiği metinlerin çeşitliliği ve özellikle Gülzari'nin Dasitan-ı Sultan Mahmud'una ait yeni bir nüsha barındırması bakımından önem taşımaktadır. Deftercik hem fiziki özellikleri hem muhtevasıyla Türk yazma kültürünün Balkanlar'daki devamlılığı bakımından dikkate değer bir örnektir.

Anahtar Kelimeler: Cönk, Şumnu, Aşık Gülzari, ilahi, naat

A Djonk Identified in the Shumen Region: Its Contents, Scribal Features, and Aşık Gulzarı's Work Dasitan-I Sultan Mahmud

Prof. Dr. Meryem SALİM

Abstract

To successfully present the vitality and historical richness of Turkish folk culture and pass it on to future generations, it is necessary to identify and analyze as many written sources as possible. Djonk manuscripts are considered one of the valuable sources containing examples of oral traditions from earlier periods that have been transcribed into writing. This study introduces a small-volume djonk preserved in a private collection in the Shumen region of Bulgaria. This manuscript, consisting of eight leaves, has a worn leather binding and contains poems of a religious and Sufi nature written in black ink. The manuscript bears no folio numbers, colophon, copyist's name, ownership record, seal, stamp, or explicit date. The similarities in handwriting and extensive vocalization throughout the texts suggest that the manuscript was largely copied by the same hand.

The contents of the djonk mainly consist of ilahi-yi tevhid poems, together with a na'ṭ, the poem beginning with "Araya araya," and Aşık Gulzari's Dasitan-ı Sultan Mahmud. The main focus of the study is Gulzari's Dasitan-ı Sultan Mahmud, which deals with the death of Sultan Mahmud II and the accession of Sultan Abdülmecid. The poem contains the date H. 1255/M. 1839 and bears the pen name "Gulzari" in its final stanza. Since the opening folio of the poem is missing, the text begins with a later stanza; however, its concluding section has been preserved. A comparison with previously published versions reveals several differences in wording and readings. Thus, the manuscript constitutes a new textual witness to Gulzari's Dasitan-ı Sultan Mahmud. The study also briefly evaluates the religious and Sufi-oriented texts in the manuscript and emphasizes the significance of the djonk for the study of Turkish manuscript culture and literary transmission in the Balkans.

Keywords: Djonk, Shumen, Bulgaria, Gulzari, ilahi, naat

19. Yüzyıl Osmanlı Arşiv Belgelerinde Üsküp'te Folklor: Çalgıcılar, Enstrümanlar ve Mekânlar

Doç. Dr. Serhat Aras TUNA

Özet

19. yüzyıl Osmanlı Üsküp'ü, çok kültürlü toplumsal dokusu ve canlı halk kültürüyle Balkanlar'daki Osmanlı şehir hayatının özgün bir örneğini teşkil etmektedir. Bu çalışmada, Üsküp'te çalgılı eğlence ve düğün organizasyonlarının idari, mali ve sosyo-kültürel boyutları, özellikle 1871-1890 yılları ile 1893 yılının Haziran-Aralık dönemine ait Osmanlı Arşivi'nden elde edilen birincil belgeler ışığında derinlemesine tahlil edilmektedir. Dönemin bürokratik mekanizmasında, kentte müzikli bir eğlence tertip edebilmek için öncelikle mahalle muhtarı ve ihtiyar heyetinden şahadetname alınması, ardından belediyeye resmî başvuruda bulunularak ruhsat harcının ödenmesi gerekmektedir. Söz konusu bürokratik süreçler ve kayıtlar, "Ağa", "Efendi" ve "Bey" unvanını taşıyan onlarca elitin varlığı ve yüzü aşkın eğlencenin doğrudan harem konaklarında icra edilmesi, eğlence pazarının sosyo-ekonomik tabakalaşmayla paralel şekillendiğini açıkça kanıtlamaktadır. Kent genelinde en çok tercih edilen enstrüman def iken, onu sırasıyla davul ve keman izlemektedir. İncelenen dönemde esnaf ve zanaatkarlar sokaklarda veya mesire alanlarında daha mütevazı eğlenceler tertip ederken, profesyonel müzisyen taifeleri mahalle ve toplumsal statüye göre uzmanlaşmıştır. İdari ve mali boyutların yanı sıra, arşiv verilerinin modern saha araştırmalarıyla karşılaştırılması, kadın eğlence kültüründeki def çalma geleneğinin ve çok sesli müzikal repertuarın tarihsel bir süreklilikle günümüze kadar ulaştığını ortaya koymaktadır. Ayrıca bu durum, kentin somut olmayan kültürel mirasının ne kadar köklü olduğunu göstermektedir. Yürütülen çalışmada, Osmanlı kentsel bürokrasisinin işleyişini ve dönemin sosyo-ekonomik dinamiklerini somut verilerle ortaya koymak amacıyla, Üsküp Belediyesine yapılan eğlence ve düğün başvurularında tutulan ruhsatname defterleri incelenmiş ve araştırmaya temel oluşturacak bir örneklem oluşturulmuştur. Sonuç olarak bu çalışma, Üsküp'ün eğlence sektörünü arşiv verileriyle ortaya koyarak Balkanlar'daki Türk sözlü kültürü ve Türkoloji literatürüne özgün bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Üsküp, Osmanlı, Folklor, Çalgıcı, Enstrüman

Folklore in Skopje in Nineteenth-Century Ottoman Archival Documents: Musicians, Musical Instruments, and Performance Venues

Assoc. Prof. Dr. Serhat Aras TUNA

Abstract

Nineteenth-century Ottoman Skopje represents a distinctive example of Ottoman urban life in the Balkans, characterized by its multicultural social fabric and vibrant folk culture. This study provides an in-depth analysis of the administrative, financial, and sociocultural dimensions of musical entertainment and wedding celebrations in Skopje, drawing on primary documents obtained from the Ottoman Archives, particularly those dating from 1871 to 1890 and from June to December 1893.

Within the bureaucratic framework of the period, organizing musical entertainment in the city required obtaining a certificate (*şahadetname*) from the neighborhood headman (*muhtar*) and the council of elders, followed by submitting an official application to the municipality and paying the required licensing fee. These bureaucratic procedures and records, together with the presence of dozens of members of the elite bearing the titles *Ağa*, *Efendi*, and *Bey*, and the organization of more than one hundred entertainment events within the private quarters (*harem*) of mansions, clearly demonstrate that the entertainment sector developed in parallel with socioeconomic stratification.

The most commonly preferred musical instrument throughout the city was the *def* (frame drum), followed by the *davul* (double-headed drum) and the violin. During the period under examination, tradespeople and artisans organized more modest entertainment events in streets or recreational areas, while groups of professional musicians specialized according to neighborhood and social status.

Beyond the administrative and financial dimensions, a comparison of archival evidence with contemporary field research reveals the historical continuity of the tradition of playing the *def* in women's entertainment culture and the survival of a diverse musical repertoire into the present day. This continuity also demonstrates the deeply rooted nature of the city's intangible cultural heritage.

To provide concrete evidence of the functioning of Ottoman urban bureaucracy and the socioeconomic dynamics of the period, the study examines municipal licensing registers containing applications submitted to the Municipality of Skopje for entertainment events and wedding celebrations. A research sample was subsequently established on the basis of these records.

In conclusion, by reconstructing Skopje's entertainment sector through archival evidence, this study makes an original contribution to the literature on Turkish oral culture in the Balkans and to the broader field of Turkology.

Keywords: Skopje, Ottoman Empire, folklore, musicians, musical instruments

Arnavut Halk Kültüründe Ay Kültü: Tarımdan Gündelik Yaşama Kozmik ve Geleneksel Boyutlar

Dr. Fatma Shehu

Özet

Eski çağlarda insanlar, doğadaki unsurlara tanrısal nitelikler atfederek kutsallaştırmış ve böylece kült kavramını ortaya çıkarmıştır. Geceleri gökyüzünü aydınlatan Ay, göklerden gelen ışığıyla Güneş'ten sonraki en görkemli gök cismi olarak görülmüş ve ilk dönemlerden itibaren kutsal kabul edilmiştir.

Ay'ın düzenli olarak büyüyüp küçülmesi, insanoğlunun doğum ve ölüm döngüsüyle özdeşleştirilmiştir. Sadece karanlık çöktüğünde ortaya çıkması ve her gün doğup batması ise öteki dünya, yeniden diriliş ve ruhani boyutla ilişkilendirilmiştir. Dünya ile Ay arasındaki bilimsel bağın henüz bilinmediği bu çağlarda oluşan Ay tapınımı, ilk olarak Sümer uygarlığında başlamış, ardından Hititler üzerinden tüm İlk Çağ toplumlarına yayılmıştır.

Ay'ın gökyüzündeki evrelerinin insan hayatı üzerindeki etkisine inanılmış, bu nedenle tarih boyunca günlük yaşam ve toplumsal eylemler Ay'ın hareketlerine göre şekillendirilmiştir.

Güneydoğu Avrupa'nın en eski otokton topluluklarından biri olan Arnavutların inanç dünyasında gök cisimleri, özellikle de Ay (*Hëna*), derin bir kutsallık ve ilahi otoriteyle donatılmıştır. Geleneksel Arnavut toplumunda Ay, yalnızca zamanın ölçülmesini sağlayan göksel bir fener değil; tarımsal verimliliği, aile düzenini, kadın sağlığını ve doğanın dengesini yöneten ilksel bir tanrısal güç olarak kabul edilmektedir. Hristiyanlık ve İslamiyet gibi tektanrılı dinlerin yüzyıllar süren baskınlığına rağmen, bilhassa dağlık ve kırsal bölgelerde antik paganizmin kalıntıları canlılığını korumuş ve senkretik bir yapıda günümüze kadar ulaşmıştır. Arnavut etnografyasında doğa kültlerinin izleri oldukça belirgindir. Pashko Vasa, daha 1879 yılında Arnavutların Hristiyanlık veya İslam'ın tanrıları ve azizleri üzerine değil; güneşe, aya, göğe, toprağa, taşa ve doğanın diğer unsurlarına ant içtiklerini belirtir. O, bu yeminleri Arnavut antik çağının bir kalıntısı olarak açıklar (Pasha, 1935: 42-43).

Bu çalışma, Arnavut geleneksel toplumunda Ay kültünün toprak kökenli ve astral boyutlarını, Güneş ile kurduğu mitolojik ikiliği, doğa koruyucusu Zana ile niteliksel örtüşmesini ve Ay evrelerine göre biçimlenen toplumsal pratikleri incelemektedir. Arnavut halk takviminde Ay evreleri (*Hëna e mirë, Hëna e keqe, Hana zjarm, Hëna brenda, Hëna jashtë);* ekim-biçim işlerinden geleneksel mimariye, doğum ve evlilik ritüellerinden deri hastalıkları ve cerrahi tabulara kadar gündelik yaşamın temel düzenleyicisi olmuştur. Myzeqe, Kukës, Burrel ve Lushnje gibi farklı bölgelerden derlenen büyüsel söylemler ve etnografik saha verileri ışığında hazırlanan bu makale, antik paganizm kalıntılarının Arnavut sözlü kültüründeki ve etnolojik hafızasındaki canlılığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Arnavut kültürü, ay kültü, tarım, gündelik yaşam, gelenekler

The Moon Cult in Albanian Folk Culture: Cosmic and Traditional Dimensions from Agriculture to Everyday Life

Dr. Fatma Shehu

Abstract

In ancient times, human societies attributed divine qualities to elements of nature, thereby sacralizing them and giving rise to the concept of cult worship. The Moon, illuminating the night sky with its celestial light, was regarded as the most magnificent heavenly body after the Sun and was considered sacred from the earliest periods of human history.

The Moon's regular waxing and waning were associated with the human cycle of birth and death. Its visibility in the darkness of night and its daily rising and setting were linked to the afterlife, resurrection, and the spiritual realm. Lunar worship, which emerged during periods when the scientific relationship between the Earth and the Moon was not yet understood, is believed to have originated in Sumerian civilization and subsequently spread through the Hittites to other societies of antiquity.

The phases of the Moon were believed to influence human life; consequently, everyday activities and social practices throughout history were shaped in accordance with lunar movements.

In the belief system of the Albanians, one of the oldest indigenous populations of Southeastern Europe, celestial bodies, particularly the Moon (*Hëna*), have been endowed with profound sacred significance and divine authority. In traditional Albanian society, the Moon was regarded not merely as a celestial source of light used to measure time but also as a primordial divine force governing agricultural fertility, family life, women's health, and the balance of nature. Despite the centuries-long dominance of monotheistic religions such as Christianity and Islam, remnants of ancient pagan beliefs have remained alive, particularly in mountainous and rural areas, surviving into the present day in syncretic forms.

Traces of nature cults are particularly evident in Albanian ethnography. As early as 1879, Pashko Vasa observed that Albanians swore oaths not by the gods and saints of Christianity or Islam, but by the Sun, the Moon, the sky, the earth, stones, and other elements of nature. He interpreted these oaths as remnants of Albanian antiquity (Pasha, 1935: 42–43).

This study examines the terrestrial and astral dimensions of the Moon cult in traditional Albanian society, its mythological duality with the Sun, its shared attributes with Zana, the guardian spirit of nature, and the social practices shaped by the lunar phases. In the Albanian folk calendar, the phases of the Moon (*Hëna e mirë, Hëna e keqe, Hana zjarm, Hëna brenda,* and *Hëna jashtë*) have served as fundamental regulators of everyday life, influencing practices ranging from sowing and harvesting to traditional architecture, birth and marriage rituals, and taboos concerning skin diseases and surgical procedures.

Drawing on magical utterances and ethnographic field data collected from various regions, including Myzeqe, Kukës, Burrel, and Lushnje, this article demonstrates the continued vitality of ancient pagan traditions within Albanian oral culture and ethnological memory.

Keywords: Albanian culture, Moon cult, agriculture, everyday life, traditions

Balkan Türklerinde Kutsal Algısı: Makedonya ve Kosova Atasözleri Örneği

Doç. Dr. Mahmut DELEN
Salih YALÇIN
Ayşenur TUYSUZ

Özet

Başta metafizik varlıklar olmak üzere bireysel, sosyal ve kültürel değer ve varlıklar da üstün bir güç ve ilahî kabul edilen bir merkeze nispetle kutsallık kazanmaktadır. Kurulan bu bağ, sıradan ve gündelik kabul edilen nesne ve olayları, belirli birtakım ritüel ve hazırlıklardan geçmeden dokunulamayacak olan üstün bir anlam evrenine yerleştirmektedir. İnsan eylemlerinin nesnel bir gerçeklik olarak varlık kazandığı süreçte bu eylemler, bireyin genel bilgi stoku içinde yerleşip nesnelleşerek dışarıda bir dünya kurmanın gerçekleşmesini sağlamaktadır. Bireylerin birlikte inşa ettikleri bu dünya/lar, anlamlı yapıları ifade eden sembolik evrenler olarak kabul edilmekte; gerçekliğin kurumsal bir karakter kazandığı istikrarı belirtmekte ve bu süreç içinde kutsal, anlam ve değer ifade eden sembolik yapılar olarak gerçeklik kazanmaktadır. Eski çağlardan beri toplumsal hayatta önemli bir kavram olan kutsal, insanlık için kimi zaman korunma kimi zaman ise korku ögesi olarak zengin bir çağrışım evreni ile kabul görmüştür. Kutsalı, toplumsal düzlemde ele alarak dinin toplumla özdeşleştiği bir bağlamda değerlendirmeler yapan Emile Durkheim olmuştur. Toplumsal yapıyı din düşüncesinin merkezine koyan Durkheim'e göre kutsal, toplumun kolektif yapısını oluşturup bu yapının devamını sağlayan işlevsel bir olgudur. Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu araştırmada da Durkheim'in anlayışı merkeze alınarak kutsal kavramı, dinsel hüviyeti göz önünde tutularak Balkan Türklerinin halk bilimsel ve din sosyolojik çözümlemesi, atasözleri üzerinden yapılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla Makedonya ve Kosova Türklerinden derlenen atasözlerinin yer aldığı TDK araştırması, çalışma materyali olarak kullanılmış; tematik analiz ile kutsallık izafe edildiği düşünülen kavramlar ortaya çıkarıldıktan sonra bunlar kategorilere ayrılarak analiz edilmiştir. Atasözlerinden hareketle Allah, Ekmek, At, Aile, Dostluk, Mal/ Eşya/ Nesne, Gönül, Komşuluk ve Misafirlik, Helal, Kötek gibi kavramlara yer yer kutsallık atfedildiği değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Atasözü, kutsal, Balkanlar, Balkan Türkleri, kültür aktarımı

The Concept of the Sacred Among the Balkan Turks: The Case of Proverbs from Macedonia and Kosovo

Assist. Prof. Dr. Mahmut DELEN
Salih YALÇIN
Ayşenur TUYSUZ

Abstract

Individual, social and cultural values and entitiesİparticularly metaphysical entitiesİ acquire a sacred quality in relation to a centre regarded as a supreme power and divine. This established connection places objects and events considered ordinary and everyday within a realm of supreme meaning that cannot be accessed without undergoing certain rituals and preparations. In the process by which human actions come into being as an objective reality, these actions become embedded within the individual's general body of knowledge and, by becoming objectified, facilitate the creation of an external world. These worlds, jointly constructed by individuals, are recognised as symbolic universes that express meaningful structures; they signify the stability in which reality acquires an institutional character, and within this process, they gain reality as symbolic structures that express the sacred, meaning and value. The sacred, a concept of great significance in social life since ancient times, has been recognised as possessing a rich universe of associations, serving at times as a source of protection and at other times as a source of fear for humanity. It was Ōmile Durkheim who analysed the sacred within the social sphere, evaluating it in a context where religion was identified with society. According to Durkheim, who placed social structure at the centre of religious thought, the sacred is a functional phenomenon that constitutes the collective structure of society and ensures its continuity. In this study, which utilises qualitative research methods, the concept of the sacred has been analysed from a folkloristic and sociological perspective amongst the Turks of the Balkans, with Durkheim's understanding at its core and taking into account religious identity, by examining proverbs. To this end, the TDK study which contains proverbs collected from Turks in Macedonia and Kosovo was used as the research material; after concepts thought to be associated with the sacred were identified through thematic analysis, these were categorised and analysed. Based on the proverbs, it was assessed that concepts such as God, Bread, Horse, Family, Friendship, Property/ Possessions/Objects, Heart, Neighbourliness and Hospitality, Halal, and the Rod are, in some instances, attributed with sacredness.

Keywords: Proverb, sacred, the Balkans, Balkan Turks, cultural transmission

Balkanlarda Türk Halk Şiiri Geleneği ve Temsilcileri

Dr. Öğr. Üyesi Gülçin BALAT

Özet

Türk halk şiiri, bireysel ve toplumsal duygu, düşünce ve deneyimlerin manzum olarak ifade edildiği, sözlü ve yazılı aktarım yoluyla kuşaklar arasında yaşatılan bir edebiyat alanıdır. Anonim halk şiiri, âşık tarzı halk şiiri ve dinî-tasavvufî halk şiiri çerçevesinde gelişen bu gelenek, Anadolu dışında Türk kültürünün etkili olduğu farklı coğrafyalarda da temsil edilmiştir. Balkanlar, Türk halk şiirinin tarihsel gelişiminin ve kültürel sürekliliğinin izlenebildiği önemli sahalardan biridir. Bu çalışmada, Bulgaristan, Kosova ve Romanya merkezinde Balkanlarda Türk halk şiirinin oluşumu, gelişimi, başlıca temsilcileri ve eserleri ele alınmaktadır. Çalışmanın amacı, seçilmiş şairler ve şiir örnekleri aracılığıyla geleneğin bölgedeki görünümünü ortaya koymak ve Anadolu sahasıyla ortak özelliklerini değerlendirmektir. Bu doğrultuda halk şiirine ilişkin tanım ve sınıflandırmalar üzerinde durulmuş; mevcut araştırmalardan yararlanılarak şairlerin hayatları, yetiştikleri kültürel çevreler ve eserlerinin biçim ve içerik özellikleri betimleyici bir yaklaşımla incelenmiştir. Osmanlı dönemindeki fetih ve iskân hareketleri, Anadolu'dan bölgeye gelen dervişler, ordu şairleri ve gezgin âşıklar, geleneğin Balkanlara taşınmasında etkili olmuştur. Bölgede doğup yetişen şairler ise bu birikimi yerel deneyimlerle zenginleştirerek sürdürmüştür. İncelemede Temeşvarlı Gazi Âşık Hasan, Kazak Abdal, Öksüz Dede ve Âşık Ferkî üzerinde durulmuş; Bulgaristan sahasındaki gelişmeler kapsamında Âşık Hıfzî ve Kurdoğlu Deli Mehmet gibi isimlere de değinilmiştir. Seçilen örnekler, savaşların, fetihlerin, askerî yenilgilerin ve göçlerin şiirin konu dünyasını belirleyen başlıca tarihsel ve toplumsal etkenler arasında bulunduğunu göstermektedir. Tuna Nehri ve Balkan coğrafyasının doğal güzellikleri, gurbet, hasret, toplumsal eleştiri ve tasavvufî düşünce de eserlerde öne çıkan konulardır. Destan, koşma ve türkü örnekleri üzerinden hece ölçüsü, uyak düzeni, dil ve anlatım özellikleri değerlendirilmiştir. Özellikle Âşık Ferkî'nin koşması ve tarihsel olayları işleyen destanı, halk şiirinin farklı ifade imkânlarını yansıtması bakımından dikkat çekmektedir. Kahvehaneler, tekkeler, askerî çevreler ve âşıkların şehirler arasındaki dolaşımı, şiirin üretim ve icra ortamlarının anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Bulgular, Balkanlarda Türk halk şiirinin Anadolu geleneğiyle ortak biçim ve anlatım özellikleri taşırken bölgenin tarihsel tecrübelerini de yansıttığını ortaya koymaktadır. Siyasi ve toplumsal dönüşümlerin aktarım süreçlerini etkilediği, ancak geleneğin devamlılığı veya kesintiye uğraması hakkındaki kapsamlı yargıların daha geniş verilerle desteklenmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Çalışma, seçilmiş örneklerle sınırlı genel bir çerçeve sunarak Balkan Türk halk şiirinin temsilcileri, eserleri ve aktarım ortamları üzerine yapılacak araştırmaların kültürel mirasın anlaşılması, belgelenmesi ve korunması bakımından önemine dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk halk şiiri, Balkanlar, âşık tarzı halk şiiri, Bulgaristan, Kosova, Romanya, halk şairleri

The Tradition of Turkish Folk Poetry in the Balkans and Its Representatives

Assist. Prof. Dr. Gülçin BALAT

Abstract

Turkish folk poetry is a literary field in which individual and collective feelings, thoughts, and experiences are expressed in verse and preserved across generations through oral and written transmission. Developing within the traditions of anonymous folk poetry, aşık poetry, and religious-Sufi folk poetry, it has also been represented beyond Anatolia in regions influenced by Turkish culture. The Balkans constitute an important area for tracing its historical development and cultural continuity. This study examines the emergence, development, principal representatives, and works of Turkish folk poetry in the Balkans, focusing on Bulgaria, Kosovo, and Romania. It aims to outline the regional manifestations of the tradition through selected poets and poems and to assess their shared characteristics with the Anatolian tradition. Accordingly, definitions and classifications of folk poetry are discussed, and existing scholarship is used to examine the poets' lives, cultural environments, and the formal and thematic characteristics of their works through a descriptive approach. Ottoman conquests and settlement movements, together with dervishes, military poets, and travelling aşıks arriving from Anatolia, contributed to the transmission of the tradition to the Balkans. Poets born and raised in the region sustained this heritage by enriching it with local experiences. The study focuses on Temeşvarlı Gazi Âşık Hasan, Kazak Abdal, Öksüz Dede, and Âşık Ferkî, while also discussing figures such as Âşık Hıfzî and Kurdoğlu Deli Mehmet in relation to developments in Bulgaria. The selected examples show that wars, conquests, military defeats, and migrations were among the principal historical and social factors shaping poetic themes. The Danube and the natural beauty of the Balkans, separation from home, longing, social criticism, and Sufi thought also feature prominently. Examples of destan, koşma, and türkü are considered in terms of syllabic meter, rhyme schemes, language, and expression. Âşık Ferkî's koşma and his destan addressing historical events are particularly significant for illustrating the expressive range of folk poetry. Coffeehouses, Sufi lodges, military settings, and the movement of aşıks between cities help explain the contexts of poetic production and performance. The findings indicate that Turkish folk poetry in the Balkans shares formal and expressive characteristics with the Anatolian tradition while reflecting the region's historical experiences. Political and social transformations affected transmission, but comprehensive claims about continuity or disruption require broader evidence. Offering a general framework limited to selected examples, the study highlights the importance of further research into poets, works, and transmission contexts for understanding, documenting, and preserving this cultural heritage.

Keywords: Turkish folk poetry, the Balkans, aşık-style folk poetry, Bulgaria, Kosovo, Romania, folk poets

Erdel Bölgesi Macarlarında (Sekeller) Kapı Geleneği

Saffet Alp YILMAZ
Erdinç TUNÇBİLEK

Özet
Bir toplumun tarihsel süreç içerisinde edindiği ve geliştirdiği düşünce, inanç, gelenek-görenek, bilgi, beceri ve alışkanlıkların bütünü o toplumun kültürünü meydana getirmektedir. Kültür, toplumların yaşam biçimini belirlemenin yanı sıra, coğrafi koşulların ve tarihsel tecrübenin etkisiyle gündelik hayatın sıradan unsurlarını da sembolik ve kutsal anlamlarla donatmaktadır. Kapı, söz konusu unsurlar arasında en dikkat çekici örneklerden birini teşkil etmektedir. Türk kültüründe kapı, mimari yapının işlevsel bir bileşeni olmanın ötesinde mitolojik bir gösterge niteliği taşımaktadır. İç ile dış, hane ile dış dünya, kutsal ile profan arasındaki sınırı belirlemekte ve kültürün katmanlı yapısını yansıtmaktadır. Bu bağlamda kapı, geçiş, korunma, bereket ve misafirperverlik kavramlarının simgesi olarak inanç sistemleri, ritüel pratikler ve sözlü kültür geleneği içerisinde müstesna bir konuma sahiptir. Bu çalışmanın konusunu Sekellerin (Székely) kapı geleneği oluşturmaktadır. Sekeller, Türk dünyasının Avrupa'daki en uzak temsilcilerinden biri olarak kabul edilen ve kökeni Hun-Avar geleneğiyle ilişkilendirilen bir Macar topluluğudur. Erdel (Transilvanya) bölgesinde yaygınlık kazanmış bu gelenek, Türk mitolojisindeki kapı tasavvuru ile mukayeseli bir yaklaşımla incelenmektedir. Çalışmada öncelikle Türk mitolojisinde ve Orhun Yazıtları, Dîvânu Lugâti't-Türk ile Dede Korkut Kitabı gibi temel tarihî kaynaklarda kapı kavramının kullanım biçimleri ve semantik içeriği ortaya konulmaktadır. Ardından bu kavramsal çerçeve doğrultusunda Sekel kapısının (Székelykapu) ahşap işçiliği ve mimari özellikleri çözümlenmektedir. Kapı üzerinde yer alan güneş, ay ve hayat ağacı gibi semboller ile kapı kitabeleri de bu çözümlemenin kapsamındadır. Söz konusu unsurların eski Türk inanç sistemiyle tarihî ve sembolik ilişkisi tartışılmaktadır. Mukayeseli yaklaşım, iki kültür arasında tespit edilen benzerliklerin kaynağını da sorgulamaktadır: Bu benzerlikler ortak bir dünya görüşünün tezahürü müdür, yoksa farklı tarihsel etkileşimlerin ürünü müdür? Son olarak, güncel alan araştırmalarından elde edilen veriler ışığında Sekel kapılarının günümüzdeki işlevleri değerlendirilmektedir. Bu kapılar bugün etnik kimliğin ve kültürel mirasın taşıyıcısı olarak işlev görmektedir. Çalışmanın, Türk kültürü ile Orta Avrupa'daki bozkır kökenli toplulukların halk kültürü arasındaki sembolik sürekliliğin anlaşılmasına katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sekel kapısı, Erdel, Macarlar, Türk mitolojisi, kültürel miras

The Door/Gate Tradition Among the Hungarians (Szeklers) of Transylvania

Saffet Alp YILMAZ
Erdinç TUNÇBİLEK

Abstract
The totality of thoughts, beliefs, customs and traditions, knowledge, skills, and habits acquired and developed by a society throughout its historical process constitutes that society's culture. Beyond defining a society's way of life, culture influenced by geographical conditions and historical experience imbues the ordinary elements of daily life with symbolic and sacred meanings. The door stands out as one of the most remarkable examples of such elements. In Turkish culture, the door possesses the character of a mythological signifier, transcending its role as a mere functional component of an architectural structure. It defines the boundary between the interior and the exterior, the household and the outside world, and the sacred and the profane, thereby reflecting the layered nature of the culture. In this context, the door holds a unique position within belief systems, ritual practices, and oral cultural traditions, serving as a symbol of transition, protection, abundance, and hospitality. This study focuses on the door tradition of the Székely people. The Székelys are a Hungarian community considered one of the furthest outposts of the Turkic world in Europe whose origins are linked to the Hun-Avar tradition. This tradition, prevalent in the Transylvania (Erdel) region, is examined here through a comparative approach alongside the concept of the door in Turkish mythology. The study first outlines the usage and semantic content of the concept of the door within Turkish mythology and in fundamental historical sources such as the Orkhon Inscriptions, the Dîvânu Lugâti't-Türk, and the Kitabı Dede Korkut. Subsequently, the woodwork and architectural features of the Székely gate (Székelykapu) are analyzed within this conceptual framework. Symbols found on the gate such as the sun, the moon, and the tree of life as well as the inscriptions, are included in this analysis. The study discusses the historical and symbolic connections between these elements and the ancient Turkic belief system. A comparative approach also examines the origins of the similarities identified between the two cultures: are these similarities the manifestation of a shared worldview, or the product of distinct historical interactions? Finally, the contemporary functions of Székely gates are evaluated in light of data obtained from recent fieldwork; today, these gates serve as bearers of ethnic identity and cultural heritage. The study aims to contribute to an understanding of the symbolic continuity between Turkic culture and the folk culture of steppe-origin communities in Central Europe.

Keywords: Székely gate, Transylvania, Hungarians, Turkic mythology, cultural heritage

16. Yüzyıl Seyyahı Busbecq'in Seyahatnamesi'nde Balkan Sözlü Kültürü

Eyyup BOSTANCI

Özet

Bu çalışma, 16. yüzyılda Kutsal Roma-Cermen İmparatorluğu'nun elçisi olarak Osmanlı coğrafyasına gelen Ogier Ghiselin de Busbecq'in ünlü *Türk Mektupları* adlı eserini, Balkan sözlü kültürü ve halk bilimi bağlamında incelemektedir.

Bildiride öncelikle seyahat yazıcılığının tarihî kökenleri, antik dönemdeki örnekleri ele alınmış; ardından seyyahların gözlemlerini aktarırken halkın hafızasındaki sözlü kültür ürünlerinden nasıl beslendiği teorik bir çerçeveyle ortaya konulmuştur. Seyyah, dostu Nikolaus Michault'ya yazdığı dört uzun Latince mektupta (*Türk Mektupları*); Sırp köylerindeki cenaze merasimlerinden evlilik âdetlerine, su saati kullanan talismanlardan (müezzinlerden) yerdeki kâğıt parçalarının toplanmasına kadar pek çok sözlü kültür unsurunu kayıt altına almıştır. Seyyah bazı sözlü kültür unsurları hakkında yorumlar yaparak geleceğe yönelik birtakım dersler çıkarılması gerektiği üzerinde de kanaatlerini belirtmiştir. Ayrıca bazı hadiseleri de mitolojik kahramanlar ve kavramlar üzerinden değerlendirerek bu alanda da bilgisini sergilemiştir.

Busbecq, uzun yıllar süren seyahatleri esnasında Augustus Mâbedi'ndeki yazıtların Batı literatürüne kazandırılması, tiftik keçisi ve lale soğanlarının Avrupa'ya taşınması gibi bilimsel ve kültürel keşiflere de imza atmıştır.

Busbecq, yaklaşık on dili bilmesi sayesinde tercüman filtresine takılmadan kervansaraylarda, hanlarda ve pazar yerlerinde sıradan insanların fıkralarını, kahvehane söylencelerini, batıl itikatlarını ve yerel efsanelerini doğrudan dinlemiştir. Bu yaklaşımıyla erken dönem bir etnograf gibi davranmış, insanlarla kurduğu doğrudan iletişim, eserini sıradan bir elçilik raporundan çıkarıp zengin bir folklorik belgeye dönüştürmüştür. Çalışma boyunca; yer adları, ünvanlar, halk etimolojileri (örneğin *taygun* ve *haydut* kelimeleri), cenaze merasimleri, ağıtlar, evlilik gelenekleri, halk hekimliği (Limni toprağı ve *scordium* otu kullanımı), dinî inanışlar ve yemek kültürü gibi pek çok unsur Busbecq'in gözlemleri üzerinden detaylıca tahlil edilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizine başvurulmuştur. Sonuç olarak seyahatnamelerin, yalnızca coğrafi veya siyasi belgeler olmadığı, aynı zamanda bir dönemin zihniyet dünyasını ve sözlü kültür belleğini bugüne taşıyan paha biçilmez kültürel arşivler olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: 16.yüzyıl, Busbecq, seyahat, Balkanlar, sözlü kültür

Balkan Oral Culture in the Travelogue of the Sixteenth-Century Traveller Busbecq

Eyyup BOSTANCI

Abstract

This study examines the renowned *Turkish Letters* of Ogier Ghiselin de Busbecq, who travelled to Ottoman territories in the sixteenth century as an ambassador of the Holy Roman Empire, within the framework of Balkan oral culture and folklore studies.

The study first explores the historical origins of travel writing and its examples from antiquity, before establishing a theoretical framework for understanding how travellers drew upon oral cultural traditions preserved in collective memory when recording their observations. In four lengthy letters written in Latin to his friend Nikolaus Michault, collectively known as the *Turkish Letters*, Busbecq documented numerous elements of oral culture, ranging from funeral ceremonies and marriage customs in Serbian villages to muezzins who used water clocks and the practice of collecting scraps of paper from the ground. He also commented on certain aspects of oral culture, expressing his views on the lessons that could be drawn from them for future generations. Furthermore, he interpreted various events through references to mythological heroes and concepts, thereby demonstrating his knowledge of classical mythology.

During his extensive travels, Busbecq also made significant scientific and cultural contributions, including bringing the inscriptions of the Temple of Augustus to the attention of Western scholarship and facilitating the introduction of Angora goats and tulip bulbs into Europe.

With his knowledge of approximately ten languages, Busbecq was able to listen directly to the anecdotes, coffeehouse tales, superstitious beliefs, and local legends of ordinary people in caravanserais, inns, and marketplaces without relying on interpreters. Through this approach, he acted much like an early ethnographer. His direct interactions with local communities transformed his work from a conventional diplomatic report into a rich source of folkloric documentation.

Throughout the study, numerous cultural elements are examined in detail through Busbecq's observations, including place names, titles, folk etymologies (such as those associated with the words *taygun* and *haydut*), funeral ceremonies, laments, marriage traditions, folk medicine (including the use of Lemnian earth and the herb *scordium*), religious beliefs, and culinary culture. The research employs document analysis as a qualitative research method.

In conclusion, the study seeks to demonstrate that travelogues are not merely geographical or political records but also invaluable cultural archives that preserve and transmit the worldview and collective memory of oral traditions from a particular historical period to the present day.

Keywords: sixteenth century, Busbecq, travel, Balkans, oral culture

Dijital Anlatıda Balkan Sözlü Kültürünün Yeniden İnşası: *Benim Adım Aylamaz* Dizisi Üzerine Bir İnceleme

Dr. Öğr. Üyesi Emine ULU

Özet

Sözlü kültür, toplulukların geçmiş deneyimlerini, değerlerini ve kimliklerini kuşaklar arasında aktaran temel bellek alanlarından biridir. Günümüzde bu aktarım, geleneksel sözlü ortamların yanı sıra görsel-işitsel ve dijital anlatılar aracılığıyla da yeniden biçimlenmektedir. Bu araştırmanın amacı, Benim Adım Aylamaz dizisinde Balkan sözlü kültürü ve kültürel belleğinin hangi unsurlar aracılığıyla temsil edildiğini, bu unsurların anlatı içerisinde hangi işlevleri üstlendiğini ve dijital medya ortamında nasıl yeniden üretildiğini incelemektir. Temel nitel araştırma deseninde yürütülen çalışmanın inceleme nesnesini Tabii dijital platformunda yayımlanan on bölümlük Benim Adım Aylamaz dizisinin tamamı oluşturmaktadır. Veriler doküman incelemesi yoluyla elde edilmiş ve tematik analizle çözümlenmiştir. Analizde, dizinin diyalogları ve sözlü anlatımlarının yanı sıra olay örgüsü, karakterler, mekânlar, müzik, ritüeller, gündelik yaşam pratikleri ve kültürel anlam taşıyan görsel göstergeler değerlendirilmiştir. Bu süreçte kültürel unsurların yalnızca anlatıdaki varlığı değil, karakterlerin geçmişle kurdukları ilişkiler ve anlatı boyunca kazandıkları anlamlar da dikkate alınmıştır. Bulgular: sözlü aktarım, halk inanışları ve ritüeller, mekân ve gündelik yaşam, kimlik ve aidiyet ile sözlü kültürün medyada yeniden üretimi olmak üzere beş temel tema etrafında yapılandırılmıştır. Sonuçlar, dizide Balkan sözlü kültürünün folklorik bir dekor olarak sunulmadığını; geçmiş ile bugün, birey ile topluluk ve gelenek ile modernlik arasında ilişki kuran dinamik bir kültürel bellek alanı olarak yapılandırıldığını göstermektedir. Bunun yanı sıra, adlandırmaya ilişkin bulgular kültürel belleğin bireysel ve kolektif kimliğin yeniden kuruluşundaki rolünü ortaya koymaktadır. Ayrıca sözlü anlatıların görsel-işitsel kayda, dizi anlatısına ve dijital dolaşıma taşınması, Balkan kültürel belleğinin çağdaş medya içerisinde yeniden seçildiğini, düzenlendiğini ve anlamlandırıldığını göstermektedir. Bu yönüyle araştırma, sözlü kültürün dijital anlatılarda yalnızca aktarılan bir miras olarak değil, kültürel belleğin yeniden yorumlandığı, dönüştürüldüğü ve kimlik ile aidiyet ilişkileri çerçevesinde yeniden yapılandırıldığı dinamik bir süreç olarak ele alınmasına katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sözlü kültür, kültürel bellek, Balkanlar, medya, *Benim Adım Aylamaz*

Reconstructing Balkan Oral Culture in Digital Narrative: An Analysis of the Series *Benim Adım Aylamaz*

Assist. Prof. Dr. Emine ULU

Abstract

Oral culture is one of the primary domains of memory through which communities transmit their past experiences, values, and identities across generations. Today, this transmission is being reshaped through audiovisual and digital narratives alongside traditional oral contexts. This study aims to examine the elements through which Balkan oral culture and cultural memory are represented in the series Benim Adım Aylamaz, the functions these elements perform within the narrative, and how they are reproduced in digital media. Conducted within a basic qualitative research design, the study examines all ten episodes of Benim Adım Aylamaz, released on the Tabii digital platform. Data were collected through document analysis and analyzed using thematic analysis. In addition to the series' dialogues and oral narratives, the analysis considered the plot, characters, settings, music, rituals, everyday practices, and visual signs carrying cultural meanings. Particular attention was paid not only to the presence of cultural elements within the narrative but also to the characters' relationships with the past and the meanings these elements acquire throughout the story. The findings were organized around five main themes: oral transmission; folk beliefs and rituals; space and everyday life, identity and belonging; and the reproduction of oral culture in media. The results show that Balkan oral culture is not presented in the series merely as folkloric decoration but is constructed as a dynamic domain of cultural memory that establishes connections between past and present, individual and community, and tradition and modernity. Furthermore, findings related to naming reveal the role of cultural memory in the reconstruction of individual and collective identity. The transformation of oral narratives into audiovisual recordings, serial storytelling, and digital circulation also demonstrates how Balkan cultural memory is reselected, reorganized, and reinterpreted within contemporary media. In this respect, the study contributes to understanding oral culture in digital narratives not merely as a heritage that is transmitted, but as a dynamic process through which cultural memory is reinterpreted, transformed, and reconstructed in relation to identity and belonging.

Keywords: Oral culture, cultural memory, Balkans, media, *Benim Adım Aylamaz*

Uslu ile Süslü Örnekleminde Halk Hikâyesinde Tarih ve Mekân: Tuna'dan Deliroman'a Kolektif Hafıza

Doç. Dr. Alev Öztürk MERDİN

Özet

93 Harbi olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı, sözlü kültür belleğinde derin izler bırakmıştır. Tuna ve Plevne cephesinde yaşanan muharebeler ile bunların ardından gelen kitlesel göç hareketleri, halk hikâyelerinin anlatı dokusuna tarihî bir katman olarak eklemlenmiştir. Bu çalışma, Anadolu sahasında sevilen ve yaygın biçimde anlatılan halk hikâyelerinden biri olan Uslu ile Süslü anlatısını sözlü bellek, tarih ve mekân ilişkisi bağlamında yeniden okumayı amaçlamaktadır. Çalışmanın hareket noktası, tarihsel bir deneyimin sözlü bellekte yeniden kurulmuş biçimi olarak ele alınabileceği varsayımıdır. Halk hikâyesi geleneği, savaş ve göç gibi kolektif deneyimleri kendi anlatı kalıpları içinde işleyerek kuşaklar arasında aktarmaktadır. Bu doğrultuda savaşın yol açtığı kitlesel göçün halk hikâyesi anlatı dokusuna hangi yollarla girdiği ve anlatının anlam katmanlarına nasıl yerleştiği sorgulanmaktadır. Araştırmada sahada derlenmiş sözlü varyantlar ile yazılı metin nüshaları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Anlatının arketipsel kız kardeşler motifi etrafında biçimlenen yapısının, 93 Harbi sonrasında Tuna ve Plevne coğrafyasından Anadolu'ya yönelen muhacir topluluklarının yeniden ürettiği tarihî deneyim alanıyla örtüştüğü ortaya konmuştur. Çalışmada sözlü tarih, folklorik motif analizi, mekân belleği ve kolektif hafıza kuramları disiplinlerarası bir çerçevede bir arada kullanılmıştır. Sözlü bellek, tarihsel bilinç ve mekân belleği aynı çözümleme düzleminde birleştirilerek anlatının çok katmanlı yapısı çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu yöntemsel birleşim, halk hikâyesi metninin tarihsel bağlamla ilişkisini hem motif düzeyinde hem de anlatının mekân kurgusu düzeyinde izleme imkânı vermektedir. Karşılaştırma, varyantlar arasındaki ortak yapısal unsurların tarihsel bağlamla ilişkisini görünür kılmaktadır.

Bulgular; anlatıdaki sevgili, yiten ve gurbet ekseninin savaş sonrası toplumsal hafızanın halk hikâyesi formu içinde kavramsallaştırılmasıyla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Plevne savunmasının Gazi Osman Paşa figürü etrafında halk anlatılarına dönüşen kahramanlık kodları, hikâyedeki yiğit ve ergen arketipinin yeniden yapılandırılmasında belirleyici olmuştur. Tuna Nehri, Plevne kalesi ve Rumeli köyleri gibi coğrafi göstergeler, anlatıda gerçek bir tarihî uzam olarak belirmekte, bu uzam muhaceret belleği için hem somut bir köken hem de mistik bir çerçeve işlevi üstlenmektedir. Mekân böylece anlatının dekoru olmaktan çıkmakta ve hatırlamanın taşıyıcısı hâline gelmektedir. İki kız kardeş üzerinden kurulan gerilim, kayıp ve ayrılık temalarının toplumsal düzeyde yaşanan kayıplarla aynı anlatısal zeminde buluştuğunu göstermektedir. Bu çerçevede anlatı, toplumsal travmanın estetik olarak kodlanmış bir kültürel forma dönüşmesinin örneği olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak çalışma, Uslu ile Süslü anlatısının 93 Harbi'nin sözlü belleğinde yeniden kurulan tarihî ve coğrafi bir katman olduğunu ortaya koymaktadır. Anlatı 93 Harbi'nin sözlü belleğinde yeniden biçimlenen tarihî ve coğrafi bir katman olarak okunmalıdır. Halk hikâyesi belleği, kolektif hafızanın taşıyıcısı olarak toplumsal travmayı estetik bir forma dönüştürme kapasitesine sahiptir. Çalışma, savaş ve göç deneyiminin edebî anlatıya aktarılma biçimlerini halk bilimi bakış açısıyla yorumlamakta ve bu alandaki tartışmalara Tuna ve Deliorman hattından bir örnek sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 93 Harbi, sözlü bellek, Uslu ile Süslü, Tuna ve Plevne coğrafyası, halk hikâyesi

History and Space in the Folk Tale: Collective Memory from the Danube to Deliorman in the Case of *Uslu ile Süslü*

Assoc. Prof. Dr. Alev Öztürk MERDİN

Abstract

The Russo-Ottoman War of 1877–1878, commonly known as the *War of '93* (*93 Harbi*), left profound traces in the memory of oral culture. The battles fought on the Danube and Plevna fronts, together with the mass migrations that followed, became embedded in the narrative fabric of folk romances as a distinct historical layer. This study aims to reinterpret *Uslu ile Süslü*, one of the most popular and widely narrated folk romances in Anatolia, within the framework of the relationship between oral memory, history, and place. The study is based on the premise that historical experience can be understood as a phenomenon reconstructed through oral memory. The tradition of folk storytelling processes collective experiences such as war and migration within its established narrative conventions and transmits them across generations. Accordingly, the study investigates how the mass migrations caused by the war entered the narrative structure of the folk romance and became embedded in its various layers of meaning. The research comparatively examines orally transmitted variants collected through fieldwork and written versions of the narrative. It demonstrates that the narrative structure, shaped around the archetypal motif of two sisters, corresponds to the historical experiences reconstructed by migrant communities who moved from the Danube and Plevna regions to Anatolia following the War of '93. The study integrates oral history, folkloric motif analysis, place memory, and theories of collective memory within an interdisciplinary framework. By bringing oral memory, historical consciousness, and place memory together within a unified analytical framework, it seeks to examine the multilayered structure of the narrative. This methodological integration makes it possible to trace the relationship between the folk romance and its historical context at both the level of motifs and the level of the narrative construction of space. The comparison also reveals the connections between the structural elements shared by different variants and their historical context. The findings indicate that the narrative's central themes of love, loss, and separation from one's homeland are closely associated with the representation of postwar collective memory within the literary form of the folk romance. The codes of heroism associated with the defense of Plevna and the figure of Gazi Osman Pasha, subsequently transformed into folk narratives, played a decisive role in reshaping the archetypes of the brave hero and the adolescent within the story. Geographical references such as the Danube River, the fortress of Plevna, and the villages of Rumelia emerge as representations of an actual historical space. This space functions both as a tangible point of origin and as a symbolic, almost mystical framework for the memory of displacement and migration. Thus, space ceases to serve merely as the setting of the narrative and becomes a vehicle of remembrance. The tension constructed around the two sisters demonstrates how the themes of loss and separation intersect with experiences of collective loss within a shared narrative framework. In this respect, the narrative is interpreted as an example of the transformation of collective trauma into an aesthetically encoded cultural form. In conclusion, the study demonstrates that *Uslu ile Süslü* contains a historical and geographical layer reconstructed through the oral memory of the War of '93. The narrative should therefore be understood as a literary expression of historical and geographical experiences reshaped within the collective oral memory of this war. The memory preserved through folk romances has the capacity to transform collective trauma into an aesthetic form while serving as a medium for the transmission of collective memory. From a folkloristic perspective, the study examines the ways in which experiences of war and migration are incorporated into literary narratives and contributes to ongoing scholarly discussions by presenting a case from the Danube–Deliorman region.

Keywords: War of '93 (Russo-Ottoman War of 1877–1878), oral memory, *Uslu ile Süslü*, Danube and Plevna region, folk romance

Osmanlı Balkanlarında Düğün, Müzik ve Kültürel Hafıza: Arşiv Belgeleri Işığında Üsküp'te Düğün Çalgıcıları (1870-1912)

Prof. Dr. Gürsoy ŞAHİN

Özet

Osmanlı Balkanları, farklı etnik, dinî ve kültürel toplulukların yüzyıllar boyunca bir arada yaşadığı ve yoğun kültürel etkileşimlerin gerçekleştiği bir coğrafyadır. Bu etkileşimlerin en belirgin biçimde gözlemlenebildiği alanlardan biri düğünlerdir. Düğünler, evlilik törenlerinin ötesinde, müziğin, sözlü anlatıların, merasimlerin ve toplumsal hafızanın kuşaktan kuşağa aktarıldığı kamusal etkinliklerdir. Özellikle düğün çalgıcıları, farklı topluluklar arasında dolaşan müzikal repertuvarın taşıyıcıları olarak sözlü kültürün devamlılığında etkili bir rol oynamıştır. Bu çalışma, 1870-1912 yılları arasında Üsküp'te düğünlerde gerçekleştirilen müzikal faaliyetleri ve bu faaliyetlere ilişkin idarî uygulamaları inceleyerek Osmanlı Balkanlarında sözlü kültür ile kültürel hafızanın gündelik hayattaki yansımalarını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın temel kaynaklarını, T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde YB.021 fonunda muhafaza edilen Üsküp Belediye Yönetimine ait belgeler oluşturmaktadır. Çalışmada ruhsat tezkiresi talepleri, ilmühaberler, kefalet senetleri, vergi cetvelleri ve belediye yazışmaları değerlendirilerek düğün çalgıcılarının faaliyetleri, belediyenin denetim mekanizmaları ve eğlence hayatının idarî boyutları analiz edilmiştir. Belgeler, Tanzimat sonrasında belediye teşkilatlarının genişleyen yetki alanları çerçevesinde düğünlerdeki müzikal faaliyetlerin ruhsata bağlandığını, vergilendirildiğini ve düzenli biçimde kayıt altına alındığını göstermektedir.

Çalışma, Üsküp'te yaşayan Müslüman, Hristiyan, Yahudi ve Kıpti (Roman) toplulukların belediyenin denetim ve vergilendirme mekanizmaları kapsamında benzer idarî uygulamalara tâbi olduklarını ve şehir hayatında paylaşılan eğlence pratiklerini ortaya koymaktadır. Ayrıca Kıpti (Roman) çalgıcıların ve kadın icracıların şehrin eğlence hayatındaki konumunu, müzik faaliyetlerinin meslekî ve toplumsal boyutlarını görünür hâle getirmektedir. Bu yönüyle çalışma, belediye kayıtlarını sadece idarî işlemlerin belgeleri olarak değil, farklı toplulukların müzik pratiklerini, meslekî konumlarını ve şehir yaşamındaki ilişkilerini izlemeye imkân veren tarihsel kaynaklar olarak değerlendirmektedir. Sonuç olarak araştırma, düğünlerin Osmanlı Balkanlarında sözlü kültürün ve kültürel hafızanın yeniden üretildiği ve kuşaklar arasında aktarıldığı toplumsal alanlardan biri olduğunu göstermekte; belediye kayıtları aracılığıyla gündelik hayatın, müziğin ve kültürel etkileşimin izlerinin takip edilebileceğini ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Balkanlar, Üsküp, kültürel hafıza, düğün, çalgıcılar

Weddings, Music, and Cultural Memory in the Ottoman Balkans: Wedding Musicians in Skopje (1870-1912) Through Archival Documents

Prof. Dr. Gürsoy ŞAHİN

Abstract

The Ottoman Balkans was a region in which diverse ethnic, religious, and cultural communities coexisted for centuries and engaged in intensive cultural interaction. Weddings were among the settings in which these interactions were most clearly manifested. Beyond serving as marriage ceremonies, weddings were public events through which music, oral narratives, rituals, and collective memory were transmitted from one generation to the next. Wedding musicians, in particular, played an important role in sustaining oral culture as bearers of musical repertoires that circulated among different communities. This study examines musical activities performed at weddings in Skopje between 1870 and 1912, together with the administrative practices governing these activities, in order to explore how oral culture and cultural memory were reflected in everyday life in the Ottoman Balkans.

The study draws primarily on documents concerning the Skopje Municipal Administration preserved in Fund YB.021 of the Ottoman Archives of the Directorate of State Archives of the Presidency of the Republic of Türkiye. Requests for performance permits, official certificates (ilmühaber), surety bonds, tax registers, and municipal correspondence are examined to analyse the activities of wedding musicians, municipal mechanisms of supervision, and the administrative dimensions of urban entertainment. The documents demonstrate that, in the context of the expanding authority of municipal institutions following the Tanzimat reforms, musical activities at weddings were subject to licensing, taxation, and systematic record-keeping.

The study reveals that Muslim, Christian, Jewish, and Coptic (Romani) communities in Skopje were subject to similar administrative practices within the framework of municipal supervision and taxation, while also highlighting shared practices of urban entertainment. It further brings to light the position of Coptic (Romani) musicians and female performers in the city's entertainment life, as well as the professional and social dimensions of musical activities. In this respect, the study approaches municipal records not merely as documents of administrative transactions but also as historical sources that make it possible to trace the musical practices, professional positions, and social relationships of different communities within urban life. Ultimately, the research demonstrates that weddings constituted important social settings in which oral culture and cultural memory were reproduced and transmitted across generations in the Ottoman Balkans. It also shows how municipal records can be used to trace aspects of everyday life, musical activity, and cultural interaction.

Keywords: Ottoman Balkans, Skopje, cultural memory, weddings, musicians

Osmanlı Dünyasında Gayriresmî Otorite: Balkan Hajduğları ve Türk Kabadayıları

Prof. Dr. Fuzuli BAYAT

Özet

Bu makale, geç Osmanlı İmparatorluğu'nda devlet otoritesinin ulaşamadığı ve sınırlı kaldığı alanlarda ortaya çıkan iki farklı gayriresmî otorite biçimini, Balkan haydukları ile Türk kabadayılarını, tarihsel-sosyolojik bir perspektiften incelemektedir. Çalışmanın temel iddiası, her iki figürün de devletin güvenlik, adalet ve düzen sağlama kapasitesindeki boşluklardan yararlanarak ortaya çıkmasına rağmen, farklı toplumsal işlevler ve meşruiyet biçimleri geliştirdiğidir. Bu nedenle makale, hajduk ve kabadayıyı suç, eşkıyalık veya kahramanlık kategorileri içerisinde göstermekten ziyade, yerel toplumların ihtiyaçlarına cevap veren alternatif otorite aktörleri olarak değerlendirmektedir. Makalede Eric Hobsbawm'ın sosyal banditizm yaklaşımından yararlanmakla birlikte, çalışma bu teorik çerçeveyi aşarak gayriresmî otoritenin farklı toplumsal bağlamlarda nasıl şekillendiğini sorgulamaktadır. Kırsal Balkan coğrafyasında faaliyet gösteren hajduklar, çoğu zaman devlet otoritesine ve yerel baskı mekanizmalarına karşı direnişin sembolü hâline gelirken; Osmanlı şehirlerinde ortaya çıkan kabadayılar ise mahalle düzeyinde düzen sağlayan, koruma sunan ve uyuşmazlıkları racon temelinde çözen yarı-özerk aktörler olarak işlev görmüştür. Her iki grup da şiddeti bir otorite kaynağı olarak kullanmıştır. Ancak, Balkan hajduğunun şiddeti daha çok meydan okuma ve başkaldırıyla, kabadayının şiddeti ise düzen kurma ve sosyal denetimle ilişkilendirilmiştir.

Tarihsel kaynaklar, antropolojik çalışmalar ve popüler kültür anlatılarından yararlanan makale, gayriresmî otoritenin meşruiyetinin zor kullanımından daha çok, yerel topluluklar tarafından tanınma ve kabul edilme süreçlerinden doğduğunu göstermektedir. Doğal olarak namus, yiğitlik, koruyuculuk ve adaleti sağlama iddiası, hem hajdukların hem de kabadayıların toplumsal meşruiyet üretmesinde merkezi rol oynamıştır. Bununla birlikte çalışma, bu figürlerin romantize edilmiş temsilinin ötesine geçerek, söz konusu otoritelerin sömürü, baskı ve keyfî şiddet üretme potansiyellerini de vurgulamaktadır. Neticede, Balkan hajdukları ile Türk kabadayılarının aynı yapısal koşullardan beslenen, ancak toplumsal amaçlara yönelen iki gayriresmî otorite modeli sunduğu ileri sürülmektedir. Önemli bir ayrışma noktası da hajdukların Mülüman ve Osmanlı düşmanlığı üzerine kurulu faaliyetlerinin yanı sıra kabadayıların düzeni koruma potansiyeline dayanmaktadır. Bu farklılaşma, Osmanlı dünyasında devlet-toplum ilişkilerinin bölgesel ve mekânsal çeşitliliğini ortaya koyduğu gibi, post-Osmanlı toplumlarında günümüze kadar uzanan gayriresmî adalet ve otorite algılarının tarihsel kökenlerini anlamaya da katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gayriresmî otorite, sosyal banditizm, hayduklar, kabadayı, Osmanlı toplumu, gayriresmî adalet

Informal Authority in the Ottoman World: Balkan Hajduks and Turkish Kabadayıs

Prof. Dr. Fuzuli BAYAT

Abstract

This article examines two distinct forms of informal authority that emerged in areas where state authority was absent or limited during the late Ottoman Empire: Balkan hajduks and Turkish kabadayıs. Adopting a historical-sociological perspective, the study argues that although both figures emerged by exploiting gaps in the state's capacity to maintain security, administer justice, and preserve public order, they developed different social functions and forms of legitimacy. Rather than categorizing hajduks and kabadayıs solely in terms of criminality, banditry, or heroism, the article conceptualizes them as alternative actors of authority who responded to the needs of local communities. While drawing on Eric Hobsbawm's theory of social banditry, the study moves beyond this theoretical framework to explore how informal authority was shaped within different social contexts. Operating primarily in the rural regions of the Balkans, hajduks frequently became symbols of resistance against state authority and local structures of oppression. By contrast, kabadayıs, who emerged in Ottoman urban settings, functioned as semi-autonomous actors who maintained order at the neighborhood level, provided protection, and resolved disputes according to customary codes of conduct known as racon. Both groups employed violence as a source of authority. However, while the violence associated with Balkan hajduks was primarily linked to defiance and rebellion, that of kabadayıs was more closely associated with the establishment of order and the exercise of social control.

Drawing on historical sources, anthropological studies, and narratives from popular culture, the article demonstrates that the legitimacy of informal authority derived not merely from the use of coercive force but, more fundamentally, from processes of recognition and acceptance by local communities. In this regard, notions of honor, bravery, protectiveness, and the claim to uphold justice played a central role in the construction of social legitimacy for both hajduks and kabadayıs. Nevertheless, the study moves beyond romanticized representations of these figures by emphasizing the potential of such forms of authority to generate exploitation, oppression, and arbitrary violence. Ultimately, the article argues that Balkan hajduks and Turkish kabadayıs represented two distinct models of informal authority that emerged from similar structural conditions but were oriented toward different social objectives. A significant point of divergence lies in the anti-Muslim and anti-Ottoman dimensions of hajduk activities, as opposed to the potential role of kabadayıs in maintaining social order. This differentiation not only reveals the regional and spatial diversity of state–society relations within the Ottoman world but also contributes to an understanding of the historical origins of perceptions of informal justice and authority that have persisted in post-Ottoman societies to the present day.

Keywords: Informal authority, social banditry, hajduks, kabadayıs, Ottoman Society, informal justice

Balkan Kulturasının Bir Kısımı Olan Gagauz Folklorunun Köroglu Destanın Elementları

Prof. Dr. Todur ZANET

Özet

Gagauz folklor dünnāsını annamak için, onu her zaman türk dünnāsı kulturası hem gagauzların asirlerdā yaşadıkları erlerin esintisi bakışından incelemāā lāāzım. Çünkü gagauz follklorunda binnārlān yıl kat-kat erleşān olaylar, cafayır taşları gibi, parlamaktadır. O olayların kimileri masallarda, kimileri türkülerdā hem balladalarda, kimileri dā epika yaratmaları olan destannarda er almaktadır. O destannarın birisi dā, kendi paalılında hem zenginnindā türk dünnāsı folklorunda en üüsek uurlarda bulunan Köroglu Destanıdır.

Türk halkları folklor kahramanı Köroglu[1] gagauz halkın folklor kahramanı olarak ta kabul edilmektādir. Köroglu Dastanın inceleyān bilim insannarı, temel olarak, kayıl oldular onunnan, ani onun iki kalubu var: Dou hem Batı kalupları. Taa doorusu olacek sölemāā, ani bu kaluplar, asirlār boyunca ayırılarak, bir Büük Destanın ikiyā ayırılmış çeşitleri. Dou çeşiti – bu karakalpak, kazak, kirgiz, tacik, tatar, türkmen, uzbek hem bu regionda yaşayan başka halklar arasında yaygın olan variantlar. Batı çeşiti – başta Azerbaycan olarak, armānnar, bulgarlar, gagauzlar, İran türkleri, gruzinnar, Krım tatarları, Türkiye türkleri hem dā Balkannarlan Kafkazlarda yaşayan başka halklar arasında yayılmış olan versiyalar. Bir şüpesiz lāāzım kayıl olmaa onunnan, ki Köroglu Destanın Balkannarda peydalnması ilgili onunnan, ani bu epika yaratması Oguzların Doudan Batıya gelmesinnān, yolda Kafkazlar hem Anadolu gibi erlerdā dā halklar arasında yayınnanarak, erleşti.

Ayırıca eridir urgulamaa, ani gagauzlar, Oguz kökenni bir millet olarak, taa baştan Köroglu Destanını bilārmişlār hem, Balkannara göç edilmesinnān, kendi folklorunda onu burayı taşımışlar hem korumuşlar. Köroglu Destanın elementları büünkü gündā bulunêr gagauz folklorun türkülerindā hem balladalarında, aazdan annatmaklarda hem masallarda. Hepsi bu kaynaklara dayanarak hem gagauz folklorunu Balkan kulturasının bir kısımı olarak tanıyarak, gagauz folklorunda Köroglu Destanı incelemelerini yapmaa deyni onu önā sürmeliyiz hem bilgi oluşturmalıyız.

Anaktar sözlär: Gagauzlar, Balkannar, Köroglu Destanı, Türk, folklor

Elements of the Köroğlu Epic in Gagauz Folklore as Part of Balkan Culture

Prof. Dr. Todur ZANET

Abstract

To understand the world of Gagauz folklore, it is always necessary to view it through the prism of global Turkic culture and the influence of the places where the Gagauz people lived for centuries. Because in Gagauz folklore, events that unfolded layer upon layer over millennia shine like precious stones. Some of these events are found in fairy tales, some in folk songs, and still others in epic poems. One such epic poem, in its value and richness, is the Epic of Koroglu, which occupies the highest place in world Turkic folklore.

Köroğlu, a folklore hero of Turkic peoples, is also considered a folklore hero of the Gagauz people. Scholars who have studied the Epic of Koroglu have come to the fundamental conclusion that it has two versions: Eastern and Western. It would be more accurate to say that, while these versions have diverged over the centuries, they remain parts of the Great Epic of Koroglu and constitute the unified whole of this epic. The Eastern version includes variants common among the Karakalpak, Kazakh, Kyrgyz, Tajik, Tatar, Turkmen, Uzbek, and other peoples living in these regions. The Western version, primarily Azerbaijani, spread among the Armenians, Bulgarians, Gagauz, Iranian Turks, Georgians, Crimean Tatars, Turks, and other peoples living in the Balkans and the Caucasus. It must undoubtedly be acknowledged that the spread of the Koroglu epic in the Balkans, as well as among the peoples living in the Caucasus and Anatolia, was made possible by the migration of the Oghuz people from east to west.

Furthermore, it is important to emphasize that the Gagauz, as a people of Oghuz origin, knew the Koroglu epic from the very beginning and, after migrating to the Balkans, preserved it in their folklore. Elements of this epic can still be found in Gagauz songs and ballads, oral narratives, and fairy tales. Based on all these sources and the recognition that Gagauz folklore is part of Balkan culture, we must present and develop knowledge of the Köroğlu epic in light of this knowledge.

Keywords: Gagauz, Balkans, Koroghlu Epic, Turkish, folklore

Mamuşa Türk Ağzında Kullanılan Bazı Deyimlerin Yapısal ve Anlamsal İncelemesi

Doç. Dr. Halil İbrahim Ertürk
Gamze PACOLLİ

Özet

Kinaye; bir edebî sanat olarak, söylenilen sözün gerçek anlamının değil mecaz anlamının kastedilmesi, bir sözcüğün veya söz grubunun gerçek anlamının dışında ikinci bir anlamda kullanılmasıdır. Türk dili, mecazların kullanımı bakımından oldukça zengin bir dildir. Öyle ki hem Türkiye Türkçesinde hem de Türk dilinin farklı coğrafyalarda yaşayan diğer diyalektlerinde, kinaye anlamı taşıyan pek çok sözcük ve söz grupları mevcuttur. Mecaz kullanımının Türk dilindeki en başarılı örnekleri olarak atasözleri ve deyimler ön plana çıkmaktadır. Ancak halk ağızlarında kullanılan ve mecazlı anlatımın başarılı birer yansıması olan atasözü ve deyimlerin tam olarak yazıya geçirilmediğini, kayıt altına alınmadığını söylemek mümkündür. Bu unsurların kayıt altına alınması, dilin ifade gücünü ortaya koymanın yanında tarihî devirler içerisinde ve uzun soluklu bir süreç boyunca oluşturulan kültürel mirasın kuşaklar arasındaki aktarımını sağlaması bakımından da önem arz eder. Bu noktadan hareketle bu çalışma, Kosova sınırları içerisinde yaşamakta olan Mamuşa Türk Ağzında kullanılan bazı deyimlerin tespitine ve incelenmesine tahsis olunmuştur. Çalışma kapsamında öncelikle Mamuşa Türk Ağzında yaşamakta olan bazı deyimler, derleme yoluyla tespit edilmiştir. İkinci aşamada, tespit edilen bu deyimlerin anlamları ve Türkiye Türkçesindeki karşılıkları verilmiştir. Çalışmanın üçüncü aşamasında ise tespit edilen deyimler, yapı bakımından sınıflandırılmıştır. Yapılan inceleme sunucunda, Mamuşa Türk Ağzında kullanılan deyimlerden bir kısmının Türkiye Türkçesinde de varlığını sürdürdüğü, hatta bazı deyimlerin şekil ve anlam bakımından birebir aynı olduğu; diğer bir kısmının ise Türkiye Türkçesinden tamamen farklı ve Mamuşa ağzına mahsus kullanım örnekleri olduğu görülmüştür. Yapı bakımından ise tespit edilen deyimlerin çoğunlukla isim + fiil şeklinde kurulduğu, deyimlerden az bir bölümünün ise isim tamlaması veya sıfat tamlaması biçiminde kurulduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mecaz, deyim, anlam, Mamuşa Türk Ağzı

A Structural and Semantic Analysis of Some Idioms Used in the Mamusha Turkish Dialect

Assoc. Prof. Dr. Halil İbrahim ERTÜRK
Gamze PACOLLİ

Abstract
Irony, as a literary device, refers to the use of a word or phrase in a figurative sense rather than its literal meaning -that is, intending the figurative meaning rather than the literal one. The Turkish language is quite rich in the use of figurative language. In fact, both in Turkish and in the various dialects of the Turkish language spoken in different regions, there are many words and phrases that carry figurative meanings. Proverbs and idioms stand out as the most successful examples of figurative language in Turkish. However, it is fair to say that proverbs and idioms -which are used in colloquial speech and serve as successful reflections of figurative expression- have not been fully transcribed or documented. Documenting these elements is important not only for revealing the expressive power of the language but also for ensuring the transmission of cultural heritage -formed over historical periods and through a long-term process- from one generation to the next. With this in mind, this study is dedicated to identifying and examining certain idioms used in the Mamuşa Turkish dialect which is living within the borders of Kosovo. As part of the study, certain idioms used in the Mamuşa Turkish dialect were first identified through a collection process. In the second phase, the meanings of these identified idioms and their equivalents in Turkish were provided. In the third phase of the study, the identified idioms were classified according to their structure. The analysis revealed that some of the idioms used in the Mamuşa Turkish dialect also exist in Turkish; in fact, some idioms are identical in both form and meaning. However, it was also observed that other idioms are completely different from those in Turkish and are unique to the Mamuşa dialect. In terms of structure, it was found that the majority of the identified idioms were formed in the "noun + verb" pattern, while a small portion of them were constructed as noun phrases or adjective phrases.
Keywords: Metaphor, idiom, meaning, Mamusha Turkish dialect

Saltuknâme'den Fantastik Çocuk Edebiyatına: Anlatı İmkânları ve Uyarlama Sorunları

Dr. Firdevs KAPUSIZOĞLU

Özet

Sarı Saltuk, XIII. yüzyılda Anadolu'dan Balkanlara uzanan yerleşim hareketleri sırasında ortaya çıkan, tarihî kişiliği ile menkıbevi kimliği iç içe geçmiş bir gazi-derviş figürüdür. Adına kırkın üzerinde türbe ve makam tespit edilen (Demir, 2015) bu figür çevresinde gelişen sözlü anlatılar, 1473-1480 yılları arasında Ebu'l-Hayr-ı Rûmî tarafından Saltuknâme adıyla bir araya getirilmiştir. Saltuknâme, Anadolu ve Balkan anlatı geleneklerine ait kişi, mekân ve motifleri bir araya getirmesi bakımından iki bölge arasındaki kültürel dolaşımı yansıtan bir eser olarak değerlendirilmektedir. Eser Kaf Dağı, Cinnistan, ateş denizleri ve erişilmesi güç adalar gibi mekân tasarımları; dev, cin, cadı, ejderha, Kaknus, Hüma ve Simurg gibi insan dışı varlıkları; tılsımlar, sınavlar ve uzun yolculuklarla örülü geniş bir anlatı dünyası ile fantastik ögeler barındırmaktadır. Bu çalışma, Saltuknâme'nin Türkiye ve Balkan coğrafyasında gelişecek fantastik çocuk edebiyatına kaynaklık etme potansiyelini, anlatı imkânlarını ve uyarlama sorunlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Nitel doküman incelemesiyle elde edilen verilerin çözümlemesi fantastik repertuar, anlatı dünyasının kuruluşu ve eleştirel uyarlanabilirlik olmak üzere üç boyutta gerçekleştirilmiştir. Bulgular, Saltuknâme'nin birbirine açılan dünyaları, gerçek ve gerçek dışı özellikler taşıyan melez varlıkları ve görev-rehber-sınav örgüsü ile fantastik çocuk edebiyatı için güçlü bir kaynak sunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte şiddet, ötekileştirme, yetişkin merkezli yapı ve kadın karakterlerin sınırlılığı gibi unsurlar metnin eleştirel bir bakış açısıyla yeniden yazımını gerekli kılmaktadır. Bu yönüyle Saltuknâme, fantastik çocuk edebiyatına aktarıldığında Anadolu ile Balkanlar arasında yüzyıllardır dolaşan bu kültürel belleği yeni bir okur kuşağı için yeniden işlevlendirme imkânı taşıdığını göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Saltuknâme, fantastik çocuk edebiyatı, kültürel bellek, yeniden yazım, uyarlama

From the Saltuknâme to Fantasy Children's Literature: Narrative Possibilities and Challenges of Adaptation

Dr. Firdevs KAPUSIZOĞLU

Abstract

Sarı Saltuk is a gazi-dervish figure whose historical identity and legendary persona are intertwined. He emerged amid the thirteenth-century migrations from Anatolia to the Balkans. More than forty tombs and shrines associated with him have been identified (Demir, 2015), and the oral narratives that developed around him were compiled by Ebu'l-Hayr-ı Rûmî between 1473 and 1480 under the title *Saltuknâme*. By bringing together figures, settings, and motifs from Anatolian and Balkan narrative traditions, the *Saltuknâme* is regarded as a work that reflects cultural exchange between the two regions. It contains fantastical elements, including settings such as Mount Kaf, Cinnistan, seas of fire, and inaccessible islands; nonhuman beings such as giants, jinn, witches, dragons, Kaknus, Hüma, and Simurg; and a wide-ranging narrative world shaped by talismans, trials, and long journeys. This study examines the *Saltuknâme*'s potential to serve as a source for the development of fantasy literature for children in Türkiye and the Balkans, its narrative possibilities, and the challenges involved in adapting it. Data obtained through qualitative document analysis were examined across three dimensions: the fantastic repertoire, the construction of the narrative world, and the potential for critical adaptation. The findings indicate that the *Saltuknâme* offers a rich source for fantasy literature for children through its interconnected worlds, hybrid beings that combine real and fantastical traits, and quest–guide–trial structure. However, elements such as violence, othering, an adult-centered structure, and the limited presence of female characters make critical rewriting necessary. Adapting the *Saltuknâme* for fantasy literature for children may offer a way to rework the cultural memory that has circulated between Anatolia and the Balkans for centuries for a new generation of readers.

Keywords: Saltuknâme, fantasy literature for children, cultural memory, rewriting, adaptation

From Cultural Memory to Local Development: The Economic Activation of Folk and Oral Heritage in the Balkans

Assist. Prof. Dr. Ardita BYLO
Res. Assist. Visar SYLAJ

Abstract
Intangible cultural heritage is a form of cultural capital whose contribution to local development is difficult to observe, because its effects pass indirectly through tourism, cultural events, education, community participation, and creative activity. This study asks how folk and oral heritage in the Balkans moves from cultural memory to a resource for local cultural-economic development. A comparative qualitative case-study design is applied to six cases from Albania, North Macedonia, Kosovo, and Bosnia and Herzegovina over 2018-2025. To analyse the cases we selected the Albanian folk iso-polyphony, the National Folk Festival of Gjirokastër, traditional Gayda/Tulum, Hıdrellez, Sevdalinka, and Turkish proverbs and idioms among Kosovo Turks. We collected evidence from UNESCO, national, scholarly, project, and festival documentation and official tourism statistics. For this study we developed the Cultural Heritage Economic Activation Framework (CHEAF). This framework divides the activation process into four dimensions: Heritage Resource Strength, Heritage Activation, Institutional and Community Support, and Local Cultural-Economic Value. The results of this study indicate that while all the selected cases show near-to-maximum cultural resource strength, their corresponding local economic values differ significantly. The findings demonstrate that local economic activation is maximized not by formal institutional recognition alone, but when safeguarding efforts of a cultural heritage resourse are tightly integrated with intermediary channels such as cultural tourism, educational transmission, and cultural production. This study provides a systematic framework for evaluating the latent economic value of intangible cultural capital and outlines which data can effectively evaluate the gap between heritage preservation and regional socio-economic resilience more effectively.
Keywords: Intangible cultural heritage; cultural capital; local development; cultural tourism; Balkans; CHEAF

Kültürel Bellekten Yerel Kalkınmaya: Balkanlar'da Halk Kültürü ve Sözlü Kültürel Mirasın Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesi

Dr. Öğr. Üyesi Ardita BYLO
Arş. Gör. Visar SYLAJ

Özet

Somut olmayan kültürel miras, yerel kalkınmaya katkılarının turizm, kültürel etkinlikler, eğitim, toplumsal katılım ve yaratıcı faaliyetler aracılığıyla dolaylı biçimde ortaya çıkması nedeniyle ekonomik etkilerinin gözlemlenmesi güç olan bir kültürel sermaye biçimidir. Bu çalışma, Balkanlar'daki halk kültürü ve sözlü kültürel mirasın kültürel belleğin bir unsuru olmaktan çıkarak yerel kültürel ve ekonomik kalkınmayı destekleyen bir kaynağa nasıl dönüştüğünü araştırmaktadır.

Araştırmada, 2018-2025 dönemini kapsayan ve Arnavutluk, Kuzey Makedonya, Kosova ile Bosna-Hersek'ten seçilen altı örnek olaya dayanan karşılaştırmalı nitel durum çalışması deseni benimsenmiştir. Bu kapsamda Arnavut halk izopolifonisi, Gjirokastër Ulusal Halk Festivali, geleneksel gayda/tulum, Hıdırellez, Sevdalinka ve Kosova Türkleri arasında kullanılan atasözleri ile deyimler incelenmiştir. Araştırmanın verileri UNESCO belgeleri, ulusal kaynaklar, akademik yayınlar, proje ve festival dokümanları ile resmî turizm istatistiklerinden elde edilmiştir.

Çalışma kapsamında Kültürel Mirasın Ekonomik Etkinleştirilmesi Çerçevesi (Cultural Heritage Economic Activation Framework – CHEAF) geliştirilmiştir. Bu çerçeve, kültürel mirasın ekonomik açıdan etkinleştirilmesi sürecini dört boyutta ele almaktadır: Kültürel Miras Kaynağının Gücü, Kültürel Mirasın Etkinleştirilmesi, Kurumsal ve Toplumsal Destek ile Yerel Kültürel-Ekonomik Değer.

Araştırma sonuçları, incelenen örneklerin tamamının kültürel kaynak gücü bakımından en yüksek düzeye yakın değerlere sahip olmasına karşın, yerel düzeyde ürettikleri ekonomik değerlerin önemli ölçüde farklılaştığını göstermektedir. Bulgular, kültürel mirasın yerel ekonomik kalkınmaya katkısının yalnızca resmî ve kurumsal tanınmayla en üst düzeye ulaşmadığını; kültürel mirası koruma ve yaşatma çalışmalarının kültür turizmi, eğitim yoluyla kuşaklar arası aktarım ve kültürel üretim gibi aracı mekanizmalarla güçlü biçimde bütünleştirilmesi durumunda arttığını ortaya koymaktadır.

Bu çalışma, somut olmayan kültürel sermayenin henüz ekonomik değere dönüştürülmemiş potansiyelini değerlendirmeye yönelik sistematik bir çerçeve sunmaktadır. Ayrıca kültürel mirasın korunması ile bölgesel sosyoekonomik dayanıklılık arasındaki boşluğun daha etkili biçimde değerlendirilmesinde kullanılabilecek veri türlerini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Somut olmayan kültürel miras, kültürel sermaye, yerel kalkınma, kültür turizmi, Balkanlar, CHEAF

Balkanlarda Sarı Saltuk Menkıbeleri ve Güney Asya Sûfî Veli Anlatıları: Sözlü Kültürde Seyahat, Keramet ve Kutsal Mekân

Dr. Öğr. Üyesi Noushad MK

Özet

Bu çalışma, Balkanlarda Sarı Saltuk etrafında oluşan menkıbe geleneği ile Güney Asya'daki seçili sûfî veli anlatılarını seyahat, keramet ve kutsal mekân eksenlerinde karşılaştırmaktadır. Güney Asya örnekleri olarak Muînüddin Çiştî ve Nizâmeddin Evliyâ çevresinde gelişen anlatılar ve ziyaret kültürleri ele alınmıştır. Amaç, bu gelenekler arasında doğrudan bir tarihsel aktarım bulunduğunu ileri sürmek değildir. Çalışma, farklı coğrafyalarda veli anlatılarının hangi benzer anlatısal ve toplumsal işlevleri üstlendiğini, buna karşılık yerel tarih ve kurumların bu anlatıları nasıl farklılaştırdığını göstermeyi hedeflemektedir. Sarı Saltuk bölümü için Ebü'l Hayr-ı Rûmî'nin Saltuknâme'sinin üç ciltlik tenkitli yayını ile tarihî ve menkıbevî kişiliğini inceleyen çalışmalar kullanılmıştır. Güney Asya bölümü için Çiştî menâkıbnâmeleri ve malfûzat geleneğine ilişkin araştırmalar, Ajmer ve Delhi'deki dergâhlar üzerine tarih ve antropoloji çalışmaları değerlendirilmiştir. Kaynaklar tarihî bilgi ile menkıbevî anlatı birbirinden ayrılarak okunmuştur. İnceleme, seyahatin Sarı Saltuk anlatılarında sınır aşan gazi veli kimliğini kurduğunu, Muînüddin Çiştî menkıbelerinde ise Hindistan'a yönelen manevî görevin temel anlatı çerçevesine dönüştüğünü göstermektedir. Keramet, her iki çevrede de velinin otoritesini güçlendirmekte, fakat Sarı Saltuk anlatılarında mücadele ve olağanüstü kahramanlık daha görünür bir yer tutmaktadır. Kutsal mekân bakımından Sarı Saltuk'un çoklu türbe ve makamları ile Güney Asya'nın mezar merkezli dergâh kültürü arasında belirgin bir fark bulunmaktadır. Bununla birlikte her iki coğrafyada da ziyaret, anlatı ve hatıra birbirini beslemekte ve velinin ölümünden sonra etkisini genişleten kültürel bir hafıza oluşturmaktadır. Karşılaştırma ayrıca sözlü aktarımın metinleşme, ziyaret ve ritüel yoluyla nasıl süreklilik kazandığını göstermektedir. Böylece çalışma, Balkan ve Güney Asya halk kültürlerinde veli hafızasının ortak işlevlerini yerel farklılıkları koruyarak değerlendirmektedir. Karşılaştırma, benzer motiflerin tek bir kaynaktan yayılmasından çok, sûfî velâyet fikrinin farklı toplumsal çevrelerde benzer ihtiyaçlara cevap veren anlatı biçimleri üretmesine işaret etmektedir.

Anahtar kelimeler: Sarı Saltuk, Çiştîlik, menkıbe, keramet, kutsal mekân, Hindistan

Legends of Sarı Saltuk in the Balkans and Narratives of Sufi Saints in South Asia: Travel, Miracles, and Sacred Spaces in Oral Culture

Assist. Prof. Dr. Noushad MK

Abstract

This study comparatively examines the hagiographical tradition surrounding Sarı Saltuk in the Balkans and selected narratives of Sufi saints in South Asia, focusing on the themes of travel, miracles, and sacred spaces. The South Asian examples include narratives and pilgrimage practices associated with Muʿīn al-Dīn Chishtī and Niẓām al-Dīn Awliyāʾ. The aim is not to suggest a direct historical transmission between these traditions. Rather, the study seeks to demonstrate the similar narrative and social functions performed by accounts of saints in different geographical contexts, while also examining how local histories and institutions shape these narratives in distinctive ways.

For the section on Sarı Saltuk, the study draws on the three-volume critical edition of the *Saltuknâme* by Ebü'l-Hayr-ı Rûmî, alongside scholarly works examining Sarı Saltuk's historical and legendary identity. For the South Asian section, research on Chishti hagiographical literature and the *malfūẓāt* tradition, as well as historical and anthropological studies of Sufi shrines in Ajmer and Delhi, is examined. The sources are analyzed by distinguishing historical information from hagiographical narratives.

The analysis demonstrates that travel establishes Sarı Saltuk's identity as a frontier-crossing warrior saint, whereas in the legends of Muʿīn al-Dīn Chishtī, the spiritual mission directed toward India becomes the central narrative framework. Miracles reinforce the authority of the saint in both traditions; however, struggle and extraordinary heroism occupy a more prominent position in the narratives of Sarı Saltuk.

Regarding sacred spaces, a significant distinction emerges between the multiple tombs and commemorative sites associated with Sarı Saltuk and the tomb-centered Sufi shrine culture of South Asia. Nevertheless, in both geographical contexts, pilgrimage practices, narratives, and collective remembrance mutually reinforce one another, creating a form of cultural memory that extends the saint's influence beyond death.

The comparison also demonstrates how oral transmission acquires continuity through textualization, pilgrimage, and ritual practices. Thus, the study evaluates the shared functions of the cultural memory of saints in Balkan and South Asian folk traditions while preserving their local particularities. The comparison suggests that similarities in narrative motifs are attributable less to their diffusion from a single source than to the capacity of the Sufi concept of sainthood (*walāya*) to generate comparable narrative forms in response to similar social needs across different cultural contexts.

Keywords: Sarı Saltuk, Chishtiyya, hagiography, miracles, sacred spaces, India

Kosova Türk Halk Edebiyatına Türkçe Öğretimi ve Türkoloji Perspektifinden Bir Bakış

Dr. Taner GÜÇLÜTÜRK

Özet

Kosova'da yüzyıllar boyunca varlığını sürdüren Türk toplumu, zengin bir sözlü kültür ve halk edebiyatı mirası meydana getirmiştir. Bu miras, yalnızca kültürel hafızanın korunmasında değil, aynı zamanda Türkçenin kuşaktan kuşağa aktarılmasında, milli kimlik bilincinin güçlendirilmesinde ve Balkanlar'daki Türk kültürel sürekliliğinin sağlanmasında önemli işlevler üstlenmiştir. Buna rağmen Kosova Türk halk edebiyatı, bugüne kadar çoğunlukla folklor ve halk bilimi ekseninde ele alınmış, Türkçe öğretimi ve Türkoloji perspektifinden bütüncül bir değerlendirmeye yeterince konu olmamıştır. Bu çalışma, Kosova Türk halk edebiyatını sözlü kültür, dil aktarımı ve kültürel devamlılık bağlamında inceleyerek söz konusu boşluğa katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Araştırmada Osmanlı döneminden başlayarak özellikle Balkan Savaşları ile İkinci Dünya Savaşı arasındaki süreçte Kosova'daki Türk edebiyatının canlı kalmasını sağlayarak varlığını sürdüren Kosova Türk halk edebiyatı geleneği ele alınmış, bu geleneğin Türk toplumunun dilsel, kültürel ve edebi birikiminin korunmasındaki rolü değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında halk edebiyatı ürünleri Anonim Halk Edebiyatı, Tekke Edebiyatı ve Âşık Edebiyatı olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir. Anonim halk edebiyatı çerçevesinde maniler, ninniler, türküler, bilmeceler, tekerlemeler, atasözleri, deyimler, efsaneler, masallar ve halk hikâyeleri, tekke edebiyatı kapsamında bölgede faaliyet gösteren tarikat çevrelerinin edebi üretimleri, âşık edebiyatı bağlamında ise cönk ve mecmualarda korunan destanlar, koşmalar, semailer ve muammalar değerlendirilmiştir.

Çalışmada ayrıca Kosova Türk halk edebiyatının derlenmesi, korunması ve araştırılması yönünde önemli katkılar sunan araştırmacıların faaliyetleri incelenmiş, dergiler, gazeteler, cönkler, mecmualar ve saha araştırmaları aracılığıyla günümüze ulaşan metinlerin önemi ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular, Kosova Türk halk edebiyatının tür, içerik ve işlev bakımından zengin bir yapıya sahip olduğunu, Türk dünyası halk edebiyatı geleneğiyle ortak özellikler taşırken aynı zamanda Balkan coğrafyasının tarihi, sosyal ve kültürel şartlarından beslenen özgün bir karakter geliştirdiğini göstermektedir.

Türkçe öğretimi açısından değerlendirildiğinde ise halk edebiyatı ürünlerinin söz varlığının aktarımı, deyim ve atasözlerinin öğretimi, kültürel değerlerin kazandırılması ve dil becerilerinin geliştirilmesi bakımından önemli eğitim materyalleri sunduğu görülmektedir. Türkoloji perspektifinden bakıldığında ise bu ürünler, Balkanlar'daki Türk varlığının tarihi sürekliliğini belgeleyen, bölgesel ağız özelliklerini koruyan ve Türk kültür coğrafyasının ortak hafızasını yansıtan önemli kaynaklar niteliğindedir. Sonuç olarak Kosova Türk halk edebiyatı, yalnızca bir sözlü kültür mirası değil, aynı zamanda Türkçenin yaşatılmasına, kültürel kimliğin korunmasına ve Türkoloji araştırmalarının zenginleşmesine katkı sağlayan çok yönlü bir kültürel değer olarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle mevcut metinlerin bilimsel yöntemlerle incelenmesi, yayımlanması ve henüz derlenmemiş sözlü kültür ürünlerinin kayıt altına alınmasına yönelik çalışmaların sürdürülmesi büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kosova Türk Halk Edebiyatı, Türkçe öğretimi, Türkoloji, sözlü kültür, kültürel hafıza

A Perspective on Kosovo Turkish Folk Literature through Turkish Language Teaching and Turkological Studies

Dr. Taner GÜÇLÜTÜRK

Abstract

The Turkish community in Kosovo, which has maintained its presence in the region for centuries, has created a rich heritage of oral culture and folk literature. This heritage has played a significant role not only in preserving cultural memory but also in transmitting the Turkish language across generations, strengthening national identity, and ensuring the continuity of Turkish cultural existence in the Balkans. Despite its importance, Kosovo Turkish folk literature has largely been examined within the framework of folklore and folk studies, while comprehensive evaluations from the perspectives of Turkish language teaching and Turkology remain limited. This study aims to contribute to filling this gap by examining Kosovo Turkish folk literature within the context of oral culture, language transmission, and cultural continuity.

The study examines the tradition of Kosovo Turkish folk literature, which, beginning in the Ottoman period and particularly during the period between the Balkan Wars and the Second World War, remained alive and ensured the continuity of Turkish literature in Kosovo. It also evaluates the role of this tradition in preserving the linguistic, cultural, and literary heritage of the Turkish community. Within the scope of the study, folk literary products are analyzed under three main categories: Anonymous Folk Literature, Tekke (Sufi) Literature, and Minstrel (Âşık) Literature. The category of Anonymous Folk Literature includes folk quatrains (manis), lullabies, folk songs, riddles, tongue twisters, proverbs, idioms, legends, fairy tales, and folk narratives. Tekke Literature is examined through the literary circles established by religious orders operating in the region and the works produced by poets associated with these circles. The section on Minstrel Literature evaluates epics, koşmas, semais, and poetic riddles (muammas) preserved in cönks and manuscript miscellanies (mecmuas).

The study also examines the contributions of local and foreign scholars to the collection, preservation, and study of Kosovo Turkish folk literature, highlighting the significance of texts that have survived through journals, newspapers, cönks, mecmuas, and field research. The findings demonstrate that Kosovo Turkish folk literature possesses a remarkably rich structure in terms of genre, content, and function. While sharing common characteristics with the broader folk literary tradition of the Turkic world, it has also developed a distinctive character shaped by the historical, social, and cultural conditions of the Balkan region.

From the perspective of Turkish language teaching, folk literary products provide valuable educational materials for vocabulary acquisition, the teaching of idioms and proverbs, the transmission of cultural values, and the development of language skills. From a Turkological perspective, these works constitute important sources that document the historical continuity of Turkish presence in the Balkans, preserve regional dialectal features, and reflect the shared cultural memory of the Turkic world. Consequently, Kosovo Turkish folk literature should be regarded not merely as an element of oral cultural heritage but also as a multifaceted cultural asset that contributes to the preservation of the Turkish language, the safeguarding of cultural identity, and the enrichment of Turkological studies. Therefore, it is of great importance that existing texts continue to be examined and published through scientific methods and that efforts to document still-uncollected oral cultural materials be sustained.

Keywords: Kosovo Turkish Folk Literature, Turkish language teaching, Turkology, oral culture, cultural memory

Kosova'nın Doburçan (Gilan) Köyü Türk Halk Edebiyatı Ürünleri

Dr. Öğr. Üyesi Selim SELİMİ

Özet

Balkanların muhtelif şehir ve köylerinde halen az da olsa topluluklar halinde Türkler yaşamaktadır. Bugün yoğun bir Türk nüfusuna sahip olduğu kabul gören Bulgaristan Cumhuriyeti gibi Kuzey Makedonya ve Kosova'da da Türkler, ülkelerin ikinci veya üçüncü etnik azınlıkları olarak var olmaktadırlar. Türklerin yaşadığı her şehir ve köyde ise Türkçe konuşulmaktadır. Türk dilinin, gelenek ve görenekleri, örfünün Balkan coğrafyasında devam etmesi, bölge Türkleri aracılığıyla mümkündür. Yaptığımız araştırmaya dayanarak, Doburçan Türk halkının tarihi, kültürel gelişimi ve değişimi hayli ilginç olduğunu görüyüruz. Son yıllarda, özellikle Türk halkının yaşadığı Kosova'nın, Prizren, Priştine, Gilan, Mitroviça, Vıçitırın, Mamuşa, Yanova ve Doburçan'daki Türklerin dili ağız özellikleri halk edebiyatı ürünleri birçok araştırmacının ilgisini çekmiştir. Ayrıca, öte yandan son yıllarda, yüksek lisans ve doktora talebeleri tarafından bitirme tezleri, Kosova'nın ağızlarıyla, halk edebiyatı ürünleriyle ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Doburçan Türk halk ağzında konuşulan kelimelerin ses benzerliği bakımından Anadolu'nun Karadeniz bölgesinin bazı yörelerinde aynı özellikleri görebilmekteyiz. Oğuz şivesi Hazar denizinden Balkanlara uzanan sahaya yayılmış bulunan Türkçe'dir. Buna dayanarak Doburçan Türk halk ağzı Oğuzca (Batı Türkçesi)' ya girdiğini görmüş oluyoruz. Böylece, "Doburçan Türk Halk Edebiyatı Ürünleri" özelliklerini bu kaynaklara göre incelemeğe çalıştım. Doburçan Türk halk konuşmaları tarih boyunca çeşitli değişikliklere uğramıştır. Özellikle Sırpça ve Arnavutça'nın etkileri kullandığımız, bazı sesler, kelimeler ve cümle kuruluşlarındaki devrik cümlelerin kullanılması halk ürünlerin içerik bakımından etkilenmesi bunun açık bir kanıtıdır; ama yine de tüm bu değişikliklere rağmen Doburçan Türk halk ağzı kendi özelliklerini koruyabilmiştir. Biz de Doburçan Türk halk edebiyatı ürünlerinden: Atasözleri, deyimleri, manileri, bilmeceleri, anıları, efsaneleri, masalları ve türkülerindeki ses özelliklerine dayanarak, ses bilgisi konusunu örneklerle, bu bilimsel çalışmamızda incelemeye çalıştık.

Anahtar kelimeler: Doburçan Türkçesi, halk ürünleri, özellikleri

Turkish Folk Literature Products of Doburçan Village (Gilan), Kossovo

Assist. Prof. Dr. Selim SELİMİ

Abstract

Small communities of Turks still live in various cities and villages across the Balkans. Today, Turks continue to exist as the second or third ethnic minority in countries such as the Republic of Bulgaria, which is recognized as having a relatively large Turkish population, as well as in North Macedonia and Kosovo. Turkish is spoken in every city and village where Turks live. The continuation of the Turkish language, traditions, customs, and cultural practices in the Balkan region is made possible through the Turks living in the region. Based on our research, we have observed that the history, cultural development, and changes of the Turkish people of Doburçan are quite interesting. In recent years, the language and dialect characteristics and folk literature products of the Turkish people living in Prizren, Pristina, Gilan, Mitrovica, Vushtrri, Mamuşa, Janjevo, and Doburçan in Kosovo have attracted the attention of many researchers. On the other hand, in recent years, master's and doctoral students have also conducted studies related to the dialects of Kosovo and folk literature products. In terms of phonetic similarities, we can observe the same characteristics in some regions of the Black Sea region of Anatolia in the words spoken in the Doburçan Turkish dialect. The Oghuz dialect refers to the Turkish language spread across the area extending from the Caspian Sea to the Balkans. Based on this, we can see that the Doburçan Turkish dialect belongs to Oghuz Turkish (Western Turkish). Therefore, I have tried to examine the characteristics of the "Doburçan Turkish Folk Literature Products" according to these sources. The Turkish spoken by the people of Doburçan has undergone various changes throughout history. In particular, the influence of Serbian and Albanian can be clearly observed in the use of certain sounds, words, and inverted sentence structures, as well as in the content of folk literature products. However, despite all these changes, the Doburçan Turkish dialect has been able to preserve its own characteristics. In this scientific study, we have tried to examine the phonetic features of Doburçan Turkish folk literature productsİsuch as proverbs, idioms, folk poems (*manis*), riddles, memories, legends, tales, and folk songsİbased on examples.

Keywords: Doburçan Turkish, folk literature products, characteristics

Valandova Türkçesinin Derleme Metinler Üzerinden İncelenmesi

Burcu ALIYI

Özet

Çalışmamızda, Kuzey Makedonya'nın Valandova yöresinde yaşayan Yörük Türklerinden derlenen sözlü kültür metinleri esas alınarak Valandova Türkçesinin ağız özellikleri ile yöreye özgü kültürel unsurlar birlikte incelenmiştir. Araştırmanın veri kaynağını mani, masal, halk hikâyesi, türkü, çocuk oyunu ve tekerlemesi, doğum geleneği anlatıları, atasözleri ve günlük konuşma örneklerinden oluşan sözlü metinler oluşturmaktadır. Saha araştırması kapsamında Valandova ve çevresindeki Türk köylerinde kaynak kişilerle görüşmeler gerçekleştirilmiş, doğal konuşma ortamları gözlemlenmiş, anlatılar dinlenerek kayıt altına alınmış ve elde edilen veriler yazıya geçirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımıyla birlikte, gözlem, görüşme ve katılımlı gözlem tekniklerinden yararlanılmıştır. Böylece dil malzemesinin yalnızca biçimsel özelliklerinin değil, üretildiği ve aktarıldığı sosyal ve kültürel bağlamın da ortaya konulması amaçlanmıştır.

Valandova yöresinde yaşayan Yörük Türkleri, bazı kaynaklarda ve yöresel kullanımlarda "Beleş Yörükleri" adıyla da anılmaktadır. Bu toplulukların Balkanlara yerleşiminde Osmanlı Devleti'nin iskân politikalarının önemli bir rolü bulunmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde göçebe yaşam biçiminden yarı göçebe ve yerleşik hayata geçiş gerçekleşmiş; tarım ve hayvancılığa dayalı köy yaşamı, toplumsal ilişkilerin ve kültürel aktarımın temel unsurlarından biri olmuştur. Bununla birlikte özellikle 20. yüzyılda gerçekleşen göç hareketleri, Valandova çevresindeki Türk köylerinin nüfus yapısını ve kültürel dokusunu önemli ölçüde etkilemiştir. Bayrambosu, Sevindikli, Çavuşlu ve Cumaobası gibi Beleş Dağı eteklerindeki yerleşimlerin yanı sıra Ayranlı, Arazlı, Baraklı, Başalı, Veyselli, Göleli ve Terzili gibi köylerden Türkiye'ye yoğun göçler gerçekleşmiştir. Göçlerin önemli bir bölümü İstanbul, Çorlu, Tekirdağ ve Bursa gibi şehirlere yönelmiştir.

Derlenen metinlerin dil incelemesinde Valandova Türkçesine özgü ses bilgisi ve söyleyiş özelliklerinin yanı sıra kelime ve ifade düzeyindeki kullanımlar da tespit edilmiştir. Elde edilen veriler, Valandova Türkçesinin yalnızca bölgesel bir dil kullanım biçimi olmadığını, aynı zamanda yöre halkının tarihî ve kültürel hafızasını taşıyan önemli bir sözlü kültür unsuru olduğunu göstermektedir. Ayrıca bazı gelenek, inanış ve uygulamaların Anadolu'daki Türk topluluklarının kültürel unsurlarıyla benzerlik taşıdığı görülmüştür. Bu bağlamda Valandova Türkçesinin ve sözlü kültür ürünlerinin belgelenmesi, Kuzey Makedonya Türklerinin dil ve kültür varlığının anlaşılması ve gelecek kuşaklara aktarılması açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Valandova Türkçesi, ağız özellikleri, ses bilgisi, derleme metinleri, Yörük Kültürü

An Analysis of Valandova Turkish Based on Collected Oral Texts

Burcu ALIYI

Abstract

This study examines the dialectal characteristics of Valandova Turkish alongside the cultural elements specific to the region, drawing on oral cultural texts collected from Yörük Turks living in the Valandova area of North Macedonia. The primary data consist of oral texts encompassing *mani* (traditional Turkish quatrains), folktales, folk narratives, folk songs, children's games and rhymes, accounts of childbirth traditions, proverbs, and examples of everyday speech. As part of the fieldwork, interviews were conducted with informants in Turkish villages in and around Valandova, natural speech environments were observed, oral narratives were recorded, and the collected data were transcribed. The study adopts a qualitative research approach, employing observation, interviews, and participant observation as data collection techniques. In this way, it seeks to examine not only the formal linguistic characteristics of the collected material but also the social and cultural contexts in which it is produced and transmitted.

The Yörük Turks living in the Valandova region are also referred to as the "Beleş Yörüks" in certain sources and local usage. Ottoman settlement policies played a significant role in the establishment of these communities in the Balkans. Over the course of their history, they gradually transitioned from a nomadic way of life to semi-nomadic and settled lifestyles. Village life based on agriculture and animal husbandry consequently became a fundamental component of social relations and cultural transmission. Nevertheless, migration movements, particularly those occurring during the twentieth century, significantly affected the demographic structure and cultural fabric of Turkish villages around Valandova. Substantial migration to Türkiye took place from settlements at the foot of Mount Beleş, including Bayrambosu, Sevindikli, Çavuşlu, and Cumaobası, as well as from villages such as Ayranlı, Arazlı, Baraklı, Başalı, Veyselli, Göleli, and Terzili. A considerable proportion of these migrations was directed toward cities such as Istanbul, Çorlu, Tekirdağ, and Bursa.

The linguistic analysis of the collected texts identified phonological and pronunciation features characteristic of Valandova Turkish, as well as distinctive lexical and phraseological usages. The findings indicate that Valandova Turkish is not merely a regional variety of the Turkish language but also an important component of oral culture that preserves the historical and cultural memory of the local community. Furthermore, certain traditions, beliefs, and practices were found to exhibit similarities with cultural elements maintained by Turkish communities in Anatolia. In this context, documenting Valandova Turkish and its oral cultural heritage is of considerable importance for understanding the linguistic and cultural identity of Turks in North Macedonia and ensuring its transmission to future generations.

Keywords: Valandova Turkish, dialectal features, phonology, collected oral texts, Yörük culture

Alikoç Köyünden Derlenen "Ürüşüd Bey" Anlatısının Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Materyaline Dönüştürülmesi

Dr. Öğr. Üyesi Özlem KURT

Özet

Bu araştırmanın amacı, Alikoç köyünden derlenen "Ürüşüd Bey" anlatısını dil ve edebî özelliklerinden hareketle Türk Dili ve Edebiyatı dersinde kullanılabilecek bir öğretim materyaline dönüştürmektir. Nitel araştırma yaklaşımıyla yürütülen çalışmanın inceleme nesnesini, kaynak kişi Mümin Yusuf Ali'den derlenen ve kendisi tarafından masal olarak adlandırılan anlatı oluşturmaktadır. Metin anlatı yapısı, tür özellikleri, nazım-nesir ilişkisi, anlatıcı söylemi, yerel söz varlığı ve ölçünlü Türkçeden farklılaşan kullanımlar bakımından çözümlenmiştir. Bu çözümlemede anlatının dil ve edebiyat öğretimi açısından sunduğu imkânlar belirlenmiş, ardından bulgular ders içi etkinliklere dönüştürülmüştür. Bulgular, anlatının masala özgü başlangıç ve bitiş formellerini taşımasına karşın aşk, ayrılık, arayış, manzum söyleyiş ve kavuşma çevresinde gelişen yapısıyla halk hikâyesi özellikleri de gösterdiğini ortaya koymuştur. Böylece metin, sözlü anlatı türlerinin ayırt edici özelliklerini karşılaştırarak tartışmaya elverişli bir örnek sunmaktadır. Metindeki "açan, ep, iç, kardaş, kıyat, cazi nene" gibi yerel kullanımlar ile "gider gider, aylar geçmiş yıllar geçmiş" biçimindeki tekrarlar, anlatının dil öğretimi bakımından öne çıkan unsurlarıdır. Bu bulgular doğrultusunda özgün metni ölçünlü Türkçeye tâbi kılmadan, yerel ve ölçünlü dil kullanımlarını karşılaştırmalı olarak ele alan bir öğretim materyali geliştirilmiştir. Materyal tür farkındalığı, olay örgüsünü çözümleme, bağlam içinde söz varlığını inceleme, ağız ve ölçünlü dil arasındaki ilişkiyi tartışma, manzum söyleyişi değerlendirme ve yaratıcı anlatma çalışmalarını içermektedir. Etkinlikler öğrencilerin metindeki dilsel farklılıkları anlamlandırmasını ve anlatının sözlü kültürle bağını fark etmesini amaçlamaktadır. Bu yönüyle önerilen materyal, öğrencilerin yalnızca metnin içeriğini öğrenmesine değil, anlatıcının dil tercihlerini, kültürel belleğini ve türler arasındaki geçişleri eleştirel olarak sorgulamasına da imkân tanımaktadır. Çalışma, yerel halk anlatılarının dil çeşitliliği ile sözlü edebiyatın öğretiminde kullanılabilecek bağlamsal kaynaklar olduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Ürüşüd Bey, halk anlatısı, Türk Dili ve Edebiyatı öğretimi, yerel ağız, materyal geliştirme, Alikoç köyü

Transforming the "Ürüşüd Bey" Narrative Collected from Alikoç Village Into Teaching Material for the Turkish Language and Literature Course

Assist. Prof. Dr. Özlem KURT

Abstract

This study aims to transform "Ürüşüd Bey," a narrative collected in the village of Alikoç, into teaching material for Turkish Language and Literature classes by examining linguistic and literary features. Conducted within a qualitative research framework, the study focuses on a narrative collected from Mümin Yusuf Ali, who identifies it as a fairy tale. The text was analyzed in terms of narrative structure, genre, the relationship between verse and prose, narrator discourse, local vocabulary, and usages that differ from standard Turkish. The analysis identified its potential for language and literature teaching, and the findings were translated into activities. The findings show that, although the narrative contains opening and closing formulas associated with fairy tales, its plot of love, separation, quest, verse passages, and reunion displays features of a folk romance. It offers an opportunity to compare and discuss the features of oral narrative genres. Local expressions such as "açan, ep, iç, kardaş, kıyat, cazi nene" and repetitions such as "gider gider, aylar geçmiş yıllar geçmiş" are relevant to language teaching. On this basis, teaching material was developed that compares local and standard language usage while preserving the text rather than rewriting it in standard Turkish. The material includes activities on genre awareness, plot analysis, vocabulary, dialect and standard language, verse passages, and creative storytelling. These activities aim to help students interpret linguistic variation and recognize the narrative's connection to oral culture. The study demonstrates the potential of local folk narratives as contextual resources for teaching linguistic diversity and oral literature.

Keywords: Ürüşüd Bey, folk narrative, teaching of Turkish Language and Literature, local dialect, material development, Alikoç village

Balkan Türklerinde Sözlü Kültürün Dijital Dönüşümü: Kuzey Makedonya ve Kosova Örneğinde Sosyal Medyada Kültürel Hafıza ve Kimliğin Yeniden İnşası

Dr. Öğr. Üyesi Madina ZHANGAZİYEVA

Özet

Balkanlardaki Türk topluluklarında kültürel hafıza, aile, mahalle, düğün, bayram, türkü ve kuşaklar arası anlatılar aracılığıyla sürdürülmüştür. Günümüzde bu pratikler devam ederken sözlü kültür, video galerileri, sosyal medya paylaşımları ve dijital arşivler üzerinden yeni dolaşım biçimleri kazanmaktadır. Bu çalışma, dijitalleşmeyi kültürel içeriğin yalnızca farklı bir mecraya aktarılması olarak değil, hafızanın seçilmesini, görselleştirilmesini ve kimliğin kamusal temsilini dönüştüren bir süreç olarak ele almaktadır. Amaç, Kuzey Makedonya ve Kosova'daki Türk topluluklarının farklı dilsel ve kurumsal koşullar altında sözlü kültürü dijital ortamda nasıl yeniden ürettiklerini karşılaştırmalı olarak incelemektir. Araştırmada nitel içerik analizi ve tematik analiz kullanılmış; 2024–2026 dönemine odaklanan, kamuya açık ve doğrulanabilir altı dijital örnek kümesinden oluşan keşifsel bir pilot korpus değerlendirilmiştir. İçerikler dil, müzik, ritüel, yemek, göç, nostalji, aidiyet ve dijital anlatım teknikleri açısından çözümlenmiştir. Bulgular, Kuzey Makedonya'da Türkçe eğitim ve dilin kamusal görünürlüğünün, Kosova'da ise Prizren ve Mamuşa merkezli yerel aidiyetin, yemek kültürünün ve topluluk etkinliklerinin belirginleştiğini göstermektedir. Türkçe Eğitim Bayramı, Hıdırellez, FliyaFest ve göç türkülerine ilişkin içerikler, kültürel pratiklerin dijital ortamda kimlik göstergelerine dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Gençler ve yerel kurumlar kültürel mirasın yalnızca aktarıcıları değil, onu seçen, düzenleyen ve yeniden anlamlandıran aktörlerdir. Bununla birlikte platformların kısa ve görsel anlatıları öne çıkaran yapısı, kültürel görünürlüğü artırırken tarihsel bağlamın daralması, estetizasyon ve folklorik sadeleşme risklerini de üretmektedir. Çalışma, dijital kültürel hafızanın koruma kadar seçici bir yeniden üretim süreci olduğunu savunmaktadır. Örneklemin ağırlıklı olarak kurumsal içeriklere dayanması ve bireysel TikTok ile Instagram paylaşımlarını sistematik biçimde kapsamaması nedeniyle sonuçlar genelleme iddiası taşımamakta; buna karşın dijital görünürlük ile kültürel süreklilik arasındaki ilişkiye bir çerçeve sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Balkan Türkleri, sözlü kültür, kültürel hafıza, dijital folklor, sosyal medya, kimlik, nostalji

The Digital Transformation of Oral Culture among Balkan Turks: Reconstructing Cultural Memory and Identity on Social Media in North Macedonia and Kosovo

Assist. Prof. Dr. Madina ZHANGAZİYEVA

Abstract

Among Turkish communities in the Balkans, cultural memory has traditionally been preserved and transmitted through family and neighborhood relationships, weddings, religious and traditional festivals, folk songs, and intergenerational narratives. While these practices continue today, oral culture has acquired new forms of circulation through video galleries, social media posts, and digital archives. This study approaches digitalization not merely as the transfer of cultural content to a different medium, but as a process that transforms the selection and visualization of cultural memories and the public representation of identity. It aims to comparatively examine how Turkish communities in North Macedonia and Kosovo reproduce oral culture in digital environments under different linguistic and institutional conditions.

The research employs qualitative content analysis and thematic analysis, examining an exploratory pilot corpus comprising six sets of publicly accessible and verifiable digital materials from the period 2024–2026. The materials are analyzed in terms of language, music, rituals, food, migration, nostalgia, belonging, and digital storytelling techniques.

The findings indicate that Turkish-language education and the public visibility of the Turkish language are particularly prominent in North Macedonia, whereas local belonging centered on Prizren and Mamuşa, culinary traditions, and community events are more pronounced in Kosovo. Digital content relating to Turkish Education Day, Hıdırellez, FliyaFest, and folk songs about migration demonstrates how cultural practices are transformed into markers of identity in digital environments.

Young people and local institutions are not merely transmitters of cultural heritage; they are also active agents who select, curate, and reinterpret it. Nevertheless, the structural characteristics of social media platforms, which prioritize short-form and visually oriented narratives, increase cultural visibility while simultaneously generating risks of reduced historical contextualization, aestheticization, and folkloric simplification.

The study argues that digital cultural memory involves not only the preservation of cultural heritage but also its selective reproduction and reinterpretation. Given that the sample consists predominantly of institutional content and does not systematically encompass individual TikTok and Instagram posts, the findings are not intended to be generalized. Nevertheless, the study offers an analytical framework for understanding the relationship between digital visibility and cultural continuity.

Keywords: Balkan Turks, oral culture, cultural memory, digital folklore, social media, identity, nostalgia

Kuzey Makedonya Alikoç Köyünden Derlenen "Eminem" Türküsünün Psikanalitik Halk Bilimi Kuramıyla İncelenmesi

Dr. Öğr. Üyesi Mümin Ali

Özet

Halk edebiyatının en köklü ve canlı türlerinden biri olan türküler, ait oldukları toplumun kültür birikimini aktarmakla birlikte bireysel ve kolektif bilinçdışının derinliklerinde saklı kalan duygu, arzu ve çatışmaları da bünyesinde barındıran güçlü birer anlatı türüdür. Bu çalışma, Kuzey Makedonya'nın Alikoç köyünden derlenen "Emine'm" türküsünü psikanalitik halk bilimi kuramı çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, türkünün anlam katmanları ile örtük duygusal gerilimleri arasındaki ilişkiler, metnin yapısal özellikleri ve kültürel bağlamı gözetilerek ele alınmıştır. Araştırmanın verisini oluşturan türkü metni, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yoluyla değerlendirilmiş ve kuram yönelimli tematik çözümlemeye tabi tutulmuştur. Çözümlemede Freud'un tekrar, idealizasyon ve yüceltme kavramlarından, Lacan'ın arzu, eksiklik ve simgesel düzen yaklaşımından yararlanılmıştır. Dundes'in psikanalitik folklor anlayışı doğrultusunda, imgelerin anlamları metin içindeki ilişkiler ve geleneksel söyleyiş biçimleri üzerinden yorumlanmıştır. Bulgular, türkünün görünür düzeyde sevgilinin güzelliğini ve gelin oluşunu anlattığını, örtük düzeyde ise yakınlık isteği ile erişim belirsizliği arasında gelişen çatışmayı taşıdığını göstermektedir. "Emine'm" hitabı, sevgiliyi söz düzeyinde özneye yaklaştırırken Emine'nin sessizliği, güvercin ve yazı aracılığıyla kurulan dolaylı iletişim ve gelinlik statüsü aradaki mesafeyi korumaktadır. "Aman aman Emine'm" ve "Seni sevdim seveli / Neler geldi başıma" tekrarları, çözüme ulaşmayan duygusal gerilimi metin boyunca sürdürmektedir. Saç, kaş ve zülüf tasvirleri ise sevgilinin idealize edilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu unsurlar birlikte değerlendirildiğinde, söyleyen öznenin sevgiliyi dil aracılığıyla yakınlaştırmaya çalıştığı, ancak metindeki iletişim biçimlerinin ve toplumsal konumların bu yakınlaşmayı sınırlandırdığı görülmektedir. Emine'nin gelin oluşu, bireysel arzu ile evlilik ve akrabalık ilişkilerinin temsil ettiği simgesel düzenin karşılaşması olarak yorumlanmıştır. Sonuç olarak türkü, bireysel arzuyu geleneksel ifade kalıpları içinde estetikleştiren ve kolektif dolaşıma sokan bir sözlü kültür ürünü olarak ele alınmıştır. Çalışma, psikanalitik halk bilimi yaklaşımının, türkü deki hitap, tekrar, imge ve toplumsal statü ilişkilerini birlikte açıklamadaki yorumlayıcı olanaklarını ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Alikoç, türkü, psikanalitik halk bilimi, arzu, idealizasyon, yüceltme

A Psychoanalytic Folklore Theory Analysis Of The Folk Song "Emine'm" Collected From Alikoç Village in North Macedonia

Assist. Prof. Dr. Mümin ALİ

Abstract

Folk songs, as one of the most deep-rooted and vibrant genres of folk literature, serve not only as vehicles for transmitting the cultural heritage of the society to which they belong, but also as powerful narrative forms that encompass the emotions, desires, and conflicts hidden within the depths of the individual and collective unconscious. This study aims to examine the folk song "Emine'm," collected from the village of Alikoç in North Macedonia, within the framework of psychoanalytic folklore theory. The research explores the relationship between the song's layers of meaning and its latent emotional tensions, while considering the text's structural characteristics and cultural context. The lyrics, which serve as the primary data, were analyzed using document review, a qualitative research method, and subjected to theory-driven thematic analysis. The analysis draws upon Freud's concepts of repetition, idealization, and sublimation, as well as Lacan's perspectives on desire, lack, and the symbolic order. In line with Alan Dundes's psychoanalytic approach to folklore, the meanings of the imagery are interpreted through the relationships within the text and traditional modes of expression. The findings indicate that, while the song ostensibly describes the beauty of a beloved and her status as a bride, it simultaneously harbors a latent conflict between the desire for intimacy and the uncertainty of attaining it. The address "Emine'm" (My Emine) brings the beloved closer to the subject at the level of discourse; however, Emine's silence, the indirect communication established through a dove and a written message, and her status as a bride serve to maintain a distance between them. Repetitive phrases such as "Aman aman Emine'm" and "Ever since I fell in love with you / Look at what has befallen me" sustain an unresolved emotional tension throughout the text. Furthermore, the descriptions of the beloved's hair, eyebrows, and sidelocks contribute to her idealization. When these elements are considered together, it becomes evident that the speaking subject attempts to bring the beloved closer through language; however, the modes of communication and the social positions presented within the text serve to constrain this proximity. Emine's transition into the role of a bride is interpreted as an encounter between individual desire and the symbolic order represented by marriage and kinship relations. Ultimately, the "türkü" (folk song) is approached as a product of oral culture that aestheticizes individual desire within traditional modes of expression and integrates it into collective circulation. This study demonstrates the interpretive potential of a psychoanalytic folkloristic approach in elucidating the interplay of address, repetition, imagery, and social status within the "türkü".

Keywords: Alikoç, folk song, psychoanalytic folklore, desire, idealization, sublimation

Türkçenin Fiil-Sonlu (Sov) Söz Dizimsel Yapısının Makedonca Ana Dilli Öğrencilerin İletişimsel Davranışına Yansımaları

Dr. Öğr. Üyesi Tuğrul Gökmen ŞAHİN
Cabbar AYDIN

Özet
Türkçenin özne-nesne-fiil dizilimiyle fiil-sonlu bir dil sınıfında yer alması, cümlenin anlamsal ve zamansal merkezini oluşturan yüklemin cümlenin sonunda bulunmasını gerektirmektedir. Bu tipolojik özelliğin, özne-yüklem-nesne söz dizimi mimarisine sahip dilleri konuşan bireylerin Türkçe öğrenim süreçlerinde dil bilgisel edinimin yanı sıra birtakım iletişimsel davranış değişikliklerini de tetikleyebileceği düşünülmektedir. Bu çalışma, Türkçe'nin fiil-sonlu (SOV) sözdizimsel yapısının, ana dili Makedonca (SVO) olan ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen üniversite öğrencileri tarafından nasıl deneyimlendiğini ve yorumlandığını fenomenolojik bir yaklaşımla incelemeyi amaçlamaktadır. Kuzey Makedonya'da seçmeli Türkoloji dersi alan, İngilizce ve Makedoncada C1 yetkinliğine sahip, üçü B1 ve üçü B2 düzeyinde Türkçe öğrenen, tamamı kadın olan altı bireyden oluşan çok dilli katılımcı grubuyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir; bu durum, araştırmanın yürütüldüğü dönemde ilgili derse kayıtlı ve gönüllülük esasıyla araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin tamamının kadın olmasından kaynaklanmaktadır. Fenomenolojik yönelimli içerik analizi tekniğiyle çözümlenen veriler; Türkçenin yüklem-sonu yapısının öğrencilerin dinleme sürecini, sözü kesme eğilimini ve yanıt verme ritmini dönüştürdüğüne ilişkin tekrarlayan öz-bildirim örüntülerine işaret etmektedir. Katılımcılar, cümlenin tamamını duymadan anlam inşa edilememesinin kendilerini aceleci davranmaktan kaçınmaya, karşı tarafın sözünü kesmeme eğilimi geliştirmeye ve dinleme sürecini daha bilinçli yürütmeye yönlendirdiğini ifade etmişlerdir. Bu yapısal özellik, öğrenicilerde önce dinle, ardından düşün, sonra yanıt ver biçiminde kendine özgü bir iletişim ritmi oluşturabilmektedir. Katılımcılar, konuşma üretiminde fiili sona yerleştirme gerilimini yavaşlama, kısa cümle kurma ve duraksama gibi telafi stratejileriyle yönetmektedir. Kuzey Makedonya'nın çok dilli çevresinde okul dışı Türkçe girdiye kısmen maruz kalma faktörü bu çalışmada sistematik biçimde ölçülmemiş olup olası bir karıştırıcı etken olarak değerlendirilmelidir. Çalışma, nedensel bir davranış değişikliği iddiası ortaya koymaktan çok, incelenen katılımcı grubu bağlamında tekrar eden öz-bildirim örüntülerini betimlemektedir. Bulgular; Türkçenin yapısal özelliklerinin öğrencilerin dinleme, düşünme ve yanıt verme döngülerini etkileyerek sabır odaklı bir iletişim davranışına katkı sağlayabileceğini fenomenolojik düzlemde ortaya koymakta ve söz dizimsel tipoloji ile edim bilimi kesişimini araştıran alana katkı sunmaktadır.
Anahtar kelimeler: SOV söz dizimi, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, dinleme davranışı, fenomenoloji, iletişimsel davranış

The Implications of Turkish Verb-Terminated (VT) Syntactic Structure on the Communicative Behavior of Macedonian Native Speakers

Assist. Prof. Dr. Tuğrul Gökmen ŞAHİN
Cabbar AYDIN

Abstract
Turkish, as a verb-final (SOV) language, places the predicate, the semantic and temporal center of the clause, at the end of each sentence. This typological feature is hypothesized to trigger communicative behavioral changes alongside grammatical acquisition in learners whose native languages follow a Subject-Verb-Object (SVO) architecture. This study aims to examine, using a phenomenological approach, how the verb-final (SOV) syntactic structure of Turkish is experienced and interpreted by university students whose native language is Macedonian (SVO) and who are learning Turkish as a foreign language. Semi-structured interviews were conducted with six multilingual participants (all female, reflecting the fact that, during the study period, all students enrolled in the elective Turcology course who volunteered to take part in the study were female) studying Turkish at a university in North Macedonia: three at B1 and three at B2 level in Turkish, all proficient at C1 in English and Macedonian. Data were analyzed through phenomenologically oriented content analysis. The findings point to recurring self-report patterns indicating that the verb-final structure of Turkish reshaped participants' listening processes, reduced tendencies to interrupt, and altered their response rhythms. Participants reported that the inability to construct meaning before hearing the complete sentence led them to avoid hasty responses, develop a tendency to wait for the interlocutor to finish, and engage in more deliberate listening. This structural feature appears to foster a distinctive communicative rhythm: listen first, then think, then respond. Participants also managed the challenge of placing the verb at the end of utterances through compensatory strategies such as speaking more slowly, forming shorter sentences, and pausing. Partial exposure to ambient Turkish input in North Macedonia's multilingual environment was not systematically measured and should be regarded as a potential confounding variable. Rather than claiming causal behavioral change, this study describes recurring self-report patterns within the specific participant group studied. The findings suggest that the structural features of Turkish may contribute to shaping learners' listening, thinking, and response cycles toward patience-oriented communicative behavior, offering a contribution to the intersection of syntactic typology and pragmatics.
Keywords: SOV syntax, Teaching Turkish as a foreign language, listening behavior, phenomenology, communicative behavior

Ohri ve Çevresinden Derlenen Türk Mânilerinde Tema, Dil ve Kültürel Bellek

Öğr. Gör. Eren MALİK

Özet

Bu çalışma, Ohri ve çevresinden derlendiği belirtilen Türk mânilerinin yazılı kayıtlarını tema, dil ve kültürel bellek bakımından incelemektedir. Araştırmanın veri havuzunu araştırmacının özel arşivindeki 78 mâni kaydı oluşturmaktadır. Bu havuzdan, ölçünlü Türkiye Türkçesinden ayrılan söyleyiş biçimlerini ve farklı içerik alanlarını birlikte örnekleyen 38 metin amaçlı olarak seçilmiştir. İncelemede bunların 20'si tam metin hâlinde sunulmuş ve her örneğin ardından ilgili bulgu açıklanmıştır. Çalışma, yeni bir sesli saha derlemesi değil, mevcut yazılı kayıtların nitel doküman incelemesidir. Kesin derleme tarihi, kaynak kişi ve icra ortamına ilişkin bilgilerin eksikliği yöntemsel sınırlılık olarak kabul edilmiştir. Metinlerin yazımı korunmuş, açıklamalarda verilen ölçünlü karşılıklar özgün dizelerin yerine geçirilmemiştir. Tema çözümlemesi, her mâninin tek bir konuya indirgenmesi yerine sevgi, ayrılık, evlilik, toplumsal denetim, fal, dilek ve gündelik hayat arasındaki ilişkilerin belirlenmesine dayanmaktadır. Bu nedenle kategorilere ilişkin sıklık ve yüzde hesabı yapılmamıştır. Dil incelemesinde ek ünlülerindeki farklılaşmalar, ünsüz düşmesi ihtimali, ile unsurunun varyantları ve bölgesel söz varlığı ele alınmıştır. Yazım farkı, ses olayı ve yerel kültür göstergesi birbirinden ayrılmış; yer adı veya giyim eşyası adının tek başına ağız özelliği sayılamayacağı vurgulanmıştır. Kültürel bellek çözümlemesinde Ohri ve Petrina adları, gelinlik bağlamındaki köstek, martufal söyleyişleri ve mektup bekleme sahneleri üzerinde durulmuştur. Bulgular, ortak mâni kalıplarının yerel söyleyiş ve mekânlarla ilişkilendirildiğini göstermektedir. Yayımlanmış örneklerle belirlenen dize benzerlikleri ise arşivdeki kayıtların bölgesel sözlü repertuvardan bütünüyle bağımsız olmadığını düşündürmektedir. Çalışmanın katkısı, bütün metinlerin ilk kez ortaya çıkarıldığı iddiasından ziyade, özel arşivde korunan söyleyişlerin karşılaştırılabilir biçimde sunulması ve yerel bellek göstergelerinin metin üzerinden çözümlenmesidir. Sonuçlar yalnızca seçilen yazılı kayıtlarla sınırlıdır; güncel icra sıklığı, kuşaklar arası aktarım ve Ohri ağzının bütün özellikleri hakkında genellemeye gidilmemiştir. İleride yapılacak sesli derlemeler ve varyant karşılaştırmaları bu bulguları sınamaya imkân sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Ohri Türk ağzı, mâni, sözlü kültür, kültürel bellek, Kuzey Makedonya

Themes, Language, and Cultural Memory in Turkish Manis Collected from Ohrid and Its Surroundings

Lecturer Eren MALİK

Abstract

This study examines written records of Turkish *manis* (traditional Turkish quatrains) reportedly collected from Ohrid and its surrounding areas, focusing on their themes, linguistic characteristics, and representations of cultural memory. The research corpus consists of 78 *mani* records preserved in the researcher's private archive. From this corpus, 38 texts were purposively selected to represent both forms of expression that differ from Standard Turkish as used in Türkiye and a range of thematic content. Of these, 20 are presented in full, with each text followed by an explanation of the relevant findings.

Rather than presenting newly collected audio recordings from fieldwork, the study employs qualitative document analysis of existing written records. The absence of precise information concerning collection dates, informants, and performance contexts is acknowledged as a methodological limitation. The original orthography of the texts has been preserved, and standard-language equivalents provided in the explanations have not been substituted for the original verses.

The thematic analysis seeks to identify relationships among love, separation, marriage, social control, fortune-telling, wishes, and everyday life, rather than reducing each *mani* to a single thematic category. Consequently, no frequency counts or percentage distributions have been calculated for these categories.

The linguistic analysis addresses variations in suffix vowels, possible consonant deletion, variants of the element *ile* ("with"), and regional vocabulary. Orthographic differences, phonological phenomena, and indicators of local culture are distinguished from one another. Particular emphasis is placed on the fact that a place name or the name of an item of clothing cannot, in itself, be regarded as a dialectal feature.

The analysis of cultural memory focuses on references to Ohrid and Petrina, the terms *köstek* and *martufal* in the context of bridal traditions, and scenes depicting the anticipation of letters. The findings indicate that conventional *mani* patterns are associated with local forms of expression and specific places. Furthermore, similarities between certain verses and previously published examples suggest that the records preserved in the archive are not entirely independent of the regional oral repertoire.

The study's contribution lies not in claiming to present all the texts for the first time, but rather in making the forms of expression preserved in a private archive available for comparative examination and analyzing indicators of local cultural memory through textual evidence.

The findings are limited to the selected written records, and no generalizations are made regarding the current frequency of performance, intergenerational transmission, or the full range of linguistic features characterizing the Ohrid Turkish dialect. Future audio-based fieldwork and comparisons of textual variants may provide opportunities to test and further develop these findings.

Keywords: Ohrid Turkish dialect, *mani*, oral culture, cultural memory, North Macedonia

Kalkandelen Arnavut Halk Şarkılarında Gurbet ve Ayrılığın Sözlü Kültürdeki Yansımalari: Türkçe Kökenli Kelimeler Örneği

Doç. Dr. Melek NUREDİNİ

Özet

Gurbet ve ayrılık, Balkanlar'ın tarihsel toplumsal yapısı içerisinde göç, yer değiştirme ve aileden uzaklaşma deneyimleriyle yakından ilişkili iki temel temadır. Bu deneyimler, Arnavut halk edebiyatında özellikle halk şarkıları aracılığıyla ifade edilmiş, bireysel özlem ve ayrılık duyguları, zamanla toplumsal hafızanın ortak anlatılarına dönüşmüştür. Tetova yöresi Arnavut halk şarkıları, bu bakımdan yalnızca estetik bir ifade alanı değil, bölgenin sosyal tarihine, yaşam biçimine ve farklı kültürlerle kurduğu ilişkilere dair önemli dilsel ve folklorik veriler sunmaktadır. Şarkıların söz varlığında yer alan Türkçe kökenli kelimeler ise bu tarihsel temasın dil düzeyindeki dikkat çekici göstergeleri arasında değerlendirilebilir. Bu çalışma, Tetova Arnavut halk şarkılarında gurbet ve ayrılık temalarının Türkçe kökenli kelimeler bağlamında incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırmanın temel korpusunu, Edibe Osmani'nin *Lirika Popullore në Trevat e Tetovës dhe Gostivarit* adlı eserinde derlenen 1194 halk şarkısı içerisinden gurbet, göç, ayrılık ve uzaklık temalarını işleyen örnekler oluşturmaktadır. Çalışmada öncelikle ilgili şarkı metinlerinde bulunan Türkçe kökenli kelimeler tespit edilmekte, ardından bu kelimeler etimolojik kökenleri, kullanım biçimleri, anlam alanları ve metin içerisindeki işlevleri açısından değerlendirilmektedir. Araştırmada özellikle gurbet, yolculuk, memleket, aile, özlem, ayrılık ve çalışma hayatıyla ilişkili söz varlığı üzerinde durulmaktadır. Türkçe kökenli kelimelerin Arnavutça metinlerde yalnızca ödünç alınmış sözcükler olarak değil, şiirsel anlatımın doğal unsurları hâline gelerek belirli duygu ve kültürel çağrışımları taşıdığı varsayılmaktadır. Bu nedenle çalışma, söz konusu kelimelerin hangi bağlamlarda tercih edildiğini ve Arnavut halk şarkılarında kazandıkları anlam değerlerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu yaklaşım, gurbet ve ayrılık anlatılarını yalnızca tematik açıdan değil, dilsel yapı ve kültürel aktarım bakımından da değerlendirmeye imkân sağlamaktadır. Çalışmanın, Tetova Arnavut halk edebiyatında Türkçe kökenli söz varlığının işlevini ortaya koyarak Balkanlar'daki tarihsel Türk-Arnavut temasının folklorik metinlerdeki yansımalarının anlaşılmasına katkı sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tetova, Arnavut halk edebiyatı, halk şarkıları, gurbet, ayrılık, Türkçe kökenli kelimeler, Türkizmler, dil teması, Balkanlar

Reflections of Homesickness and Separation in the Oral Culture of Albanian Folk Songs From Tetovo: The Example of Turkish-Derived Words

Assoc. Prof. Dr. Melek NUREDİNİ

Abstract

Exile and separation are two fundamental themes closely associated with experiences of migration, displacement, and separation from family within the historical and social structure of the Balkans. These experiences have been expressed in Albanian folk literature, particularly through folk songs, in which individual feelings of longing and separation have gradually evolved into shared narratives of collective memory. In this respect, Albanian folk songs from the Tetova region constitute not merely a field of aesthetic expression but also an important source of linguistic and folkloric data concerning the social history of the region, its ways of life, and its interactions with different cultures. The words of Turkish origin occurring in the vocabulary of these songs may be regarded as particularly significant linguistic indicators of this historical contact. This study aims to examine the themes of exile and separation in Albanian folk songs from Tetova in the context of words of Turkish origin. The primary corpus of the study consists of selected examples addressing the themes of exile, migration, separation, and distance from among the 1,194 folk songs compiled in Edibe Osmani's work Lirika Popullore në Trevat e Tetovës dhe Gostivarit. The study first identifies words of Turkish origin occurring in the relevant song texts and subsequently evaluates these words in terms of their etymological origins, patterns of usage, semantic fields, and functions within the texts. Particular attention is paid to vocabulary associated with exile, journeys, homeland, family, longing, separation, and working life. The study proceeds from the assumption that words of Turkish origin in Albanian texts function not merely as borrowed lexical items but have become integral elements of poetic expression, carrying specific emotional and cultural connotations. Accordingly, the study seeks to determine the contexts in which these words are preferred and to reveal the semantic and cultural values they have acquired within Albanian folk songs. This approach makes it possible to examine narratives of exile and separation not only from a thematic perspective but also in terms of linguistic structure and cultural transmission. The study is expected to contribute to a better understanding of the reflections of historical Turkish-Albanian contact in folkloric texts across the Balkans by revealing the functions and significance of Turkish-origin vocabulary in the Albanian folk literature of Tetova.

Keywords: Tetova, Albanian folk literature, folk songs, exile, separation, words of Turkish origin, Turkisms, language contact, Balkans

Sözsüz İcranın Sözlü Kültürle Bağı: Kuzey Makedonya'da Yaşayan Türkler Arasında Yeni Yol Oro Üzerine Bir İnceleme

Timur TORGAY
Zeynep TORGAY

Özet

Bu çalışma, Yeni Yol Oro isimli halk oyununun Kuzey Makedonya'da yaşayan yetişkin Türkler arasında nasıl tanındığını, oyunla hangi yollarla karşılaşıldığını ve oyun hakkında hangi bilgilerin hatırlandığını incelemektedir. Çalışmada, ezgiye eşlik eden türkü sözleri ile oyun hakkında anlatılanların farklı olduğu vurgulanmış, sözsüz icranın sözlü kültürle ilişkisi ele alınmıştır.

Keşif amaçlı ve betimleyici araştırmada üç bilgi kaynağından yararlanılmıştır: araştırmacıların Ocak 2024-Eylül 2026 dönemindeki halk oyunları çalışmalarına ve izledikleri gösterilere ilişkin gözlemleri, oyunla ilgili yazılı ve görsel kaynaklar ve çevrim içi anket yanıtları. Anket, 25-29 Eylül 2026 tarihlerinde Kuzey Makedonya'da yaşayan 18 yaş ve üzerindeki 32 Türk katılımcıya uygulanmıştır. Katılım gönüllülük esasına dayanmıştır. Anket bağlantısı sosyal medya ve mesajlaşma uygulamaları üzerinden paylaşılmıştır. Cevaplar kişi sayıları ve yüzdelerle özetlenmiştir. Kısa cevaplar, benzer ifadeler bir araya getirilerek değerlendirilmiştir.

Katılımcıların 23'ü oyunun adını daha önce duyduğunu, 10'u ise oyunu oynadığını belirtmiştir. İlk karşılaşmada dernek, eğitmen ve aile çevresi öne çıkmıştır. Oyunun adı en çok Yeni Yol Kültür Güzel Sanatlar Derneği, Türkler ve Üsküp ile bağdaştırılmıştır. Bazı katılımcılar oyunun adının anlamı, geçmişi, oynanma ortamları ve oyunla ilgili anılar hakkında kendilerine bilgi aktarıldığını bildirmiştir. İncelenen sahne ve televizyon kayıtlarında ezgiye eşlik eden türkü sözlerine rastlanmamıştır. İki katılımcı kendilerine sözlerin aktarıldığını belirtmiştir ancak bu sözlerin içeriği belirlenememiştir.

Bulgular, sözsüz icra edilen bir oyun hakkında da sözlü bilgiler aktarılabildiğine dikkat çekmektedir. Oyunun adını duymak, oyunu oynamak ve hakkında bilgi hatırlamak farklı yönleriyle değerlendirilmelidir. Sonuçlar ankete katılan kişiler ve incelenen kaynaklarla sınırlıdır. Çalışma, halk oyunlarının öğretiminde hareket ve ezginin yanında oyunun adı, geçmişi ve oynanışı hakkında bilinen sözlü kültür unsurlarının da paylaşılmasını önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Yol Oro, halk oyunları, sözlü kültür, Kuzey Makedonya

The Link Between Performance Without Lyrics and Oral Culture: A Study of Yeni Yol Oro Among Turks Living in North Macedonia

Timur TORGAY
Zeynep TORGAY

Abstract
This study examines whether adult Turks living in North Macedonia know the folk dance Yeni Yol Oro, how they first met the dance or its name, and what information they remember about it. The study looks at song lyrics and information that people tell each other about the dance as two different things. It explores the relationship between performance without lyrics and oral culture.
This exploratory and descriptive study used three sources of information: the researchers' observations during folk dance activities and performances between January 2024 and September 2026, written and visual sources about the dance, and online survey responses. The survey was conducted from 25 to 29 September 2026 with 32 Turkish participants aged 18 and over living in North Macedonia. Participation was voluntary. The survey link was shared through social media and messaging apps. Responses were summarised using numbers and percentages. Short written answers were grouped according to similar meanings.
23 participants had heard the name of the dance before, and 10 had performed it. Associations, instructors, and family members were the main sources of first contact with the dance. Participants most often associated its name with the Yeni Yol Culture and Fine Arts Association, Turks, and Skopje. Some participants reported receiving information about the meaning of the dance's name, its history, where the dance was performed, and memories related to it. There was no singing in the stage and television recordings examined. Two participants said that someone had taught them lyrics, but the content of these lyrics could not be identified.
The findings suggest that information can be passed on orally about a dance performed without lyrics. Hearing its name, performing it, and remembering information about it should be considered separately. The results are limited to the survey participants and the sources examined. The study recommends teaching the movements and melody together with information about the dance's name, history and how it is performed, as parts of oral culture.
Keywords: Yeni Yol Oro, folk dance, oral culture, North Macedonia

Rumeli Türkülerinde Memleket Tasavvuru ve Mekân Hafızası

Doç. Dr. Samet DOYKUN

Özet

Rumeli türküleri, bireysel ve toplumsal yaşantıların söz ve ezgi aracılığıyla aktarıldığı kültürel anlatılar olmanın yanında, geçmişte yaşanılan veya geride bırakılan mekânların hatırlanmasına aracılık eden önemli bellek alanlarıdır. Balkan coğrafyasında yaşanan savaşlar, göçler, zorunlu yer değiştirmeler ve sınır değişiklikleri, insanların mekânla kurduğu ilişkinin yeniden biçimlenmesine yol açmış; memleket, fiziksel bir coğrafyanın ötesinde aidiyet, özlem ve hatırlama ile ilişkilendirilen kültürel bir anlam kazanmıştır. Bu tarihsel tecrübenin izleri Rumeli türkülerinde yer adları ve mekâna ilişkin anlatımlar üzerinden takip edilebilmektedir. Bu çalışmanın amacı, Rumeli türkülerinde memleketin nasıl tasavvur edildiğini ve mekânın kolektif belleğin oluşumu ve aktarımındaki işlevini ortaya koymaktır. Çalışmanın inceleme materyalini, TRT Nota Arşivi'ndeki repertuvar kayıtları esas alınarak amaçlı örnekleme yoluyla belirlenen *Manastır'ın Ortasında, Drama Köprüsünü Gece mi Geçtin, Belgrat Yolu Uzun Urgan, Tuna Nehri Akmam Diyor* ve *Vardar Ovası* adlı beş Rumeli türküsü oluşturmaktadır. Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği çalışmada doküman incelemesi ve tematik çözümlemeden yararlanılmıştır. Türkülerde yer alan şehir, köprü, yol, nehir ve ova gibi mekânsal unsurlar belirlenerek bunların kişi, olay, duygu ve deneyimlerle kurduğu ilişkiler; memleket ve aidiyet, ayrılık, uzaklık ve kayıp ile hatırlama ve tarihsel bellek eksenlerinde değerlendirilmiştir. Çözümleme sonucunda mekânların yalnızca olayların gerçekleştiği coğrafi alanları belirtmediği, farklı bellek işlevleri üstlendiği görülmüştür. İncelenen örneklerde şehir gündelik hayat ve aidiyetin, yol uzaklaşma ve bekleyişin, köprü kişi ve olay etrafında oluşan hatırlamanın, nehir tarihsel belleğin, ova ise sıla ve mekânsal aidiyetin taşıyıcısı olarak öne çıkmaktadır. Bu farklılaşma, mekân hafızasının tek biçimli olmadığını ve mekânın kazandığı anlamın onunla ilişkilendirilen kişi, olay, duygu ve deneyimlere göre şekillendiğini göstermektedir. Bulgular ayrıca Rumeli türkülerinde memleketin yalnızca fiziksel bir coğrafya olarak değil; yaşanılan, ayrılınan, özlenen ve hatırlanan yerlerle kurulan ilişkiler aracılığıyla anlam kazanan kültürel bir alan olarak tasavvur edildiğini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma, Rumeli türkülerindeki şehir, köprü, yol, nehir ve ova gibi farklı mekân türlerinin üstlendikleri bellek işlevlerini karşılaştırmalı olarak ortaya koyarak mekân, memleket ve kültürel bellek arasındaki ilişkinin değerlendirilmesine katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rumeli türküleri, memleket, mekân hafızası, kültürel bellek, aidiyet

The Conceptualization of Homeland and Spatial Memory in Rumelian Folk Songs

Assoc. Prof. Dr. Samet DOYKUN

Abstract

Rumelian folk songs are not only cultural narratives through which individual and collective experiences are transmitted by means of lyrics and melodies, but also significant sites of memory that facilitate the remembrance of places once inhabited or left behind. Wars, migrations, forced displacements, and border changes throughout the Balkans have reshaped people's relationships with place, transforming the concept of homeland into a cultural construct associated with belonging, longing, and remembrance rather than merely a physical geographical territory. Traces of these historical experiences can be identified in Rumelian folk songs through place names and spatial representations.

This study aims to examine how the homeland is conceptualized in Rumelian folk songs and to reveal the role of place in the formation and transmission of collective memory. The research material consists of five Rumelian folk songs selected through purposive sampling based on repertoire records from the Turkish Radio and Television Corporation (TRT) Musical Score Archive: *Manastır'ın Ortasında*, *Drama Köprüsünü Gece mi Geçtin*, *Belgrat Yolu Uzun Urgan*, *Tuna Nehri Akmam Diyor*, and *Vardar Ovası*. Adopting a qualitative research approach, the study employs document analysis and thematic analysis.

Spatial elements such as cities, bridges, roads, rivers, and plains are identified in the selected songs, and their relationships with individuals, events, emotions, and experiences are examined through the thematic dimensions of homeland and belonging, separation, distance and loss, and remembrance and historical memory.

The analysis reveals that places do not merely designate geographical settings in which events occur; rather, they perform distinct functions in the construction and transmission of memory. In the examined examples, the city emerges as a carrier of everyday life and belonging; the road symbolizes departure, distance, and anticipation; the bridge serves as a site of remembrance associated with particular individuals and events; the river functions as a repository of historical memory; and the plain represents the homeland and spatial belonging.

These distinctions demonstrate that spatial memory is not uniform and that the meanings attributed to places are shaped by the individuals, events, emotions, and experiences associated with them. The findings further indicate that, in Rumelian folk songs, the homeland is conceptualized not simply as a physical geographical space but as a cultural realm whose meaning emerges through relationships with places that have been inhabited, departed from, longed for, and remembered.

In this respect, the study contributes to an understanding of the relationship between place, homeland, and cultural memory by comparatively examining the memory-related functions performed by different types of spatial elements, including cities, bridges, roads, rivers, and plains, in Rumelian folk songs.

Keywords: Rumelian folk songs, homeland, spatial memory, cultural memory, belonging

Üsküp Türk Ağzı ile Doğu Grubu Ağızlarının Ortak Periferik Unsurları

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Sami ÜNAL

Özet

Türkiye Türkçesi konuşulan bölgelerde gerek boy farklılıkları ve kimi tarihî nedenlerle gerek komşu dillerin etkisiyle bazı özellikler bakımından yazı dilinden farklı konuşma dilleri oluşagelmiştir. Bu farklılıkların izleri yazılı ilk metinlerimizden itibaren görülmekte hem farklılaşmalar devam etmekte hem de yazı dilinin etkisiyle farklılıklar kaybolabilmektedir. Özellikle birbirine yakın bölgelerde benzer özellikler, coğrafyaya bağlı ortak noktalar araştırmacılar tarafından ortaya konmakta, ağız özelliklerinin bölgesel unsurlara bağlı gelişiminin takibi hem eş zamanlı hem de art zamanlı yapılabilmektedir. Günümüzde Türkiye Türkçesi konuşulan Anadolu ve Rumeli düşünüldüğünde konuşma dillerindeki ortak noktalar çoğunlukla coğrafi yakınlıkla paralel ilerlemektedir. Ancak araştırmalar sonucunda bazı ağız bölgelerinin periferik (uç bölgesel) özellikte unsurlara sahip olduğu, ağız gruplarının birbirinden uzak bölgelerle benzerlikler taşıdığı görülür. Uç bölgelerin bu ortak özellikleri, ağızlarda yer alan arkaik unsurların dilin tabakalaşmasına dair verdiği ipuçları gibi önemlidir. Arkaik özelliklerin tarihî dönemlerle bağlantı kurması gibi periferik özellikler de uç ağız bölgelerinin birbiri ile bağlantısını ortaya koymakta hem yabancı dillerin hem ölçünlü dilin etkisi altındaki ağızların bu gibi ögelerle korunduğunu göstermektedir. Bu çalışma, bahsedilen bu koruyuculuğu somutlaştırmak ve Rumeli ağız gruplarının batı kolu içinde değerlendiren Üsküp Türk ağzı ile Anadolu ağız gruplarından Doğu grubu ağızlarının ortak bazı ses ve şekil özelliklerine sahip olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Kelime içinde /g/ sesinin durumu, kelime sonundaki dar ünlülerin incelmesi, tek şekilli kimi eklerin varlığı, ortaklaşan bazı kip ve kişi unsurları iki uç bölgenin birbiriyle tarihî bağını ortaya koyar. Balkanlara asırlar önce göç eden ailelerin özellikle komşu dillerle söz dizimsel etkileşimlerin yaşandığı bir ortamda azınlık konumundayken dillerini hem saf hem de Anadolu ile bağlantılı hâlde tuttukları bu periferik unsurlar kanıtlamaktadır. Bu çalışma ile Üsküp Türk ağzı ve Doğu grubu ağızlarının ortaklaşan periferik özelliklerin belirtilmesi, günümüzde yazı dili veya komşu yabancı dil etkisiyle kaybolan ağız özelliklerini yani sözlü kültürünün en önemli unsurlarından birini kayıt altına alacak, bu da Türkiye Türkçesi ağızlarının uç bölge özellikleri bakımından tanıtılmasına, dolayısıyla Türklük bilimine katkı sunacaktır.

Anahtar kelimeler: Anadolu ve Rumeli ağızları, Doğu grubu ağızları, Üsküp Türk ağzı, uç bölge, periferik özellikler

Shared Peripheral Elements of Skopje Turkish Dialect and Eastern Anatolian Dialects

Assist. Prof. Dr. Muhammed Sami ÜNAL

Abstract

In Türkiye Turkish-speaking regions, distinct spoken languages that differ from the standard written language in various aspects have developed over time, influenced by tribal differences, historical reasons, and contact with neighboring languages. Traces of these differences are observable from our earliest written texts; While variations continue to emerge, certain distinctive features simultaneously vanish under the influence of the standard language. Particularly in geographically adjacent regions, shared features and spatial commonalities have been identified by researchers, enabling both synchronic and diachronic tracking of dialectal developments tied to regional factors. Today, considering Anatolia and Rumelia where Türkiye Turkish is spoken, commonalities in spoken languages generally correspond to geographical proximity. However, research reveals that certain dialect areas possess peripheral characteristics, sharing marked similarities with geographically distant regions. These shared features of peripheral areas are as crucial as the archaic elements in dialects that provide insights into linguistic stratification. Just as archaic features establish connections with historical periods, peripheral features demonstrate the interrelationship between peripheral dialect regions, indicating that dialects under the pressure of both foreign languages and the standard language are preserved through such elements. This study aims to substantiate this protective function and demonstrate that the Skopje Turkish dialects-classified within the Western branch of Rumelian dialects-share specific phonological and morphological features with the Eastern group of Anatolian dialects. Features such as the status of medial /g/, the fronting of word-final narrow vowels, the presence of certain monomorphic suffixes, and shared mood and person markers reveal a historical link between these two peripheral regions. These peripheral elements prove that families who migrated to the Balkans centuries ago maintained their language in a pure state while preserving its connection to Anatolia, even as a minority amidst syntactic interactions with neighboring languages. By identifying the shared peripheral features of Skopje Turkish dialect and Eastern Anatolian dialects, this study records disappearing dialectal features -a vital element of oral culture- thereby contributing to the characterization of Türkiye Turkish dialects regarding peripheral characteristics and ultimately enriching Turkology.

Keywords: Anatolian and Rumelian dialects, Eastern group dialects, Skopje Turkish dialect, frontier region, peripheral characteristics

Üsküp'te Gazi Baba: Göndergenin Yer Değiştirmesi ve Bir Adlandırmanın Kronolojisi (XVII-XXI. Yüzyıllar)

Prof. Dr. Lokman TURAN

Öz**et**

Üsküp'ün kuzeydoğusundaki tepe bugün Gazi Baba adıyla anılır ve tepedeki türbe şuarâ tezkiresi müellifi Âşık Çelebi'ye (ö. 979/1572) nispet edilir. Aynı ad bir belediyeye de verilmiştir. Bu özdeşleştirmeye karşılık, XVII. yüzyıl ortasının en ayrıntılı şehir tasviri farklı bir ziyaret topografyası sunar: Evliya Çelebi (ö. 1095/1684 [?]), Büyük Mezarlık'taki tepede bulunan Gâzî Baba ziyaretgâhı ile aşağı şehirdeki Lokmân Hekîm Âsitânesi'ni ayrı mekânlar olarak kaydeder ve Âşık Çelebi'nin kabrini ikincisine yerleştirir. Tepedeki türbeyi Âşık Çelebi'yle özdeşleştiren ilk açık kayıt ise Sâlih Âsım'ın (ö. 1354/1935) 1932 tarihli eserindedir. Bildiri bu farkı tarif etmek için "göndergenin yer değiştirmesi" kavramını teklif eder: tarihî bir şahsın adı ile biyografik göndergesinin, başka bir yerde medfun olduğu hâlde bir ziyaret mekânına bağlanması. Kavram, Hasluck'ın "transference"ından ve makam/mezar ayrımından bu yönüyle ayrılır. Kaynakların sırası "Gazi Baba <Kadı Baba" ses bozulması iddiasını da desteklemez: Makedonya arşivlerindeki beratlara göre 1236/1821'de doksan dört gün arayla "Gazi Baba Tekkesi" ile "Kadı Baba" vakfına, 1836'da da müstakil bir "Kadı Efendi" türbesine ayrı ayrı görevli tayin edilmiştir (Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1996). İki ad eşzamanlı yürürlükte olduğundan biri ötekinin bozulmuş biçimi olamaz ve hiçbir kayıtta şair anılmaz. Ayrıca Makedonca yayınlardaki iki ana hattın Evliya'yı Šabanović'in 1979 neşrinden okuması, nispetin bağımsız tanıkların birleşmesi değil tek bir mutavassıt neşirden dallanma olduğunu gösterir. Tepedeki ritüel sürmüş, gazi katmanına ait kesik baş anlatısı dolaşımda kalmış, Âşık Çelebi kimliği ise metin ve kurumlar yoluyla yayılmakla birlikte kendine bağlı bir menkıbe doğurmamıştır. Böylece mekânın kutsiyetinin sürmesi ile medfun kimliğinin sürmesi birbirinden ayrılır ve bir adın, sözlü anlatıya ihtiyaç duymadan yalnız metin ve kurumlar yoluyla şehir çapına yayılabildiği görülür.

Anahtar kelimeler: Üsküp, Gazi Baba, Âşık Çelebi, ziyaret topografyası, eleştirel toponimi, kolektif hafıza, makam

Gazi Baba in Skopje: Referential Migration and the Chronology of a Place-Name (Seventeenth to Twenty-First Centuries)

Prof. Dr. Lokman TURAN

Abstract

The hill in northeastern Skopje is known today as Gazi Baba, and the tomb on it is attributed to the sixteenth-century poet and biographer Âşık Çelebi (d. 979/1572); the same name has also been given to a municipality. Against this identification, the most detailed seventeenth-century description of the city presents a different sacred topography: Evliya Çelebi records the shrine of Gazi Baba on a hill within the Great Cemetery and the lodge of Lokmân Hekîm in the lower city as separate sites, placing Âşık Çelebi's grave at the latter. The earliest explicit record identifying the hilltop tomb with the poet dates only to Sâlih Âsım in 1932. I call this discrepancy "referential migration": a historical person's name and biographical referent become attached to a sacred site where he is not buried, a process that differs from Hasluck's "transference" and from the makam/mezar distinction. The source order also refutes the common derivation of Gazi Baba from Kadı Baba: Ottoman berats appoint separate officers to a "Gazi Baba" lodge and a "Kadı Baba" endowment ninety-four days apart in 1236/1821, and to a distinct "Kadı Efendi" tomb in 1836. As concurrent foundations, neither name can be a corruption of the other, and none mentions the poet. Both main strands of Macedonian scholarship read Evliya through Šabanović's 1979 edition, so the fixation is the branching of a single mediating edition rather than the convergence of independent witnesses. Ritual persisted on the hill and a severed-head legend remained attached to its warrior layer, yet Âşık Çelebi's identity circulated through texts and institutions without generating an oral legend. The case thus separates continuity of sacred practice from continuity of the buried person's identity.

Keywords: Skopje, Gazi Baba, Âşık Çelebi, sacred topography, critical toponymy, collective memory, makam

Balkanlar'da Osmanlı Dil Mirasının İzinde: Suâlli ve Cevaplı Küçük Sarf-I Türkî'nin Tarihsel Serüveni ve Keşfi

Dr. Nihat KOÇAK
Prof. Dr. Yasin Mahmut YAKAR

Özet
Bu çalışma, Necm-i Terakki Mektebi Müdürü Hüseyin Hıfzı tarafından iptidaiye mektepleri için kaleme alınan ve 1329 (1911) yılında İstanbul'da Kasbar Matbaası'nda basılan *Suâlli ve Cevaplı Küçük Sarf-ı Türkî* adlı eserin fiziki/tarihsel serüvenini ve pedagojik niteliklerini incelemektedir. Karadağ Tuzi'deki Mehmed Fatih Medresesi Kütüphanesi'nde yürütülen saha çalışmasında keşfedilen eser, geç Osmanlı dönemi dil öğretim yöntemlerini ve Balkanlar'daki Türk dili mirasının dikey sürekliliğini belgelemesi bakımından nitel araştırma modellerinden doküman analizi deseniyle ele alınmıştır.
İncelenen nüshanın kapak ve iç sayfalarındaki el yazıları, kaşe ve mühürler; kitabın İstanbul'dan yola çıkarak Bosna-Hersek'teki Brçko Çaçak Medresesi'ne (Jusuf Husić kayıtları), ardından Karadağ'ın Bar/Kunje bölgesindeki İbrahim Hüseynoviç'in şahsi kütüphanesine ve nihayetinde Tuzi Mehmed Fatih Medresesi'ne ulaştığını göstermektedir. Bu güzergâh, Berlin Antlaşması (1878) sonrasında Osmanlı idari hakimiyetinin sona ermesine rağmen Balkan Müslümanlarının İstanbul merkezli entelektüel, dini ve kültürel bağlarını koruduğunu; Türkçeyi kimliksel bir direnç ve ortak medeniyet unsuru olarak yaşattıklarını kanıtlamaktadır.
Eserin pedagojik kurgusu incelendiğinde, klasik düz anlatım yerine soru-cevap metodunun tercih edildiği görülmektedir. Bilgiyi parçadan bütüne (tümevarımsal) doğru sarmal bir yapıda sunan yazar; harf, hareke, kelime türleri, tamlamalar ve fiil çekimlerini soyut kurallarla boğmadan, öğrencinin günlük hayatta karşılaştığı somut örneklerle (kalem, hokka vb.) işlemiştir. Karşılaştırmalı analiz imkânı sunan tablolar ve metin sonundaki edat listesi, eserin rüşdiye ve iptidaiye düzeyinde işlevsel bir yardımcı kaynak olarak tasarlandığını ortaya koymaktadır. Klasik Osmanlı gramer terminolojisi muhafaza edilmekle birlikte, örneklerde sade ve Türkçeleşmiş bir kelime kadrosu seçilmiştir.
Sonuç olarak, *Suâlli ve Cevaplı Küçük Sarf-ı Türkî*, II. Meşrutiyet dönemi pedagojik yenileşme arayışlarının sınıfa yansıyan pratik bir örneği olmakla kalmayıp, asırlık yolculuğuyla Balkanlar'daki Osmanlı dil mirasının ve kurumsal-bireysel hafızanın yaşatılmasında üstlendiği somut rolü gözler önüne sermektedir.
Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, Hüseyin Hıfzı, Karadağ, sarf, soru-cevap

Tracing the Ottoman Linguistic Heritage in the Balkans: The Historical Journey and Rediscovery of *Suâlli ve Cevaplı Küçük Sarf-ı Türkî*

Dr. Nihat KOÇAK
Prof. Dr. Yasin Mahmut YAKAR

Abstract

This study examines the physical and historical journey and pedagogical characteristics of *Suâlli ve Cevaplı Küçük Sarf-ı Türkî* (*A Concise Turkish Grammar in Questions and Answers*), written by Hüseyin Hıfzı, the headmaster of Necm-i Terakki School, for primary school students and published in Istanbul by Kasbar Printing House in 1329 (1911). Discovered during fieldwork conducted at the library of Mehmed Fatih Madrasa in Tuzi, Montenegro, the work is analyzed through a qualitative document analysis approach, with particular emphasis on its significance in documenting late Ottoman language teaching methods and the continuity of Turkish linguistic heritage across generations in the Balkans.

Handwritten annotations, stamps, and seals found on the cover and inner pages of the examined copy indicate that the book travelled from Istanbul to the Brčko Çačak Madrasa in Bosnia and Herzegovina, where it was associated with records bearing the name Jusuf Husić, before entering the private library of İbrahim Hüseynoviç in the Bar/Kunje region of Montenegro and eventually reaching Mehmed Fatih Madrasa in Tuzi. This trajectory demonstrates that, despite the end of Ottoman administrative rule following the Treaty of Berlin (1878), Balkan Muslim communities maintained their intellectual, religious, and cultural ties with Istanbul and continued to preserve Turkish as a marker of cultural identity, resilience, and shared civilizational heritage.

An examination of the book's pedagogical structure reveals that the question-and-answer method was preferred over conventional expository instruction. Adopting a spiral approach that progresses inductively from individual elements to broader grammatical structures, the author presents letters, vowel marks, parts of speech, grammatical constructions, and verb conjugations through concrete examples drawn from students' everyday lives, such as pens and inkwells, rather than relying excessively on abstract grammatical rules. Tables facilitating comparative analysis and a list of particles and function words at the end of the text demonstrate that the book was designed as a practical supplementary resource for both primary (*iptidaiye*) and lower secondary (*rüşdiye*) education. Although traditional Ottoman grammatical terminology is retained, the examples employ relatively simple vocabulary consisting largely of established Turkish words and naturalized lexical items.

In conclusion, *Suâlli ve Cevaplı Küçük Sarf-ı Türkî* not only represents a practical manifestation of pedagogical modernization efforts during the Second Constitutional Period of the Ottoman Empire but also, through its century-long journey, provides tangible evidence of the role played by educational texts in preserving Ottoman linguistic heritage and institutional and individual memory in the Balkans.

Keywords: Turkish language teaching, Hüseyin Hıfzı, Montenegro, morphology, question-and-answer method

Sözlü Kültürün Ders Kitaplarındaki İzleri: Kuzey Makedonya Türkçe Ders Kitapları (7, 8 ve 9. Sınıf)

Dr. Öğr. Üyesi Uğur ÖZBİLEN
Yıldız ÖZBİLEN

Özet
Bu araştırmanın amacı, Kuzey Makedonya'da 7, 8 ve 9. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirlerdeki sözlü kültür unsurlarını atasözü, deyim, ikileme ve yansıma sözcükler bağlamında incelemektir. Araştırmada bu unsurların bulunma durumlarının ve sınıf düzeylerine göre dağılımlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda durum çalışması deseninde yürütülen araştırmada doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Araştırmanın inceleme nesnelerini Kuzey Makedonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından yayımlanan veya onaylanan 7, 8 ve 9. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Bu kitaplarda yer alan 7. sınıf düzeyinde 17, 8. sınıf düzeyinde 17 ve 9. sınıf düzeyinde 23 olmak üzere toplam 57 şiir ve manzum metin içerik analizi yoluyla incelenmiştir. Atasözü ve deyimlerin belirlenmesinde ilgili sözlüklerden, ikilemelerin belirlenmesinde ise alanyazındaki sınıflandırma ölçütlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular, sözlü kültür unsurlarının sınıf düzeylerine ve incelenen kategorilere göre farklı dağılımlar gösterdiğini ortaya koymuştur. Deyimlerin her üç sınıf düzeyinde de en yaygın biçimde karşılaşılan sözlü kültür unsuru olduğu, ikilemelerin ise deyimlerden sonra öne çıktığı belirlenmiştir. Deyim bulunan metin sayısının 7. sınıfta 14, 8. sınıfta 17 ve 9. sınıfta 18; ikileme bulunan metin sayısının ise sırasıyla 6, 7 ve 10 olduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık atasözlerinin oldukça sınırlı kaldığı ve yalnızca 8. sınıf düzeyinde bir metinde bulunduğu görülmüştür. Yansıma sözcüklere de 7. ve 9. sınıf düzeylerinde birer metinde rastlanmıştır. Sonuç olarak incelenen şiirlerin Türkçenin sözlü kültür birikimini özellikle deyimler ve ikilemeler aracılığıyla yansıttığı, ancak sözlü kültür unsurlarının kategoriler bakımından dengeli bir dağılım göstermediği belirlenmiştir. Bu durum, genel olarak ders kitaplarında kullanılacak şiirlerin seçiminde sözlü kültür unsurlarının çeşitliliğinin de dikkate alınmasının yararlı olabileceğini göstermektedir.
Anahtar Kelimeler: sözlü kültür, Türkçe ders kitapları, Kuzey Makedonya, deyim, ikileme

Traces of Oral Culture in Textbooks: Turkish Language Textbooks in North Macedonia (Grades 7, 8, and 9)

Assist. Prof. Dr. Uğur ÖZBİLEN
Yıldız ÖZBİLEN

Abstract
This study aims to examine elements of oral culture in poems included in Turkish language textbooks used in Grades 7, 8, and 9 in North Macedonia, focusing on proverbs, idioms, reduplications, and onomatopoeic words. It specifically seeks to determine the occurrence of these elements and their distribution across grade levels. Designed as a qualitative case study, the research employed document analysis. The materials examined consisted of Turkish language textbooks published or approved by the Ministry of Education and Science of North Macedonia for Grades 7, 8, and 9. A total of 57 poems and verse textsİ17 at Grade 7, 17 at Grade 8, and 23 at Grade 9İwere examined through content analysis. Relevant dictionaries were consulted to identify proverbs and idioms, while established classification criteria in the literature were used to identify reduplications. The findings revealed that oral culture elements varied across grade levels and categories. Idioms were the most widely represented oral culture element at all three grade levels, followed by reduplications. Idioms were identified in 14 texts at Grade 7, 17 texts at Grade 8, and 18 texts at Grade 9, whereas reduplications occurred in 6, 7, and 10 texts, respectively. In contrast, proverbs were extremely limited, occurring in only one text at Grade 8. Onomatopoeic words were similarly scarce, appearing in one text each at Grades 7 and 9. Overall, the findings indicate that the poems examined reflect the oral cultural heritage of Turkish primarily through idioms and reduplications, while the distribution of oral culture elements across categories remains unbalanced. These results suggest that greater attention to the diversity of oral culture elements in the selection of poems for Turkish language textbooks may contribute to exposing students to a broader range of linguistic and cultural resources.
Keywords: Oral culture, Turkish language textbooks, North Macedonia, idioms, reduplications

Sınırda Söylenen Şarkı: Balkan Türk Türkü ve Mâni Geleneğinde Kimlik, Temsil ve Kültürel Sermaye

Dr. Öğr. Üyesi Asım AYDIN

Özet

Balkan coğrafyası, yüzyıllar boyunca farklı halkların, dillerin ve inançların iç içe geçtiği bir kültürel eşik bölgesi olmuştur. Bu eşik konumu, bölgede yaşayan Türk topluluklarının sözlü kültür ürünlerinde -özellikle türkü ve mânilerde- kendine özgü bir izdüşüm bulur. Bu çalışma, Kosova, Kuzey Makedonya ve çevresinde derlenmiş sınırlı sayıda türkü ve mâni metnini, Homi Bhabha'nın melezlik ve üçüncü uzam kavramları, Edward Said'in temsil eleştirisi ve Pierre Bourdieu'nün kültürel sermaye ile habitus kuramı üzerinden karma bir kuramsal çerçevede okumaktadır. Çalışmanın amacı, sözlü kültür ürünlerinin yalnızca folklorik belge değil, aynı zamanda kimlik müzakeresinin gerçekleştiği canlı bir söylem alanı olabileceğini örnek olaylar üzerinden tartışmaya açmaktır. Bu doğrultuda ağıt niteliğindeki "Hamdi" türküsü, Prizren türkü geleneği ile Kuzey Makedonya'nın Aşağı Banisa, Dorfullu ve İştip yörelerinden derlenen mâniler örnek olay incelemesi olarak ele alınmıştır. İnceleme, türkünün çoğunlukla toplumsal bellek ve yas pratiği aracılığıyla kolektif aidiyeti pekiştiren bir tür olarak işlev görebildiğini; mâninin ise bireysel ve gündelik düzeyde, kadın ve erkek kaynak kişilerce üretilebilen, ev içi ile kamusal alan arasındaki sınırda yer alan bir kimlik beyanı biçimi olarak öne çıkabildiğini düşündürmektedir. Bhabha'nın üçüncü uzam kavramı, bu ürünlerin ne yalnızca "Türk" ne de yalnızca "Balkanlı" bir kimliğe indirgenemeyen melez bir söylem alanı ürettiğini açıklamak için kullanılmış; Said'in temsil eleştirisi, bu ürünlerin akademik yazında sıklıkla "kaybolmakta olan miras" söylemiyle nesneleştirilme biçimine ışık tutmuş; Bourdieu'nün kavramları ise sözlü geleneğin kuşaklar arası aktarımının aynı zamanda bir sermaye biriktirme ve konumlanma stratejisi olabileceğini görünür kılmıştır. Çalışma, kullanılan örneklerin sayıca sınırlı ve ikincil kaynaklara dayalı olduğunu, bu nedenle bulguların genellenebilir sonuçlar değil ön gözlemler niteliği taşıdığını kabul etmektedir. Çalışma, sözlü kültürün korunması meselesinin yalnızca bir derleme ve arşivleme sorunu değil, aynı zamanda bir temsil ve iktidar sorunu olabileceği önerisiyle sonuçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Balkan Türk sözlü kültürü, türkü, mâni, melezlik, kültürel kimlik

A Song Sung at the Border: Identity, Representation, and Cultural Capital in the Folk Song and Mani Traditions of Balkan Turks

Assist. Prof. Dr. Asım AYDIN

Abstract

The Balkans have served for centuries as a cultural borderland where diverse peoples, languages, and religious traditions have intersected. This liminal position finds a distinctive expression in the oral cultural traditions of Turkish communities living in the region, particularly in folk songs (*türkü*) and traditional Turkish quatrains (*mani*). This study examines a limited selection of folk songs and *mani* texts collected from Kosovo, North Macedonia, and their surrounding areas through an integrated theoretical framework drawing on Homi Bhabha's concepts of hybridity and the Third Space, Edward Said's critique of representation, and Pierre Bourdieu's theories of cultural capital and habitus.

The study aims to explore, through selected case studies, the possibility that oral cultural traditions function not merely as folkloric documents but also as dynamic discursive spaces in which identities are negotiated. Accordingly, the lament-like folk song "Hamdi," the folk song tradition of Prizren, and *manis* collected from Aşağı Banisa, Dorfullu, and İştip in North Macedonia are examined as case studies.

The analysis suggests that folk songs can function as a genre that reinforces collective belonging primarily through social memory and practices of mourning. In contrast, *manis* may emerge as forms of identity expression at the individual and everyday levels, produced by both female and male tradition bearers and situated at the intersection of domestic and public spheres.

Bhabha's concept of the Third Space is employed to explain how these oral traditions generate a hybrid discursive space that cannot be reduced to an exclusively "Turkish" or "Balkan" identity. Said's critique of representation sheds light on the ways in which these cultural expressions are frequently objectified in academic discourse through narratives of "disappearing heritage." Bourdieu's theoretical concepts, meanwhile, reveal how the intergenerational transmission of oral traditions may also function as a strategy for accumulating cultural capital and negotiating social positions.

The study acknowledges that the selected examples are limited in number and drawn from secondary sources. Consequently, the findings should be regarded as preliminary observations rather than generalizable conclusions. The study concludes by proposing that the preservation of oral culture is not merely a matter of collection and archiving but may also involve fundamental questions of representation and power.

Keywords: Balkan Turkish oral culture, folk songs, *mani*, hybridity, cultural identity

Sözden Yazıya: Kemal Yalçın'ın *Emanet Çeyiz* Romanında Sözlü Kültür ve Mübadele Belleği

Dr. Öğr. Üyesi Merve YILMAZ

Özet

1923 Türk–Yunan Nüfus Mübadelesi, yüz binlerce insanın doğup büyüdüğü topraklardan ayrılmasına yol açarken geride bırakılan hayatlar, sonraki yıllarda hatıralar ve sözlü anlatılar aracılığıyla yaşamaya devam etmiştir. Kemal Yalçın'ın belgesel roman niteliğindeki *Emanet Çeyiz: Mübadele İnsanları* adlı eseri, mübadelenin bu yönünü Türkiye ve Yunanistan'da yapılan görüşmeler yoluyla derlenen tanıklıklar etrafında ele almaktadır. Bu çalışmanın amacı, *Emanet Çeyiz'*de sözlü kültürün ve mübadele tanıklıklarının edebî anlatıya nasıl taşındığını, bireysel hatıraların kuşaklar arasında nasıl aktarıldığını ve farklı coğrafyalara ait anlatıların romanda nasıl bir araya geldiğini incelemektir. Çalışma, tarihî bir olayın romanda nasıl temsil edildiğinden çok, Balkanlar ile Anadolu arasında yaşanan mübadelenin ardından aktarılan sözlerin, hatıraların, kültürel uygulamaların ve gündelik hayat parçalarının hangi yollarla edebî anlatıya taşındığı sorusuna odaklanmaktadır. Bu doğrultuda eser yakın okuma yöntemiyle değerlendirilmiş; romanda Türkiye ve Yunanistan'daki mübadiller, mübadil yakınları ve farklı kuşaklardan kişilerle yapılan görüşmelerden aktarılan tanıklıklar incelemenin temel malzemesini oluşturmuştur. Eserin ön sözü, baba–oğul anlatısı ve roman boyunca aktarılan sözlü tanıklıklar, kuşaklararası aktarım, göçle taşınan söz varlığı, nesneler, halk kültürü ve sözlü coğrafya ekseninde tahlil edilmiştir. İncelemede mübadillerin kendi yaşadıklarının yanı sıra aile fertlerinden dinledikleri olayları da aktardıkları, böylece geçmişin farklı kuşakların anlatıları içerisinde yaşamayı sürdürdüğü görülmüştür. Türkçe ve Rumcanın yan yana kullanıldığı konuşmalar, yöresel söyleyişler ve kalıplaşmış ifadeler, göçle birlikte dilsel unsurların da yeni yerleşim yerlerine taşındığını somutlaştırmaktadır. Türküler, ninniler, bayramlar, yortular, düğünler ve gündelik hayat pratikleri mübadillerin kültürel birikimlerini yeni yerleşim yerlerinde sürdürdüklerini ortaya koymaktadır. Eski yer adlarının resmî değişikliklere rağmen tanıkların hafızasında yaşaması ise mübadeleyle ayrılan coğrafyaların sözlü anlatılar aracılığıyla birbirine bağlanmasını sağlamaktadır. Elde edilen bulgular, mübadelenin kültürel belleğinin söz, dil, nesne, halk kültürü ve mekânın birbirini tamamlayan taşıyıcılığıyla korunduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, *Emanet Çeyiz*, mübadeleden kalan sözlü birikimi farklı unsurlar ve tanıklıklar aracılığıyla bir araya getirerek sözlü belleği yazılı anlatıya taşımakta ve mübadele belleğini anlatı düzleminde görünür kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Emanet Çeyiz,* Kemal Yalçın, mübadele, sözlü kültür, kültürel bellek

From Oral Tradition to Written Narrative: Oral Culture and the Memory of the Population Exchange in Kemal Yalçın's Novel *Emanet Çeyiz*

Assist. Prof. Dr. Merve YILMAZ

Abstract

The 1923 Turkish–Greek Population Exchange forced hundreds of thousands of people to leave the lands where they had been born and raised, while the lives they left behind continued to be preserved through memories and oral narratives in the following decades. Kemal Yalçın's documentary novel *Emanet Çeyiz: Mübadele İnsanları* (*The Entrusted Dowry: People of the Population Exchange*) explores this dimension of the population exchange through testimonies collected in interviews conducted in Türkiye and Greece.

This study aims to examine how oral culture and testimonies of the population exchange are incorporated into the literary narrative of *Emanet Çeyiz*, how individual memories are transmitted across generations, and how narratives originating from different geographical locations are brought together in the novel. Rather than focusing primarily on how a historical event is represented in fiction, the study investigates the ways in which spoken accounts, memories, cultural practices, and fragments of everyday life transmitted in the aftermath of the population exchange between the Balkans and Anatolia are transformed into literary narrative.

To this end, the novel is examined through close reading, with particular attention to testimonies drawn from interviews with population exchange migrants, their relatives, and members of different generations in Türkiye and Greece. The novel's preface, its father–son narrative, and the oral testimonies presented throughout the text are analyzed in relation to intergenerational transmission, linguistic elements carried through migration, objects, folk culture, and oral geography.

The analysis reveals that the population exchange migrants recount not only their own experiences but also events they learned about from family members, allowing the past to remain alive through the narratives of successive generations. Conversations in which Turkish and Greek are used alongside one another, together with regional expressions and formulaic phrases, demonstrate how linguistic elements were carried to new places of settlement through migration. Folk songs, lullabies, religious and traditional festivals, weddings, and everyday cultural practices indicate that the migrants continued to preserve and sustain their cultural heritage in their new communities.

The persistence of former place names in the memories of witnesses, despite official changes in geographical nomenclature, further illustrates how territories separated by the population exchange remain connected through oral narratives. The findings demonstrate that the cultural memory of the population exchange is preserved through the mutually reinforcing roles of oral expression, language, objects, folk culture, and place.

In conclusion, *Emanet Çeyiz* brings together the oral heritage of the population exchange through diverse cultural elements and personal testimonies, transforming oral memory into written narrative and rendering the memory of the population exchange visible at the narrative level.

Keywords: *Emanet Çeyiz*, Kemal Yalçın, population exchange, oral culture, cultural memory

Üsküp Türk Tiyatrosunda Halk Edebiyatı ve Sözlü Kültür: Repertuvar, Sahne Dili ve Kültürel Aktarım (1950–2026)

Dr. Tuna KUZUCAN

Özet

Üsküp Türk Tiyatrosunun halk edebiyatıyla ilişkisi, repertuvarındaki türkü, masal ve fıkra örneklerinin belirlenmesi kadar bu malzemenin sahnede hangi koşullarda kullanıldığının araştırılmasını gerektirir. Bu çalışma, 1950–2026 tarihsel çerçevesinde seçilmiş yapımlara ait belgeleri karşılaştırarak sözlü kültürün tiyatro aracılığıyla aktarılmasının farklı biçimlerini incelemektedir. Araştırmanın temel sorusu, halk edebiyatı malzemesinin repertuvara alınması ile bu malzemenin icra ilişkisinin sürdürülmesi arasındaki farkın yapım kayıtlarında ve eleştirilerde nasıl ortaya çıktığıdır. İncelemenin ana kaynağı, Risto Stefanovski'nin kurum monografisindeki tarihçe, basın değerlendirmeleri ve yapım künyeleridir. Bu kaynak, Üsküp tiyatro tarihi üzerine araştırmalar ve 2025–2026 tarihli kurumsal programlarla birlikte okunmuştur. Tarihsel belge incelemesinde oyun adı, yapım tarihi, çeviri ve uyarlama sorumluluğu, müzik ve hareket kullanımı, sahne dili ve seyirci katılımına ilişkin açıklamalar karşılaştırılmıştır. *Aliş*'in farklı yıllardaki sahnelenişleri, *Hasanaginitsa*, *Nasrettin Hoca*, *Bilmecelerin Oyunu*, *Keşanlı Ali Destanı* ve *Gılgamış* ayrıntılı inceleme örnekleridir. *Cafer Beyin Hanımı*, *Tahir ile Zühra*, *Hanka* ve *Nalınlar* ise karşılaştırmayı tamamlamaktadır. Bulgular, sözlü kültürün repertuvarda yer almasının farklı işlemlere dayandığını göstermektedir. Bir türkü dramatik olay örgüsüne kaynaklık edebilmekte, bilmece seyircinin cevap verdiği bir ilişki içinde kullanılabilmekte, destan ise müzik ve hareket düzenlemesiyle sahneye taşınabilmektedir. Eleştirilerde folklorik yakınlık ile dramatik tempo arasında her zaman uzlaşma bulunmamaktadır. Türkçenin kamusal kullanımının desteklenmesi de yerel söyleyişlerin korunmasıyla kendiliğinden örtüşmemektedir. Çalışmanın katkısı, kültürel aktarımı genel bir kurum niteliği olarak kabul etmek yerine, kaynak seçimi, sahneleme kararı ve değerlendirme ölçütü arasındaki ilişkiler üzerinden açıklamasıdır. Monografideki tarih ve adlandırma farklılıkları korunmuş, bir yapımın kaydı ile bütün repertuvarı temsil eden tarihsel sonuçlar birbirinden ayrılmıştır. Güncel festival belgeleri, Türkçe sahnenin halk edebiyatı kökenli eserlerle sınırlanmadığını ve farklı dilsel çevrelere açıldığını göstermektedir. İnceleme, temsil kayıtlarının ve eleştirilerin desteklediği sonuçlarla sınırlıdır. Tam oyun kayıtları, prova belgeleri ve seyirci araştırması bulunmayan konularda doğrudan performans veya alımlama bulgusu ileri sürülmemektedir.

Anahtar kelimeler: Üsküp Türk Tiyatrosu, halk edebiyatı, sözlü kültür, repertuvar, kültürel aktarım

Folk Literature and Oral Culture in the Skopje Turkish Theatre: Repertoire, Stage Language, and Cultural Transmission (1950–2026)

Dr. Tuna KUZUCAN

Abstract

Examining the relationship between the Skopje Turkish Theatre and folk literature requires not only identifying examples of folk songs, folktales, and humorous anecdotes in its repertoire but also investigating the conditions under which such material is employed on stage. This study examines different modes of transmitting oral culture through theatre by comparing documents relating to selected productions within the historical period from 1950 to 2026. Its central research question concerns how the distinction between incorporating folk literary material into the repertoire and sustaining the performative relationships associated with that material is reflected in production records and critical reviews.

The principal source for the study is Risto Stefanovski's institutional monograph, particularly its historical account, press reviews, and production credits. This source is examined alongside research on the history of theatre in Skopje and institutional programmes from 2025–2026. Through historical document analysis, the study compares play titles, production dates, translation and adaptation responsibilities, the use of music and movement, stage language, and descriptions of audience participation.

Productions of *Aliş* staged in different years, together with *Hasanaginitsa*, *Nasrettin Hoca*, *Bilmecelerin Oyunu*, *Keşanlı Ali Destanı*, and *Gılgamış*, constitute the principal case studies. *Cafer Beyin Hanımı*, *Tahir ile Zühra*, *Hanka*, and *Nalınlar* provide additional material for comparison.

The findings demonstrate that the inclusion of oral culture in the theatrical repertoire involves different processes. A folk song may provide the basis for a dramatic plot; a riddle may be incorporated into an interactive relationship in which the audience supplies answers; and an epic may be adapted for the stage through arrangements of music and movement. Critical reviews indicate that a sense of closeness to folkloric traditions and the demands of dramatic pacing are not always reconciled. Similarly, supporting the public use of Turkish does not necessarily coincide with preserving local forms of speech.

The study contributes to the field by explaining cultural transmission through the relationships among source selection, staging decisions, and evaluative criteria, rather than treating it as an inherent or generalized characteristic of the institution. Variations in dates and nomenclature found in the monograph are retained, and the documentation of individual productions is distinguished from historical conclusions concerning the repertoire as a whole.

Contemporary festival documents indicate that Turkish-language theatre is not confined to works originating in folk literature and that it engages with diverse linguistic environments. The analysis is limited to conclusions supported by production records and critical reviews. Where complete performance recordings, rehearsal documents, or audience research are unavailable, no direct claims are made regarding actual performance practices or audience reception.

Keywords: Skopje Turkish Theatre, folk literature, oral culture, repertoire, cultural transmission

Kuzey Makedonya Şairlerinin Şiirlerinde Yahya Kemal Beyatlı

Doç. Dr. Zeki GÜREL
Dr. Öğr. Üyesi Nazlı Rana GÜREL

Özet

Balkanlar, Avrupa'nın güneydoğusunda yer alan bir yarımadadır. Adını da batıdan doğuya uzanan ve bir balkan ülkesi olan Bulgaristan'ı ikiye bölen Balkan dağlarından alır. Bu coğrafya tarihin ilk çağlarından beri Türklerin vatanlaştırdıkları yerler arasındadır. Bir Balkan devleti olan Yugoslavya'nın dağılmasından sonra bağımsızlığını ilân eden Makedonya Cumhuriyeti bugün için Kuzey Makedonya Cumhuriyeti adıyla anılmaktadır ve halihazırda da -Üsküp belediye başkanının oğlu Yahya Kemal Beyatlı'nın da tespiti ile- Türkçenin çekilmediği yerler arasındadır. Yahya Kemal Beyatlı, 2 Aralık 1884'te Üsküp'te doğan ve on sekiz yaşında İstanbul'a göç eden, 1 Kasım 1958'de İstanbul'da vefat eden, şiirlerinde ve yazılarında hem Türkiye'yi hem de Kuzey Makedonya'yı yaşatan büyük Türk-İslâm şairi ve düşünürüdür. Kuzey Makedonya'nın özellikle Üsküp'ün Yahya Kemal'in hayatında ve sanatçı kişiliğinin oluşmasında özel bir yeri vardır O, Üsküp belediye başkanı İbrahim Naci Bey'in oğludur. Evlad-ı Fâtihân'a Yıldırım Bayezid Han'ın yadigarı olan Üsküp'ü yıllar sonra "Kaybolan Şehir" diye anlatacaktır. Araştırılınca görülecektir ki, Balkanlar'da Yahya Kemal bir mektep isim. Balkanlarda pek çok şairin yetişmesinde onun şiirlerinin etkisi var ve pek çok şair de Yahya Kemal Beyatlı için şiirler yazmıştır. Balkan Türk edebiyatının yetiştirdiği dünya klasiği Necati Zekeriya, Tito Yugoslavya'sında takibe uğrayan ve cezalandırılan Üsküplü şair ve müderris Fettah Rauf, Fahri Ali, Nusret Dişo Ülkü, Leyla Emin, Rıfat Emin, Yaser Halim, İlhami Emin… gibi şairler şiirlerinde Yahya Kemal Beyatlı'yı anan ve anlatan Balkan Türk edebiyatı şairlerinden birkaçıdır.

Biz bu bildirimizde Kosova ve Kuzey Makedonya Türk edebiyatı şairlerinin şiirlerinde Yahya Kemal Beyatlı'yı anlatmalarına değinirken bu şiirlerden hareketle Yahya Kemal Beyatlı'nın özellikle Üsküp'teki hatıralarını da dün-bugün-yarın çizgisinde tespit etmeye ve anlatmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Balkanlarda Türk Edebiyatı, Yugoslavya, Kuzey Makedonya, Yahya Kemal Beyatlı, Kuzey Makedonya şairlerinin şiirlerinde Yahya Kemal Beyatlı

Yahya Kemal Beyatlı in the Poetry of North Macedonian Poets

Assoc. Prof. Dr. Zeki GÜREL
Assist. Prof. Dr. Nazlı Rana GÜREL

Abstract
The Balkans constitute a peninsula situated in southeastern Europe. The region takes its name from the Balkan Mountains, which extend from west to east and divide Bulgaria, one of the Balkan countries, into two parts. Since ancient times, this geographical region has been among the lands that Turkish peoples have made their homeland. Following the dissolution of Yugoslavia, the Republic of Macedonia declared its independence and is today known as the Republic of North Macedonia. As Yahya Kemal Beyatlı, the son of a mayor of Skopje, also observed, this region remains among the places from which the Turkish language has never entirely retreated.
Yahya Kemal Beyatlı, born in Skopje on 2 December 1884, moved to Istanbul at the age of eighteen and passed away there on 1 November 1958. He was a prominent Turkish-Islamic poet and intellectual who kept both Türkiye and the lands of present-day North Macedonia alive in his poetry and prose. North Macedonia, particularly Skopje, occupied a special place in Yahya Kemal's life and in the formation of his literary identity. He was the son of İbrahim Naci Bey, the mayor of Skopje. Years later, he would portray Skopje, a legacy of Sultan Bayezid I to the *Evlad-ı Fâtihân* (descendants of the Ottoman conquerors), as the "Lost City" in his work *Kaybolan Şehir*.
An examination of Balkan Turkish literature reveals that Yahya Kemal established a literary tradition that influenced subsequent generations of poets. His poetry contributed to the development of numerous poets in the Balkans, many of whom also composed poems dedicated to him. Among the poets of Balkan Turkish literature who commemorated and portrayed Yahya Kemal Beyatlı in their works are Necati Zekeriya, a literary figure of international significance produced by Balkan Turkish literature; Fettah Rauf, a Skopje-born poet and *müderris* (Islamic scholar and teacher) who was subjected to surveillance and punishment during Tito's Yugoslavia; Fahri Ali, Nusret Dişo Ülkü, Leyla Emin, Rıfat Emin, Yaser Halim and İlhami Emin.
In this paper, we will examine how poets of Turkish literature in Kosovo and North Macedonia portray Yahya Kemal Beyatlı in their poetry. Drawing on these poems, we will also seek to identify and discuss the memories and traces of Yahya Kemal Beyatlı, particularly those associated with Skopje, within a temporal framework encompassing the past, present, and future.
Keywords: Turkish literature in the Balkans, Yugoslavia, North Macedonia, Yahya Kemal Beyatlı, Yahya Kemal Beyatlı in the poetry of North Macedonian poets

Bozkırdan Balkanlara At İmgesi: Kazak ve Makedonya-Kosova Türk Atasözleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme

Dr. Serdar ÖZDEMİR

Özet

Gerçekleştirilen bu çalışmayla, Kazak ve Makedonya-Kosova Türk atasözlerinde yer alan at imgesinin ortak kültürel anlamlar ve bölgesel farklılıklar açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın Kazak atasözlerinden oluşan malzemesi *Babalar Sözi* **külliyatının 65–69. ciltlerinden, Makedonya-Kosova sahasına ait örnekler ise bölgeyle ilgili üç temel halk edebiyatı ve atasözü derlemesinden elde edilmiştir. Tarama sırasında yalnızca** *at* **sözcüğü değil, aynı zamanda** *jılqı, qulın, tay, ayğır, biye, jorğa, tulpar, arğımaq, beygir* ve *kısrak* gibi adlandırmalar da dikkate alınmıştır. Yakın örnekler ve bilhassa Kazak atasözlerinin benzer varyantları elendikten sonra veriler Python aracılığıyla düzenlenmiş, bütün atasözleri anlam ve bağlam bakımından yeniden değerlendirilmiştir. İncelenen 85 Kazak ve 44 Makedonya-Kosova Türk atasözü, "At Kültürüne İlişkin Gerçeklikler, Bilgiler ve Geleneksel Uygulamalar" ile "At İmgesi Üzerinden İnsan ve Toplum Hayatının Temsili" olmak üzere iki ana grup ve on alt başlık altında sınıflandırılmıştır. Bulgular, atın her iki gelenekte de yalnızca gündelik hayatın bir unsuru olmadığını; karakter, deneyim, akrabalık, zenginlik, toplumsal statü ve itibar gibi farklı kavramları karşılayan güçlü bir simge olarak kullanıldığını göstermektedir. Kazak atasözlerinde atın bedensel özellikleri, bakımı, terbiye edilmesi, yürüyüşü, ekonomik değeri ve askerî önemi ayrıntılı biçimde işlenmekte, böylece atın bozkır ve göçebe kültüründeki merkezî yeri belirginleşmektedir. Makedonya-Kosova Türk atasözlerinde atın bakımı, kullanımı gibi temel unsurlar bulunmakla birlikte, at kavramının mecazî kullanımına da sıklıkla rastlanmaktadır. Çalışmada örnek sayılarındaki farkın, özellikle kullanılan kaynakların kapsamından da kaynaklanabileceği (Kazak atasözlerinin tespitinde, Makedonya-Kosova Türk atasözleri için taranan kaynaklara nazaran çok daha kapsamlı bir külliyatın ilgili ciltlerinden yararlanılmıştır.) ayrıca göz önünde bulundurulmalıdır. Sonuç olarak at imgesi, ortak Türk kültürel belleğini farklı coğrafyalarda yaşatan dinamik bir kültür unsurudur.

Anahtar Kelimeler: At kültürü, atasözü, kültürel bellek

The Image of the Horse from the Steppe to the Balkans: A Comparative Study of Kazakh and Macedonian-Kosovar Turkic Proverbs

Dr. Serdar ÖZDEMİR

Abstract
This study aims to compare the horse image in Kazakh and Macedonia-Kosovo Turkic proverbs in terms of shared cultural meanings and regional differences. The Kazakh material was drawn from volumes 65–69 of the *Babalar Sözi* corpus, while the Macedonia-Kosovo examples were obtained from three collections of folk literature and proverbs. The survey considered not only the word *at* "horse" but also terms such as *jılqı, qulın, tay, ayğır, biye, jorğa, tulpar, arğımaq, beygir,* and *kısrak*. After related examples and similar variants of Kazakh proverbs had been excluded, the data were organized using Python. All proverbs were then reassessed according to their meanings and contexts. The corpus comprises 85 Kazakh and 44 Macedonia-Kosovo Turkic proverbs, classified under two categories and ten subcategories: "Realities, Knowledge, and Traditional Practices Related to Horse Culture" and "The Representation of Human and Social Life through the Horse Image." The findings show that in both traditions the horse is not merely an element of everyday life but also a powerful symbol representing character, experience, kinship, wealth, social status, and reputation. Kazakh proverbs address the horse's physical characteristics, care, training, gait, economic value, and military significance, highlighting its central place in steppe and nomadic culture. Macedonia-Kosovo Turkic proverbs contain references to horse care and use, while metaphorical expressions are frequent. The difference in the number of examples should be interpreted cautiously, since the Kazakh material was drawn from a larger corpus. Overall, the horse image emerges as a dynamic cultural element that sustains shared Turkic cultural memory across geographies.
Keywords: Horse culture, proverb, cultural memory

Kazak ve Makedonya-Kosova Türk Atasözlerinde "Baş"

Dr. Öğr. Üyesi Yakup TÜRKDİL
Şerife KAFALİ

Özet

Bu çalışma, Makedonya-Kosova Türk atasözlerindeki *baş* ile Kazak atasözlerindeki *bas* kullanımlarını karşılaştırmalı olarak incelemektedir. İnsan bedeni, soyut deneyim alanlarının kavramlaştırılmasında temel dayanaklardan biridir. Bu nedenle organ ve vücut bölümü adları anatomik anlamlarının ötesine geçerek zihin, kişilik, toplumsal konum ve başlangıç gibi alanlara genişleyebilmektedir. Bu genişlemelerin en üretken örneklerinden biri olan *baş*, kalıplaşmış söz varlığında hem bedensel hem de soyut anlam alanlarını bir arada taşımaktadır. Çalışmanın verileri, Hamdi Hasan'ın (1997) *Makedonya ve Kosova Türklerince Kullanılan Atasözleri ve Deyimler* adlı derlemesi ile *Babalar Sözi* dizisinin atasözlerine ayrılan 65-69. ciltlerinden oluşturulan Kazak karşılaştırma havuzuna dayanmaktadır. İnceleme üç düzeyde yürütülmüştür. Önce hedef sözcüğün atasözü içindeki doğrudan bağlamsal anlamı belirlenmiş ve anlam alanlarına göre sınıflandırılmıştır. Ardından, sözcüğün anlamı ile atasözünün bütün olarak ilettiği hükmün örtüşüp örtüşmediğini sınamak amacıyla ikinci bir kodlama yapılmıştır. Son aşamada, Makedonya-Kosova tiplerinin her biri Kazak havuzunda ayrı ayrı aranmıştır. Eşleşmeler, bu çalışma için geliştirilen ve yüzey benzerliğinden ortak düşünce modeline, oradan karşıt değerlemeye uzanan dört karar kategorisine göre değerlendirilmiştir. Kaynakların hacim ve oluşum biçimleri farklı olduğundan çalışma, doğrudan sıklık karşılaştırmasına değil atasözü tipleri arasındaki anlamsal ve yapısal paralelliklerin belirlenmesine odaklanmaktadır. Ayrıca atasözlerinde doğrudan karşılık bulunmayan bazı imgelerin deyimlerde sürüp sürmediği ayrı bir türler arası kontrolle sınanmıştır. Bulgular, sözcüğün anatomik anlamını koruması ile atasözünün beden hakkında olmasının aynı şey olmadığını göstermektedir. Fiziksel sahne çoğu örnekte daha genel davranış ve tecrübe hükümlerinin kurulduğu bir çıkış noktası işlevi görmektedir. İki saha arasındaki ortaklık ise ağırlıklı olarak birebir örtüşen kalıplardan değil aynı düşünce düzeninin farklı söz varlığı ve imgelerle yeniden kurulmasından oluşmaktadır. Aynı kavramsal çekirdeğin karşıt değer yargıları üretebildiği örnekler, ortak imge alanının zorunlu olarak ortak toplumsal değerlendirme anlamına gelmediğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle belirlenen benzerlik ve farklılıklar, tarihî aktarımın veya kültüre özgülüğün doğrudan kanıtları olarak değil incelenen kaynaklar içinde gözlenen ilişkiler olarak değerlendirilmiştir. Çalışma, bir vücut bölümü adının karşılaştırmalı incelemesinde sözcüğün bağlamsal anlamı, atasözünün bütünsel hükmü ve iki sahadaki atasözü modelleri arasındaki ilişkinin birbirinden ayrılması gerektiğini savunmaktadır.

Anahtar kelimeler: baş/bas, atasözü, Makedonya-Kosova Türk ağızları, Kazak Türkçesi, karşılaştırmalı atasözü incelemesi

"Baş" in Kazakh and Macedonian–Kosovar Turkish Proverbs

Assist. Prof. Dr. Yakup TÜRKDİL
Şerife KAFALİ

Abstract

This study comparatively examines the use of *baş* in Macedonian–Kosovar Turkish proverbs and *bas* in Kazakh proverbs. The human body constitutes one of the fundamental sources for conceptualizing abstract domains of experience. Accordingly, names of organs and body parts may extend beyond their anatomical meanings to encompass domains such as the mind, personality, social status, and beginnings. As one of the most productive examples of such semantic extensions, *baş* encompasses both bodily and abstract domains of meaning within conventionalized expressions.

The data are drawn from Hamdi Hasan's (1997) compilation *Makedonya ve Kosova Türklerince Kullanılan Atasözleri ve Deyimler* (*Proverbs and Idioms Used by Turks in Macedonia and Kosovo*) and a Kazakh comparison corpus compiled from volumes 65–69 of the *Babalar Sözi* series, which are devoted to proverbs.

The analysis was conducted at three levels. First, the direct contextual meaning of the target word within each proverb was identified and classified according to semantic domains. Second, an additional coding procedure was applied to determine whether the meaning of the word corresponded to the overall judgment conveyed by the proverb. Finally, each proverb type identified in the Macedonian–Kosovar material was searched for individually in the Kazakh comparison corpus. The resulting matches were evaluated according to four decision categories developed for this study, ranging from surface-level similarity to a shared underlying conceptual model and, ultimately, contrasting value judgments.

Because the sources differ in size and compilation methods, the study focuses on identifying semantic and structural parallels between proverb types rather than making direct frequency comparisons. In addition, a separate cross-genre examination was conducted to determine whether certain images lacking direct proverbial equivalents were nevertheless preserved in idiomatic expressions.

The findings demonstrate that the retention of a word's anatomical meaning is not equivalent to the proverb itself being about the human body. In many examples, a physical scenario serves as a starting point for expressing more general judgments about human behavior and experience. The similarities between the two linguistic contexts consist predominantly not of identical proverbial formulations but of the reconstruction of the same underlying patterns of thought through different lexical choices and imagery.

Examples in which the same conceptual core gives rise to opposing value judgments further demonstrate that a shared domain of imagery does not necessarily entail shared social evaluations. Accordingly, the identified similarities and differences are interpreted as relationships observable within the examined sources rather than as direct evidence of historical transmission or cultural specificity.

The study argues that a comparative analysis of a body-part term must distinguish among the contextual meaning of the word, the overall judgment expressed by the proverb, and the relationships between proverbial models across the two linguistic contexts.

Keywords: *baş/bas*, proverb, Macedonian–Kosovar Turkish dialects, Kazakh Turkish, comparative proverb analysis.

Priştineli Mesihî'nin Edirne Şehrengîzinden Dönemin Sosyal Hayatına Yansıyanlar

Doç. Dr. Musa DEMİR

Özet

Edebiyatın sosyal hayatla olan ilişkisi her milletin edebiyatı için her dönemde şu ya da bu ölçüde cari/vâki olan bir hakikattir. İstenildiği kadar pür sanat için ve estetik kaygılarla yazılmış olurlarsa olsunlar, dikkatli bakıldığında, bütün edebiyat eserlerindeki sosyolojik arka planı görebilmek mümkündür. Bu bağlamda söz gelimi, Klasik Türk edebiyatı için çoğu kere gelişigüzel olarak sarf edilen "hayattan kopuk" önyargısını ve yanılgısını boşa çıkaracak sayısız örnek göstermek mümkündür ve haddizatında sahayla ilgili yapılan pek çok akademik çalışmada da bu durumun gerçeği yansıtmayan bir "galat" olduğu ortaya konmuş bulunmaktadır. Bu gerçeğin son derece orijinal ve güzel bir örneğini de Mesihî'nin türünün ilk örneği olarak kabul edilen ünlü Şehrengiz'i teşkil etmektedir. Anadolu'da gelişip sonradan çok geniş bir coğrafyaya yayılacak olan Klasik Türk edebiyatının Osmanlının serhat şehirlerinden Priştine'de doğmuş ve payitaht İstanbul'da yetişmiş erken dönem şairlerinden olan Mesihî, meşhur Edirne Şehrengizi'nde kendi döneminin Edirnesi'ni söz konusu eserinde ele alıp çeşitli yönlerden tasvir etmiştir. Şehrengiz türünün ilk örneği olan ve uzun konusunun gereği olarak mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan söz konusu eserinde Mesihî ilk olarak münacâat kısmında uzun uzadıya kendi âşıkâne ve rindâne meşrebinden bahsettikten sonra sırasıyla gece ve gündüzü tasvir eder ve ardından da Edirne şehrinin tasvirine geçer. Daha sonra şehirde bilinen kırk yedi meslek erbabı genci "güzeller" olarak tanıtır ve ardından onlara olan muhabbetini dile getirir. Son olarak da iki müstakil gazel şeklinde bu güzellere dua ederek eserini tamamlar. Bu bildiride şairin Edirne şehriyle beraber fiziki görünümleri ve meslekleri bakımından ele alıp tavsif ve tasvir ettiği bu güzellerin vasıfları üzerinden o dönemin Edirne merkezli sosyal hayatına yansıyan unsurlar üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Priştineli şairler, Mesihî, şehrengiz, Edirne Şehrengizi

Reflections of the Social Life of the Period in Mesihî of Pristina's *Edirne Şehrengizi*

Assoc. Prof. Dr. Musa DEMİR

Abstract

The relationship between literature and social life is a reality that has manifested itself, to varying degrees, in the literary traditions of every nation and throughout every historical period. Regardless of how exclusively literary works may have been composed for artistic purposes and aesthetic considerations, a careful examination reveals the sociological background underlying them. In this context, numerous examples can be cited to challenge the frequently repeated and often unfounded assumption that Classical Turkish literature was detached from everyday life. Indeed, many academic studies in the field have demonstrated that this perception is a misconception that does not reflect historical and literary reality.

One particularly distinctive and compelling example is Mesihî's celebrated *Şehrengiz*, widely regarded as the earliest example of its genre. Mesihî, one of the early poets of Classical Turkish literature, was born in Pristina, one of the frontier cities of the Ottoman Empire, and received his literary education in the imperial capital, Istanbul. Classical Turkish literature, which developed in Anatolia and subsequently spread across an extensive geographical area, found in Mesihî an important early representative. In his renowned *Edirne Şehrengizi*, the poet presents and describes the city of Edirne during his lifetime from various perspectives.

Considered the first example of the *şehrengiz* genre, the work was composed in the *mesnevi* verse form, which was particularly suited to its extended subject matter. Mesihî begins with a *münacâat* (supplication to God), in which he elaborates at length on his amorous and *rindâne* (free-spirited and pleasure-loving) disposition. He then describes night and day in succession before turning to a portrayal of the city of Edirne. Subsequently, he introduces forty-seven young men known in the city for their occupations, presenting them as *güzeller* (beauties), and expresses his affection for them. Finally, he concludes the work with prayers for these beauties in the form of two independent *gazels* (lyric poems).

This paper examines elements of the social life of Edirne during Mesihî's period, drawing on the characteristics of the individuals portrayed in his *Edirne Şehrengizi*. Particular attention is paid to the poet's descriptions of the city and the physical appearances, occupations, and distinguishing qualities of the young men he depicts, with the aim of identifying aspects of the social and occupational life of Edirne reflected in the work.

Keywords: Poets from Pristina, Mesihî, *şehrengiz*, *Edirne Şehrengizi*

Kültürel Hafıza Bağlamında Üsküp: Cinuçen Tanrıkorur'un "Kaybolan Şehir" Adlı Segâh Şarkısının Güfte–Nağme Münâsebeti ve Biçim Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Süha ÇUBUKCU

Özet

Türk mûsikîsi, tarih, edebiyat ve kültür birikiminin makam, usûl ve güfte unsurlarıyla aktarıldığı kadim bir sanattır. Eserlerin icrâ yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılması, Türk mûsikîsi geleneğinin yaşatılmasına ve sözlü kültürün devamlılığının sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Türk kültür coğrafyasının önemli merkezlerinden biri olan Üsküp, muhafaza ettiği tarihî miras ve kültür hayatıyla kültürel hafızada müstesnâ bir yere sahiptir. Üsküp'te doğan Yahya Kemal Beyatlı'nın şiirlerinde şehir; çocukluk hatıraları, tarih, vatan ve âidiyet duygularıyla birlikte ele alınmıştır. Şâirin dokuz beyitten oluşan *Kaybolan Şehir* adlı şiirinde şehrin tarihî ve mimari kimliği, annesinin kaybı ve şehirden ayrı kalmanın doğurduğu hicran işlenmektedir. Cinuçen Tanrıkorur, söz konusu şiiri 8 Kasım 1995 tarihinde Segâh makamında ve Curcuna usûlünde besteleyerek Yahya Kemal'in Üsküp'e ilişkin duygu ve düşüncelerini mûsikî yoluyla ifade etmiştir.

Bu çalışmada *Kaybolan Şehir* adlı eserin güfte, mânâ, biçim, makam ve usûl özellikleri incelenmiş; güfte ile nağme arasındaki münâsebet ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde doküman incelemesi ve eser tahlili yöntemleriyle gerçekleştirilmiştir. Eserin bölüm ve cümle yapıları, mısrâların ölçülere dağılımı, makam seyri, Curcuna usûlünün kullanımı, lâfızlar, saz payları, aranağmeler, tekrarlar ve nüans işaretleri değerlendirilmiştir. Bunun yanında güftede yer alan tarih, vatan, kayıp, ayrılık ve âidiyet ifadelerinin nağmelerde nasıl karşılandığı ölçü numaraları üzerinden incelenmiştir.

Yapılan inceleme neticesinde eserin güfte, nağme, makam ve usûl unsurları bakımından birbiriyle uyumlu bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Güfte mısrâları ile nağme cümlelerinin büyük ölçüde örtüştüğü; saz payları, aranağmeler, nüanslar ve tekrarların şiirin anlam akışını desteklediği tespit edilmiştir. Yahya Kemal'in şiirinde Üsküp'ün tarihî ve kültürel kimliği; vatan, hatıra, kayıp ve âidiyet kavramları etrafında şekillenmektedir. Tanrıkorur'un bestesinde de şiirin bu mânâ dünyası makam seyri, usûl ve saz–söz münâsebetiyle mûsikîye yansıtılmıştır. Böylece Üsküp'e ait bir coğrafyanın tarihî ve kültürel birikimi önce şiire, ardından besteye aksetmiş; şehirle ilgili ortak ve şahsî hatıralar, sözlü kültürün icrâya dayalı aktarım imkânları içerisinde yeniden ifade edilmiştir. Eserin, şiir ile beste arasında kurulan ahenkli bütünlük içerisinde Üsküp'ün kültürel hafızadaki yerini yansıttığı neticesine ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Üsküp, Cinuçen Tanrıkorur, Yahya Kemal Beyatlı, Kaybolan Şehir, kültürel hafıza

Skopje in the Context of Cultural Memory: An Examination of Cinuçen Tanrıkorur's Segâh Song "Kaybolan Şehir" in Terms of the Lyric–Melody Relationship and Formal Features

Assist. Prof. Dr. Mustafa Süha ÇUBUKCU

Abstract

Turkish music is a deep-rooted art in which historical, literary and cultural heritage is transmitted through makam, usul and lyrics. Its performance-based transmission across generations contributes to the continuity of both the Turkish music tradition and oral culture. Skopje, a prominent centre of Turkish cultural geography, holds a distinguished place in cultural memory through its historical heritage and cultural life. In the poetry of Yahya Kemal Beyatlı, who was born in Skopje, the city is considered together with childhood memories and feelings of history, homeland and belonging. His nine-couplet poem Kaybolan Şehir (The Lost City) addresses the city's historical and architectural identity, the loss of his mother and the sorrow caused by separation. Cinuçen Tanrıkorur set the poem to music in Segah makam and Curcuna usul on 8 November 1995.

This study examines the lyrical, semantic, formal, makam and usul characteristics of Kaybolan Şehir and the relationship between its lyrics and melody. Conducted through document analysis and musical work analysis within a qualitative approach, the study evaluates the work's sections and melodic phrases, the distribution of poetic lines across measures, makam progression, Curcuna usul, non-lexical vocables, instrumental passages, interludes, repetitions and dynamic markings. The musical treatment of history, homeland, loss, separation and belonging was also examined with reference to measure numbers.

The findings show that lyrics, melody, makam and usul form a coherent structure. Poetic lines largely correspond to melodic phrases, while instrumental passages, interludes, dynamics and repetitions support the poem's semantic progression. Skopje's historical and cultural identity is shaped around homeland, memory, loss and belonging in Yahya Kemal's poem; Tanrıkorur reflects this semantic world through makam progression, usul and vocal–instrumental organisation. The city's historical and cultural heritage is thus conveyed first through poetry and then through musical composition. Collective and personal memories associated with Skopje are rearticulated through the performance-based transmission of oral culture. The work consequently reflects Skopje's place in cultural memory through the harmonious unity of poetry and music.

Keywords: Skopje, Cinuçen Tanrıkorur, Yahya Kemal Beyatlı, Kaybolan Şehir, cultural memory

Kosovalı Halk Şairi Aluş Nuş'un Bestelerinde Balkan Coğrafyası İzleri

Arş. Gör. Büşranur ASLAN
Dr. Öğr. Üyesi Şeyma NACAR

Özet
Bu çalışma, Prizren merkezli Kosova Türk edebiyatı ve musikisinin önemli figürlerinden biri olan Aluş Nuş'un şairlik ve bestekârlık kimliğini "coğrafi mekân" ve "kültürel bellek" ekseninde ele alınmaktadır. Balkan Türk folklorunun yaşatılmasında köprü görevi gören sanatçı, Rumeli'nin topoğrafik özelliklerini, kent kimliğini ve tarihsel yaşanmışlıkları melodik bir yapıya dönüştürmüştür. Nitel araştırma yöntemlerinden metin analizi ve nitel müzikoloji yaklaşımlarının kullanıldığı makalede; Nuş'un bestelerinde yer alan Balkan coğrafyası ögeleri mekânsal tasvirler, gurbet, göç ve sınır temaları çerçevesinde incelenmiştir. 1947 Prizren doğumlu olan Aluş Nuş, 140 bestesi ve 250 derlemesiyle 20. ve 21. yüzyıl Balkan Türk musikisinin en özgün temsilcilerindendir. Yaşadığı coğrafyada Türkçenin azınlık durumunda olmasına ve çok dillilik ortamına rağmen, eserlerinde Türk dili ile kültür şuurunu korumayı başarmıştır. Eserlerinde coğrafya sadece bir arka plan değil, yaşayan ana karakterdir. Bestelerinde Prizren başta olmak üzere Ohri, Üsküp, Selanik, Belgrad, Drama, Estergon ve Tuna Boyu gibi Balkanlar ile Doğu Trakya'ya yayılan 33 farklı yer adı tespit edilmiştir. Şehirler, köprüler, kaleler ve dağlar üzerinden kurgulanan bu mekân hafızası, Türk kolektif belleğinin izlerini somutlaştırmaktadır. Bölgenin yaşadığı siyasi kırılmalar, savaşlar ve zorunlu göçler nedeniyle sanatçının eserlerinde gurbet, ayrılık, vatan hasreti ve hüznün neşeyle harmanlandığı duygusal temalar ön plana çıkmaktadır. Ayrıca bestelerinde yer alan şahıs isimlerinin (Hasan, Bahtiyar, Çazim vb.) etimolojik dökümü; bölgedeki İslamlaşma süreci, Osmanlı mirası ve sosyo-kültürel yaşamın yansımalarını sunmaktadır. Prizren kent kimliğini sevgilinin yürüyüşünden şehir topoğrafyasına kadar ince detaylarla işleyen Nuş, "Vatanım Rumeli" vurgusuyla köklü bir aidiyet bilinci sergiler. Aluş Nuş, sadece halk müziği icracısı değil; toplumsal hafızayı, yaşanan acıları ve millî kimliği canlı tutan bir kültür taşıyıcısıdır. Besteleri, Balkan Türk etnomüzikolojisi ve halk edebiyatı araştırmaları için birinci elden belge niteliğinde olup kaynak oluşturmaktadır.
Anahtar Kelimeler: Aluş Nuş, Halk Şairi, Kosova, Balkan Coğrafyası

Traces of Balkan Geography in the Musical Compositions of Aluş Nuş, a Folk Poet from Kosovo

Res. Assist. Büşranur ASLAN
Assist. Prof. Dr. Şeyma NACAR

Abstract
This study examines the poetic and compositional identity of Aluş Nuş, a prominent figure in Kosovo Turkish literature and music associated with Prizren, through the interrelated concepts of geographical space and cultural memory. Serving as a bridge in the preservation and transmission of Balkan Turkish folklore, Nuş transformed the topographical features, urban identities, and historical experiences of Rumelia into musical compositions. Employing textual analysis and qualitative musicological approaches within a qualitative research framework, the study investigates elements of Balkan geography in Nuş's compositions, focusing on spatial representations and the themes of living away from one's homeland, migration, and borders.
Born in Prizren in 1947, Aluş Nuş is one of the most distinctive representatives of Balkan Turkish music of the twentieth and twenty-first centuries, with 140 compositions and 250 collected works to his credit. Despite the minority status of Turkish in his region and its multilingual environment, he has succeeded in preserving the Turkish language and a consciousness of Turkish cultural identity through his works.
In his compositions, geography functions not merely as a backdrop but as a living central character. A total of 33 distinct place names associated with the Balkans and Eastern Thrace have been identified in his compositions, including Prizren, Ohrid, Skopje, Thessaloniki, Belgrade, Drama, Esztergom, and the Danube region. This spatial memory, constructed through representations of cities, bridges, fortresses, and mountains, gives tangible expression to traces of Turkish collective memory.
Against the backdrop of political upheavals, wars, and forced migrations experienced in the region, emotional themes such as separation, homesickness, longing for the homeland, and sorrow intertwined with joy feature prominently in the artist's works. Furthermore, an etymological examination of personal names appearing in his compositions, such as Hasan, Bahtiyar, and Çazim, offers insights into the region's Islamization, Ottoman heritage, and sociocultural life.
By portraying the urban identity of Prizren through intricate details ranging from the beloved's manner of walking to the city's topography, Nuş demonstrates a deeply rooted sense of belonging, particularly through his emphasis on the expression *Vatanım Rumeli* ("Rumelia, My Homeland").
Aluş Nuş is not merely a performer of folk music but also a bearer of cultural heritage who keeps collective memory, historical suffering, and national identity alive. His compositions constitute valuable primary sources for research in Balkan Turkish ethnomusicology and folk literature.
Keywords: Aluş Nuş, folk poet, Kosovo, Balkan geography

Balkan Türk Ağızlarında Kınama Bildiren Deyimler

Doç. Dr. Fatih ERBAY
Doç. Dr. Fatih Numan KÜÇÜKBALLI

Özet

Deyimler, toplumların değer yargılarını yansıtan önemli dil birimleridir. Özellikle hangi davranışların olumlu veya olumsuz karşılandığı deyimler üzerinden takip edilebilir. Türkiye Türkçesindeki deyimlerin taşıdığı değer yargıları çeşitli çalışmalarda ele alınmasına rağmen Balkan Türk ağızlarındaki deyimlerin bu yönü üzerinde yeterince durulmamıştır. Bu çalışmada Balkan Türk ağızlarında kınama bildiren deyimler, Martin ve White'ın (2005) değerlendirme kuramındaki yargı kategorileri de göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Çalışmanın verileri başta Deliorman olmak üzere Bulgaristan'ın diğer bölgeleri, Batı Trakya ile Makedonya ve Kosova ağızlarına ait dört kaynaktan derlenmiştir. Tespit edilen deyimler kınadıkları davranış veya kusura göre dokuz başlık altında sınıflandırılmıştır. İnceleme sonucunda en fazla deyimin hile, yalan ve iki yüzlülükle ilgili olduğu görülmüştür. Bu grupta yalnızca yalan söylemenin değil; kurnazlık, başkasının yalanını örtme, sözünde durmama ve güvenilir olmama gibi davranışların da kınandığı tespit edilmiştir. Kınanan kusurun çoğu zaman doğrudan adlandırılmadığı, çeşitli imgeler aracılığıyla ifade edildiği görülmektedir. Kurnazlığın anlatımında şeytan, ana ve hayvanlardan; ölçüsüz konuşmada ağız ve dil gibi beden adlarından; hayasızlıkta ise yüz ve perde imgelerinden yararlanılmıştır. Kınamanın derecesinin deyimin davranışı mı yoksa doğrudan kişiyi mi hedef aldığına, kullanılan imgenin niteliğine göre değiştiği belirlenmiştir. Bölgesel karşılaştırmada Doğu ve Batı Rumeli ağızları arasında ortak veya yapı bakımından benzer deyimlerin yanında bazı farklılıklar da tespit edilmiştir. Deliorman ağızlarında dışkı ve müstehcen sayılabilecek organ adlarıyla oluşturulan sert ifadeler dikkat çekerken Makedonya ve Kosova ağızlarında tembellik, saygısızlık ve haksızlıkla ilgili deyimlerin daha çeşitli olduğu görülmüştür. Ayrıca doğrudan kınama eylemini anlatan deyimler, toplumsal denetimin farklı biçimlerini göstermektedir. Bütün bu veriler, kınama bildiren deyimlerin Balkan Türk topluluklarının ahlaki değerlerini ve toplumsal denetim biçimlerini ortaya koyması bakımından önemli bir söz varlığı alanı olduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Balkan Türk ağızları, Bulgaristan, Makedonya, Kosova**,** Yunanistan, deyim, kınama, değerlendirme kuramı

Idioms Expressing Condemnation in Balkan Turkish Dialects

Assoc. Prof. Dr. Fatih ERBAY
Assoc. Prof. Dr. Fatih Numan KÜÇÜKBALLI

Abstract

Idioms are important linguistic units that reflect the value judgments of societies. In particular, they provide insights into which behaviors are regarded positively or negatively within a community. Although the value judgments conveyed by idioms in Türkiye Turkish have been examined in various studies, this dimension of idiomatic expressions in Balkan Turkish dialects has received insufficient scholarly attention.

This study examines idioms expressing condemnation in Balkan Turkish dialects, taking into consideration the judgment categories within Martin and White's (2005) Appraisal Theory. The data were compiled from four sources documenting the Turkish dialects of Deliorman and other regions of Bulgaria, Western Thrace, Macedonia, and Kosovo. The identified idioms were classified into nine categories according to the behaviors or personal shortcomings they condemn.

The findings reveal that the largest group of idioms concerns deceit, lying, and hypocrisy. Within this category, condemnation extends beyond lying itself to include cunning, concealing another person's lies, breaking promises, and being untrustworthy. The analysis also demonstrates that the condemned behavior or character flaw is often expressed indirectly through various forms of imagery rather than being explicitly named. Images involving the devil, mothers, and animals are employed to represent cunning; body-part terms such as the mouth and tongue are used to describe excessive or inappropriate speech; and images of the face and veil are associated with shamelessness.

The degree of condemnation was found to vary according to whether an idiom targets a particular behavior or the individual directly, as well as the nature of the imagery employed. A regional comparison revealed both shared or structurally similar idioms and certain differences between Eastern and Western Rumelian dialects. While the dialects of Deliorman are characterized by particularly harsh expressions involving references to excrement and body parts considered obscene, the dialects of Macedonia and Kosovo exhibit greater diversity in idioms relating to laziness, disrespect, and injustice.

Furthermore, idioms that directly describe acts of condemnation reveal different forms of social control. Taken together, these findings demonstrate that idioms expressing condemnation constitute an important domain of vocabulary through which the moral values and mechanisms of social control within Balkan Turkish communities can be examined.

Keywords: Balkan Turkish dialects, Bulgaria, Macedonia, Kosovo, Greece, idioms, condemnation, Appraisal Theory

Sözlü Kültürün Aktarımında Şerhlerin Katkısına Bir Örnek: Horasan'dan Balkanlara Güllü Kil Uygulaması

Prof. Dr. Ozan YILMAZ

Özet

Türk Şerh Edebiyatı Anadolu'da 15. yüzyıldan itibaren gelişim gösteren şerh faaliyetlerinin genel adıdır. Arapça ve Farsça klasik metinlere yazılan Türkçe şerhler, sahip oldukları çeşitli bilgilerin yanı sıra dönemlerinin gelenek, görenek, inanç, uygulama vb. sözlü kültür unsurlarının aktarımına da hizmet ederler. Şerh metinlerine bu gözle bakıldığında şarih adı verilen şerh yazarlarının, ait oldukları toplumun sözlü kültür unsurları ve sosyal yaşamına kayıtsız kalmadıkları anlaşılır. Bir metni tercüme veya şerh eden müellif, metnin akışına göre okuyucunun anlamasını kolaylaştıracak sözlü kültür unsurlarını eserine dâhil eder.

Bu şarihler arasında Bosnalı Sudi'nin (Sûdî-i Bosnevî) müstesna bir yeri vardır. 16. yüzyılda yaşayan Sudi, Bosna'nın Çayniça kasabasına bağlı Sudiçi köyünde doğmuş, çocukluğunu ve delikanlılık çağını burada geçirdikten sonra İstanbul'dan Şam'a, Diyarbakır'dan Şiraz'a birçok ilim ve kültür merkezini dolaşarak ilim öğrenir. III. Murat dönemi İstanbul'unda saraydaki gılman-ı has talebelerine hocalık yaptıktan sonra emekli olup hayatının geri kalanında eser telifiyle uğraşır. Ömrünün son on yılında Divan-ı Hâfız, Gülistân ve Bostân gibi Farsça üç meşhur eseri başarılı biçimde Türkçeye şerh eder. Bu şerhlerinde dönemin söz varlığı, dil bilgisi, belagat ve genel kültür türünden birçok malzeme vardır. Bunların yanı sıra sözlü kültüre ve sosyal yaşama dair görüp duyduğu birçok anlatıya yer verir. Bunlardan biri de gençliğinde Saraybosna'da gördüğü güzel kokulu çamur (gil-i hoş-bûy, güllü kil) uygulamasıdır. Bu uygulamaya göre İran'da ve Anadolu'da görülen güllü kil uygulaması 16. yüzyıl Saraybosna'sında da vardır. Sudi'nin verdiği bilgiye göre bir miktar balçığı küçük bir fıçıya koyup üzerine gül yaprağı dökerler. Kil ve gül o fıçıda epeyce kaldıktan sonra gül kokmaya başlayan kili döküp kuruturlar. Kadınlar bu karışımı hamamda kullanırlar. Günümüzdeki kokulu sabunların ilk örneklerinden sayılabilecek güllü kil (gül kokulu çamur) uygulaması edebî metinlere de yansır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla Kütahya, Üsküp, Bolu, Gaziantep, Edirne ve Karabağ'da doğup büyüyen müelliflerin şiirlerinde bu uygulamaya gönderme vardır.

Bu bildiride öncelikle sözlü kültür, Türk Şerh Edebiyatı, Bosnalı Sudi'nin hayatı ve eserleri hakkında kısaca bilgi verilecektir. Ardından Sudi'nin Gülistan Şerhi'ndeki bilgiden hareketle Horasan, İran, Azerbaycan, Anadolu ve Balkanlarda görülen güllü kil uygulamasının Horasan'dan Balkanlara kadar uzanan yolculuğu değerlendirilip şerh metinlerinin sözlü kültür aktarımına katkısı gösterilecektir.

Anahtar kelimeler: sözlü kültür, şerh, Bosnalı Sudi, güllü kil, Saraybosna

An Example of How Commentaries Contribute to the Transmission of Oral Culture: The Practice of Rose-Scented Clay from Khorasan to the Balkans

Prof. Dr. Ozan YILMAZ

Abstract

Turkish Commentary Literature refers to the tradition of commentary writing that developed in Anatolia from the fifteenth century onwards. Turkish commentaries on classical Arabic and Persian texts not only convey diverse forms of knowledge but also transmit elements of the oral culture of their time, including customs, beliefs, traditions, and practices. Commentary authors, known as *şârihs*, thus incorporated aspects of the oral culture and social life of their communities into their works, particularly when these helped readers understand the text.

Among these commentators, Sûdî-i Bosnevî occupies a distinctive place. Born in the village of Sudiçi near Čajniče in Bosnia in the sixteenth century, Sûdî travelled to major centres of learning and culture, including Istanbul, Damascus, Diyarbakır, and Shiraz. After teaching at the palace school in Istanbul during the reign of Murad III, he devoted the remainder of his life to writing. In his final decade, he produced Turkish commentaries on three celebrated Persian works: Ḥāfiẓ's *Dīvān*, Saʿdī's *Gulistān*, and *Būstān*. These works contain rich material on the language and cultural life of the period, as well as accounts reflecting oral culture and social practices. One such example is the preparation of rose-scented clay (*gil-i hoş-bûy*), which Sûdî encountered in Sarajevo during his youth.

According to Sûdî, clay was placed in a small barrel and covered with rose petals. After remaining there for some time, the clay acquired the scent of roses, after which it was removed and dried. Women used this mixture in the bathhouse. The practice, known in Khorasan, Iran, and Anatolia, was also practiced in sixteenth-century Sarajevo. References to it can likewise be found in the poetry of authors from Kütahya, Skopje, Bolu, Gaziantep, Edirne, and Karabakh.

This paper first briefly introduces oral culture, Turkish Commentary Literature, and Sûdî's life and works. It then traces the transmission of rose-scented clay from Khorasan to the Balkans through the information provided in Sûdî's *Gulistān* commentary, demonstrating the contribution of commentary texts to the transmission of oral culture.

Keywords: oral culture, commentary, Sûdî-i Bosnevî, rose-scented clay, Sarajevo

Gligorije Gliša Elezović'in Kosova-Metohiya Lehçe Sözlüğü – Türkçenin Sırpçanın Yerel Lehçesi Üzerindeki Etkisine Bir Örnek

Prof. Dr. Vladan VİRİJEVİĆ

Özet

Osmanlı Türklerinin Balkanlar'daki, dolayısıyla Kosova ve Metohiya'daki beş asırdan biraz fazla süren hâkimiyeti, toplumun bütün alanlarında derin izler bırakmış ve bu dönem boyunca önceki Sırp Orta Çağ toplumunun yapısını önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu şartlar altında meydana gelen söz konusu etkilerden ve değişimlerden biri de söz varlığında, yani dilsel yapıda ortaya çıkmıştır. Doğu dillerinden (Arapça, Farsça, Türkçe vb.) Sırpçaya geçen ve Sırpçanın ayrılmaz unsurları hâline gelen, bunların birçoğu günümüzde de kullanılan, hatta yerleri doldurulamaz olan kelimeler, çoğunlukla "Türkizmler" terimiyle ifade edilmektedir. Türk dilinin, diğer bir ifadeyle Türkizmlerin, belirli bir coğrafi bölgedeki Sırp dili üzerindeki etkisinin ne denli büyük olduğunu, Gligorije Gliša Elezović'in XX. yüzyılın 30'lu yıllarının başlarında hazırladığı "Kosova-Metohiya Lehçe Sözlüğü" çarpıcı bir biçimde ortaya koymaktadır. Bu sözlüğün önemi yalnızca dilbilimsel araştırmalar açısından değil, aynı zamanda XV. yüzyıldan XX. yüzyılın başlarına kadar Kosova ve Metohiya'daki Sırp toplumunun kültürel akışları ve yapıları üzerinde başta Türk kültürü olmak üzere Doğu kültürlerinin etkisinin değerlendirilmesi açısından da son derece büyüktür. Bu etkiler, sözlü ve yazılı edebiyat, gelenek ve görenekler, halk inanışları, yaşam tarzı, halk bilimi, sağlık ve hijyen, mutfak kültürü, din ve ekonomi gibi alanlarda açıkça görülmektedir. Elezović, yaklaşık otuz yıl süren titiz çalışmalarıyla, Türkçeden Sırpçaya geçen ve bu dilin ayrılmaz bir parçası haline gelen binlerce kelimeyi kayda geçirmiş, böylece Sırpçanın sözcük yapısını zenginleştirip genişletmiştir. Ayrıca, bunların kullanımı zamanla diyalektolojik alanda değişikliklere yol açtı. Bunların birçoğu, o dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşanan modernleşme süreçlerinin etkisiyle unutulmaya yüz tuttu ve gündelik dilden kayboldu; dolayısıyla yazarın bu sözlüğü, zamanla söz varlığından giderek silinen bazı kavramları kaydettiği için bizzat Türkçenin incelenmesi bakımından özel bir önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gligorije Elezović, Sözlük, Türk dili, Sırp dili, Kosova ve Metohiya

Gligorije Gliša Elezović's Dictionary of the Kosovo-Metohiya Dialect – An Example of the Influence of Turkish on the Local Dialect of Serbian

Prof. Dr. Vladan VİRİJEVİĆ

Abstract

The rule of the Ottoman Turks in the Balkans, and consequently in Kosovo and Metohiya, which lasted for slightly more than five centuries, left deep traces in all spheres of society and significantly transformed the structure of the earlier Serbian medieval society throughout this period. One of the effects and changes that emerged under these circumstances occurred in the lexicon, that is, in the linguistic structure. Words that entered Serbian from Eastern languages (Arabic, Persian, Turkish, etc.) and became integral elements of the Serbian language, many of which are still in use today and are even irreplaceable, are generally referred to by the term "Turkisms." The extent of the influence of the Turkish language, or, in other words, Turkisms, on the Serbian language in a specific geographical region is strikingly demonstrated by Gligorije Gliša Elezović's *Dictionary of the Kosovo-Metohiya Dialect*, compiled in the early 1930s. The significance of this dictionary is enormous, not only for linguistic research, but also for assessing the influence of Eastern cultures, particularly Turkish culture, on the cultural developments and structures of Serbian society in Kosovo and Metohiya from the 15th century to the beginning of the 20th century. These influences are clearly evident in areas such as oral and written literature, customs and traditions, folk beliefs, lifestyle, folklore, health and hygiene, culinary culture, religion, and the economy. Through nearly thirty years of meticulous work, Elezović documented thousands of words that passed from Turkish into Serbian and became an integral part of the language, thereby enriching and expanding the lexical structure of Serbian. Furthermore, their use led to changes in the field of dialectology over time. Many of these fell into oblivion and vanished from everyday language under the influence of the modernization processes taking place in the Ottoman Empire at the time; consequently, the author's dictionary holds special significance for the study of the Turkish language itself, as it records certain concepts that have gradually faded from the lexicon over time.

Keywords: Gligorije Elezović, Dictionary, Turkish language, Serbian language, Kosovo and Metohiya

Yahya Kemal'in Üsküp Hatıra ve Anlatımlarında Üsküp Folkloru ve Gündelik Hayatı

Prof. Dr. Mehmet SAMSAKÇI

Özet

Yahya Kemal'in çocukluğuna ilişkin hatıraları ve Üsküp üzerine kaleme aldığı anlatıları, XIX. yüzyıl sonundaki bir Rumeli şehrinin mimari mekânlarını, inanç dünyasını, giyim kuşamını, eğlence biçimlerini ve sözlü kültürünü birlikte görmeye imkân verir. Şairin şahsi geçmişiyle şehrin toplumsal hayatının iç içe geçtiği bu metinler, gündelik yaşayışın ayrıntılarını ve kültürel aidiyetin oluşumunu anlamak bakımından dikkate değer malzemeler sunar. Bu bildiri, söz konusu metinlerde Üsküp'ün yalnızca hatırlanan bir doğum yeri olarak değil, sesleri, merasimleri, rivayetleri ve gündelik alışkanlıklarıyla kurulan bir yaşama çevresi olarak nasıl temsil edildiğini incelemektedir. İncelemede mimari mekânlar ile bu mekânlarda sürdürülen kültürel pratikler arasındaki ilişki esas alınmakta; folklor unsurları, şehrin gündelik hayatını düzenleyen ve toplumsal hafızasını taşıyan işlevleri bakımından değerlendirilmektedir.

Sultan Murad, İshakiye ve İsa Bey camileri ile türbeler, tekke, çarşı ve Kurşunlu Han gibi yapılar; etraflarında gelişen ilâhi, ezan, salâ, zikir, türkü ve menkıbelerle birlikte ele alınır. Böylece şehrin fiziki dokusunun, işitilen sesler, paylaşılan inanışlar ve tekrarlanan davranışlarla nasıl anlam kazandığı üzerinde durulur. Mektebe başlama, düğün ve cenaze anlatıları, ferdî hayatın dönüm noktalarının aile, mahalle ve şehir halkının katılımıyla ortak merasimlere dönüştüğünü gösterir. Bu merasimler, çocukluk dünyasının toplumsal çevreyle temasını sağlarken dinî ve kültürel değerlerin kuşaklar arasındaki aktarımını da görünür kılar. Kıyafet ve sofra tasvirleri ise yerleşik alışkanlıkların yanı sıra değişen hayat tarzının gündelik yaşayışa yansımalarını izlemeye imkân verir.

Çalışmada, hatıraların geçmişi seçerek ve sonradan anlamlandırarak kuran metinler olduğu gözetilmektedir. Bu nedenle anlatılardaki folklor ve gündelik hayat unsurları değerlendirilirken çocukluk izlenimleriyle yetişkin anlatıcının bakışı arasındaki ilişki de dikkate alınmaktadır. Yahya Kemal'in Üsküp'ü tarihsel bir şehir kadar hafızasında biçimlendirdiği bir kültür çevresi olarak anlattığı; kişileri, mekânları, sesleri ve merasimleri bu çevrenin birbirini tamamlayan parçaları hâlinde sunduğu ileri sürülmektedir. Bu çerçevede bildiri, şairin Üsküp anlatılarının Rumeli şehir kültürünün edebî hafızadaki temsili açısından taşıdığı önemi ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Yahya Kemal, Üsküp, folklor, sözlü kültür, gündelik hayat, hatıra

Skopje Folklore and Everyday Life in Yahya Kemal's Recollections and Narratives of Skopje

Prof. Dr. Mehmet SAMSAKÇI

Abstract

Yahya Kemal's childhood recollections and his narratives about Skopje offer an opportunity to examine the architectural spaces, religious beliefs, clothing traditions, forms of entertainment, and oral culture of a Rumelian city in the late nineteenth century. These texts, in which the poet's personal past is intertwined with the city's social life, provide valuable material for understanding the details of everyday life and the formation of cultural belonging. This paper examines how Skopje is represented in these texts not merely as a remembered birthplace but as a lived environment shaped by its sounds, ceremonies, traditional narratives, and everyday customs. The analysis focuses on the relationship between architectural spaces and the cultural practices associated with them, evaluating folkloric elements in terms of their functions in organizing everyday urban life and preserving collective memory.

The Sultan Murad, İshakiye, and İsa Bey mosques, together with mausoleums, Sufi lodges, bazaars, and buildings such as Kurşunlu Han, are examined alongside the religious hymns (*ilâhi*), calls to prayer (*ezan*), funeral announcements (*salâ*), Sufi devotional recitations (*zikir*), folk songs, and hagiographical legends associated with these places. In this way, the study explores how the city's physical environment acquires meaning through audible expressions, shared beliefs, and recurring social practices.

Narratives concerning the beginning of formal education, weddings, and funerals demonstrate how significant transitions in individual lives become communal ceremonies through the participation of families, neighborhoods, and the wider urban community. While these ceremonies bring the world of childhood into contact with the broader social environment, they also reveal the intergenerational transmission of religious and cultural values. Descriptions of clothing and dining customs, meanwhile, make it possible to trace both established traditions and the effects of changing lifestyles on everyday life.

The study recognizes that recollections are narratives constructed through the selective remembrance and retrospective interpretation of the past. Accordingly, the analysis of folkloric elements and everyday practices also considers the relationship between childhood impressions and the perspective of the adult narrator.

It is argued that Yahya Kemal portrays Skopje not only as a historical city but also as a cultural environment shaped by memory, presenting its people, places, sounds, and ceremonies as interconnected and mutually complementary elements of that environment. Within this framework, the paper aims to demonstrate the significance of Yahya Kemal's narratives of Skopje for understanding the representation of Rumelian urban culture in literary memory.

Keywords: Yahya Kemal, Skopje, folklore, oral culture, everyday life, recollections

Türk Dünyasından İki Şair İki Şiir: Prizrenli Âşık Ferki'nin "Destan-ı Ramazan Zaskok" Eseri ile Ardahanlı Âşık Şenlik'in "93 Koçaklaması" Şiiri

Dr. Öğr. Üyesi Emine GÜVEN
Dr. Öğr. Üyesi Taghi Salahshour HASANKOHAL

Özet
Türk dünyası, Türkistan'dan Balkanlar'a kadar geniş bir alanı kapsayan Ötüken'den, Doğu ve Orta Asya'ya, Baykal Gölü'nden Hazar Denizi'ne, Anadolu'dan Avrupa'ya kadar uzanan tarihî ve kültürel bir bütündür. Tarihî süreçte birçok topluluğa ve medeniyete ev sahipliği yapmış olan Türk dünyası coğrafyası bünyesinde barındırdığı değerlerle Türk ve dünya tarihinde kalıcı eserler bırakmıştır. Bu kapsamda çalışmada, Türk dünyasından iki şairin iki şiirini, Prizrenli Âşık Ferki'nin "Destan-ı Ramazan Zaskok" eseri ile Ardahanlı Âşık Şenlik'in "93 Koçaklaması" eserleri karşılaştırmalı metin analizi yöntemiyle ele alınıp, incelenmiştir. Prizrenli Âşık Ferki (XIX. yüzyılın son çeyreği) ile Ardahanlı Âşık Şenlik (XX. yüzyılın başlarında) Osmanlı coğrafyasının iki zıt, uç sınırında (Rumeli ve Kafkas Sınırı) halkın hislerine tercüman olmuş iki usta ozandır. Prizrenli Âşık Ferki'nin "Destan-ı Ramazan Zaskok" adlı eseri ile Ardahanlı Âşık Şenlik'in "93 Harbi" şiiri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, Türk halk şiirinin farklı coğrafyalarda ortak bir zihniyet ve değerler dünyasını temsil ettiği açıkça görülmektedir. Prizrenli Âşık Ferki, Balkan coğrafyasında yaşanan yerel çatışmaları, toplumsal adaletsizlikleri ve Ramazan Zaskok'un bireysel kahramanlık serüvenini Rumeli Türkçesi'nin ve Osmanlı edebî birikiminin ince diliyle destanlaştırmıştır. Ardahanlı Âşık Şenlik ise Doğu Anadolu sınırında Rus işgaline karşı milletin varoluş mücadelesini Türk halk şiirinin en güçlü koçaklama örneklerinden biriyle ölümsüzleşmiştir. Netice itibariyle her iki ozan da mekânı Prizren veya Ardahan olsun, Osmanlı coğrafyasının çöküş döneminde milletin vicdanı ve sesi olmuş; Âl-i Osman'a bağlılık, din gayreti, mertlik ve vatan sevgisi temalarında birleşerek Türk edebiyat tarihine ebedi eserler bırakmışlardır. Çalışmada eser ve yazarlar coğrafi aidiyet, ana tema, düşman tipi, devlet anlayışı, nazım biçimi ve türü, hece ölçüsü, edebî dil, tematik paralellikler vb. yönlerden incelenmiştir.
Anahtar Kelimeler: Türk Dünyası, âşıklık geleneği, karşılaştırmalı edebiyat, Prizrenli Âşık Ferki, Âşık Şenlik

Two Poets, Two Poems from the Turkic World: "Destan-ı Ramazan Zaskok" by Âşık Ferki of Prizren and "93 Koçaklaması" by Âşık Şenlik of Ardahan

Assist. Prof. Dr. Emine GÜVEN
Assist. Prof. Dr. Taghi Salahshour HASANKOHAL

Abstract

The Turkic world constitutes a historical and cultural whole encompassing a vast geographical area extending from Turkistan to the Balkans, from Ötüken to East and Central Asia, from Lake Baikal to the Caspian Sea, and from Anatolia to Europe. Having been home to numerous communities and civilizations throughout history, this extensive geographical region has made lasting contributions to both Turkish and world history through its rich cultural heritage.

Within this context, the present study comparatively examines two poems by two poets from the Turkic world: *Destan-ı Ramazan Zaskok* (*The Epic of Ramazan Zaskok*) by Âşık Ferki of Prizren and *93 Koçaklaması* (*The Heroic Poem of the War of 1877–1878*) by Âşık Şenlik of Ardahan. The works are analyzed using the method of comparative textual analysis.

Âşık Ferki of Prizren, associated with the last quarter of the nineteenth century, and Âşık Şenlik of Ardahan, associated with the early twentieth century, were two accomplished folk poets who gave voice to the sentiments of their communities at opposite frontiers of the Ottoman Empire: Rumelia and the Caucasian frontier.

A comparative examination of Âşık Ferki's *Destan-ı Ramazan Zaskok* and Âşık Şenlik's poem concerning the War of 1877–1878, known in Turkish as the *93 Harbi* (War of '93), reveals that Turkish folk poetry represents a shared worldview and system of values across different geographical regions.

In *Destan-ı Ramazan Zaskok*, Âşık Ferki transforms the local conflicts and social injustices experienced in the Balkans, together with the individual heroic exploits of Ramazan Zaskok, into an epic narrative expressed through the refined language of Rumelian Turkish and the Ottoman literary tradition. Âşık Şenlik of Ardahan, meanwhile, immortalizes the nation's struggle for survival against Russian occupation on the eastern Anatolian frontier through one of the most powerful examples of *koçaklama*, a genre of heroic poetry within the Turkish folk poetic tradition.

Ultimately, despite their different geographical settings in Prizren and Ardahan, both poets emerged as the conscience and voice of their communities during the period of the Ottoman Empire's decline. Their works converge around themes of loyalty to the House of Osman (*Âl-i Osman*), religious devotion, courage, and patriotism, leaving enduring contributions to the history of Turkish literature.

The study examines the two works and their authors comparatively in terms of geographical belonging, central themes, representations of the enemy, conceptions of the state, poetic form and genre, syllabic metre, literary language, thematic parallels, and other relevant literary characteristics.

Keywords: Turkic world, *âşık* tradition, comparative literature, Âşık Ferki of Prizren, Âşık Şenlik

XIX. Yüzyıl Makedonya'sında Üç Dilli Eğitimde Türkçe Öğretimi: Georgi Pulevski'nin *Rečnik od Tri Jezika* (1875) Adlı Eserinde Yöntem, İçerik ve Okur Kitlesi

Doç. Dr. Abidin KARASU

Özet

Georgi Pulevski'nin 1875 yılında Belgrad Devlet Matbaasında basılan *Rečnik od tri jezika* (Lugat Üç Lisaniden) adlı eseri, adında sözlük geçmesine karşın Makedonca, Arnavutça ve Türkçeyi üç paralel sütunda veren ve soru-cevap yöntemiyle hazırlanmış bir ders kitabıdır. Türkçenin Arap harfleriyle yazıldığı bir dönemde Türkçe bölümün Kiril harfleriyle yazılmış olması, eseri şimdiye kadar daha çok Batı Rumeli ağızlarının tarihî bir kaynağı olarak öne çıkarmıştır. Bu bildiride eser, XIX. yüzyıl Osmanlı Makedonya'sında Türkçe öğretiminin bir belgesi olarak ele alınmaktadır. Çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmış; eserin tıpkıbasımı, çeviri yazılı metni ve eserin sonundaki abone listesi birlikte değerlendirilmiştir. İnceleme eserin öğretim amacı, yöntemi, içeriği ve okur kitlesi olmak üzere dört eksende yürütülmüştür. Eserde 280'i aşkın soru-cevap birimi on dokuz konu başlığı altında toplanmıştır. Pulevski, dil öğrenmeyi bireye ayrıcalık kazandıran bir beceri olarak tanımlamakta ve Türkçeyi ana dilin yanında öğrenilmesi gereken işlevsel bir dil olarak sunmaktadır. Dil bilgisi öğretimi kural anlatımından çok çekim dizileri üzerinden yürütülmekte, özne ve yüklem için "düşek" ve "ekleme" gibi yazara özgü terimler kullanılmaktadır. Mektup, telgraf, kontrat, tapu ve arzuhal gibi on iki yazışma türüne ait 1875 tarihli örnekler, Türkçenin gündelik ticari ve hukuki hayattaki işlevini göstermektedir. Abone listesi üzerinde yapılan sayım, eserin kırk yerleşim yerinde yaklaşık 230 kişiye ulaştığını, bunların yaklaşık yarısının öğrenci, önemli bir kısmının da öğretmen, din adamı ve esnaf olduğunu ortaya koymaktadır. Arap harfli Türk alfabesinin basımevinde bulunmaması nedeniyle üçüncü kitaba bırakılması, eserin Türkçeyi yazıdan çok konuşma ve anlama becerileri üzerinden öğrettiğini göstermektedir. Sonuç olarak Pulevski'nin eseri, Balkanlarda ana dili Türkçe olmayan topluluklara yönelik Türkçe öğretiminin erken ve özgün bir örneğidir ve günümüz çok dilli Türkçe öğretimi için tarihî bir dayanak sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Georgi Pulevski, Türkçe öğretimi, çok dilli eğitim, Makedonya, soru-cevap yöntemi

Teaching Turkish in Trilingual Education in Nineteenth-Century Macedonia: Method, Content, and Readership in Georgi Pulevski's *Rečnik od Tri Jezika* (1875)

Assoc. Prof. Dr. Abidin KARASU

Abstract

Georgi Pulevski's *Rečnik od tri jezika* (*Lugat Üç Lisaniden*), published in 1875 by the State Printing House in Belgrade, is a textbook organized around the question-and-answer method, presenting Macedonian, Albanian, and Turkish in three parallel columns, despite being described as a dictionary in its title. The use of Cyrillic script for the Turkish section at a time when Turkish was written in Arabic script has led scholars to regard the work primarily as a historical source for the Western Rumelian Turkish dialects. This paper, however, examines the work as a document of Turkish language teaching in nineteenth-century Ottoman Macedonia.

The study employs document analysis, examining the facsimile edition, the transcribed text, and the subscriber list included at the end of the work. The analysis is organized around four dimensions: the educational purpose, teaching method, content, and readership of the book.

The work contains more than 280 question-and-answer units arranged under nineteen thematic headings. Pulevski defines language learning as a skill that provides individuals with distinct advantages and presents Turkish as a functional language to be learned alongside one's native language. Grammar instruction is conducted primarily through inflectional paradigms rather than explicit explanations of grammatical rules. The author also employs distinctive grammatical terms of his own, such as *düşek* and *ekleme*, to designate the subject and predicate.

Examples dated 1875 representing twelve types of written communication, including letters, telegrams, contracts, title deeds, and petitions, demonstrate the practical functions of Turkish in everyday commercial and legal life. A quantitative examination of the subscriber list reveals that the book reached approximately 230 individuals across forty settlements. Around half of these subscribers were students, while a substantial proportion consisted of teachers, religious figures, and tradespeople.

The postponement of the presentation of the Turkish alphabet in Arabic script to a third volume, owing to the unavailability of the necessary printing type at the printing house, indicates that the work prioritized the teaching of Turkish through speaking and comprehension skills rather than through writing.

In conclusion, Pulevski's work represents an early and distinctive example of teaching Turkish to non-native speakers in the Balkans and provides a historical foundation for contemporary approaches to multilingual Turkish language education.

Keywords: Georgi Pulevski, Turkish language teaching, multilingual education, Macedonia, question-and-answer method

Bulgaristan Türk Dili ve Sözlü Kültürüne Katkılar: Nuri Turgut Adalı

Doç. Dr. Ali KOÇ

Özet

Bulgaristan Türkolojisi, Osmanlı kültür mirasının Balkanlar'daki köklü ve önemli uzantılarından biri olarak, 1878 sonrasında azınlık konumuna geçen Türk toplumunun dilini, edebiyatını ve kültürel belleğini koruma çabasıyla biçim almıştır. Şumnu merkezli eğitim kurumları, Türkçe basın ve Sofya Üniversitesi'ndeki Türkoloji öğretimi bu sahanın kurumsal zeminini oluşturmuş; söz konusu zeminde çok sayıda şair, yazar ve araştırmacı yetişmiştir. Bununla birlikte baskıcı rejim döneminde eserleri yasaklanan veya el konulan pek çok müellif, Türk dilinin varlığını ağır bedeller ödeyerek sürdürmüştür. Bu müelliflerden biri olan Nuri Turgut Adalı (1922–2004), Kırcaali yöresinde doğmuş, Nüvvab'da yetişmiş ve öğretmenlik yapmış; Türk kimliğini savunan düşünceleri nedeniyle ömrünün büyük bölümünü toplama kampları, cezaevi ve sürgünde geçirmiştir. Şiirlerini ağırlıklı olarak mahpusluk yıllarında kaleme alan Adalı, Türkçeyi bir direniş ve varoluş aracı olarak kullanmış; memleket hasreti, hürriyet, kimlik bilinci ve inanç gibi temaları hece ölçüsü ve halk söyleyişiyle işlemiştir. Yayımlanabilen tek şiir kitabının yanı sıra basılamadan el konulan eserleri, öte yandan hakkında yazılan biyografik çalışmalar ve sözlü kültür unsurları, belgesel nitelikli yapımlar, şairin kültürel bellekteki yerini görünür kılan başlıca kaynaklar arasında yer almaktadır. Bu çalışmanın da amacı, Nuri Turgut Adalı'nın Bulgaristan Türkolojisi içindeki konumunu ortaya koymak, Türk dili ve kültürü uğrunda maruz kaldığı baskıları hatırlatmak, kendisiyle ilgili metin ve tanıklıkları bir araya getirerek şaire ilişkin bir külliyat oluşturmak ve mevcut külliyatlara katkı sunmaktır. Bu doğrultuda Adalı'nın eserleri, hakkında yazılan biyografik ve anma nitelikli metinler ile tarihsel ve edebî kronolojisi incelenmiştir. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden derlem ve doküman analizi kullanılarak hazırlanmıştır. Elde edilen bulgular, Adalı'nın hem Bulgaristan Türk kimliğini, dilini ve kültürünü temsil eden bir figür hem de asimilasyon politikalarına karşı Türkçenin sürekliliğini simgeleyen bir kültürel bellek taşıyıcısı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Bulgaristan Türkleri, Nuri Turgut Adalı, Türk dili, sözlü kültür, külliyat

Contributions to the Turkish Language and Oral Culture in Bulgaria: Nuri Turgut Adalı

Assoc. Prof. Dr. Ali KOÇ

Abstract

Turkology in Bulgaria, as one of the long-established and significant extensions of Ottoman cultural heritage in the Balkans, developed through efforts to preserve the language, literature, and cultural memory of the Turkish community, which became a minority after 1878. Educational institutions centered in Shumen, the Turkish-language press, and Turkology education at Sofia University provided the institutional foundations of the field, fostering numerous poets, writers, and researchers. However, during periods of authoritarian rule, many authors whose works were banned or confiscated struggled to maintain the Turkish language at considerable personal cost.

One such figure was Nuri Turgut Adalı (1922–2004), who was born in the Kardzhali region, educated at the Nüvvab School, and worked as a teacher. Because of his views advocating Turkish identity, he spent much of his life in internment camps, prisons, and exile. Adalı, who wrote most of his poetry during his years of imprisonment, used Turkish as a means of resistance and cultural survival. In his poems, he explored themes such as longing for the homeland, freedom, cultural identity, and faith, employing syllabic metre and expressions characteristic of folk poetry.

Alongside his only published poetry collection and works that were confiscated before they could be printed, biographical studies about him, elements of oral culture, and documentary productions constitute major sources that illuminate the poet's place in cultural memory.

The present study aims to establish Nuri Turgut Adalı's position within Turkology in Bulgaria, draw attention to the repression he experienced in his efforts to preserve Turkish language and culture, bring together texts and testimonies concerning his life and literary contributions to establish a comprehensive body of material relating to the poet, and contribute to existing collections of his works and related scholarship.

To this end, the study examines Adalı's literary works, biographical and commemorative writings about him, and the historical and literary chronology of his life. The research employs corpus analysis and document analysis within a qualitative research framework.

The findings indicate that Adalı represents both the Turkish identity, language, and culture of Bulgaria and a bearer of cultural memory who symbolizes the continuity of the Turkish language in the face of assimilation policies.

Keywords: Turks of Bulgaria, Nuri Turgut Adalı, Turkish language, oral culture, collected Works

“Balkan” Sözcüğünün Kırgızcadaki Anlam Evreni

Prof. Dr. Mayrambek OROZOBAYEV

Özet

Balkan sözcüğü günümüzde genellikle Bulgaristan’da bulunan Balkan Dağları ve bundan dolayı Güney Avrupa’da adlandırılan bir coğrafî bölge adı olarak kullanılır. Söz konusu sözcüğün bazı Türk halklarına ait gerek yazılı belgelerde gerekse sözlü edebiyat ürünlerinde “yer (dağ) adı” anlamının yanında ayrıca “büyük”, “iri yapılı, cüsseli”, “şişkin, kabarık” gibi yan anlamlarına da rastlanmaktadır. Ancak bugüne kadar yapılan araştırmalarda balkan sözcüğünün bu anlamlarının diğer “yer (dağ) adı” anlamıyla olan ilişkisi (anlam olayları) üzerinde henüz yeterince durulmamıştır. Sözcüğün yukarıdaki “büyük”, “iri yapılı, cüsseli”, “şişkin, kabarık”, “aşırı, çok” gibi yan anlamlarına Kırgızcada da sıkça rastlanmaktadır. Kırgızca sözlü edebiyat ürünlerinde ayrıca Balkan Too “Balkan Dağı” hakkında da çok çeşitli veriler (şiirler, anlatılar) bulunmaktadır. Ancak bugüne kadar bu veriler üzerinde de yeterince durulmadığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple bildirimizde balkan sözcüğünün Kırgızca sözlü edebiyat ürünlerindeki kullanımları hem biçim hem anlam açısından ayrıntılı olarak ele alınmış ve tespit edilen veriler hem biçim hem de anlam bakımından diğer Türk yazı dillerindeki kullanımlarıyla karşılaştırılarak söz konusu sözcüğün anlam evreni ve tarihsel gelişim süreciyle ilgili bir kanaate varılmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte balkan sözcüğünün kökeni hakkında da bir fikre varılacağı düşünülmüştür. Çünkü bugüne kadar yapılan etimolojik çalışmalara bakıldığında balkan sözcüğünün kökeniyle ilgili çeşitli görüşlerin ortaya atıldığı ve bu görüşler içerisinde balkan sözcüğünün kökenini balık “çamur” sözcüğüne dayandıran görüşlerin genellikle kabul edildiği görülmüştür. Ancak elimizdeki bazı veriler balkan sözcüğünün ortaya çıkış kaynağının farklı olduğunu işaret etmektedir. Bildiride nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup doküman analizi yapılacaktır. Bunun için ilk başta konuyla ilgili kaynaklar taranacak ve elde edilen veriler karşılaştırmalı dilbilimsel yöntemle değerlendirmeye tabii tutulacaktır. Böyle bir çalışmanın Türklük biliminin dilbilimsel alanıyla ilgili çalışmalarına, Türkçenin söz varlığının tarihsel gelişimiyle ilgili durumuna küçük de olsa katkı sağlayacağı kanaatindeyiz.

Anahtar kelimeler: Balkan, Balkan Too, Kırgızca, söz varlığı, anlam bilim

The Semantic Range of the Word "Balkan" in Kyrgyz

Prof. Dr. Mayrambek OROZOBAYEV

Abstract

Today, the word *Balkan* is generally used to refer to the Balkan Mountains in Bulgaria and, by extension, to the geographical region of Southern Europe named after them. However, in both written documents and oral literary traditions of certain Turkic peoples, the word is attested not only as a geographical name, particularly a mountain name, but also with additional meanings such as "large," "big and heavily built," "bulky," "swollen," and "bulging." Nevertheless, previous research has not sufficiently examined the semantic relationships and processes connecting these meanings with the word's use as a geographical or mountain name.

The secondary meanings of *balkan*, including "large," "big and heavily built," "bulky," "swollen," "bulging," "excessive," and "very much," are also frequently encountered in Kyrgyz. Furthermore, Kyrgyz oral literature contains a wide range of materials, including poems and narratives, concerning *Balkan Too* ("Balkan Mountain"). However, these materials have not yet received adequate scholarly attention.

For this reason, the present study examines in detail the uses of the word *balkan* in Kyrgyz oral literary traditions from both morphological and semantic perspectives. The identified examples are compared with corresponding usages in other written Turkic languages in terms of form and meaning, with the aim of developing an understanding of the word's semantic range and historical development.

The study also seeks to contribute to the discussion concerning the etymological origin of *balkan*. Previous etymological research has proposed various explanations for the origin of the word, among which the derivation from *balık*, meaning "mud," has generally gained acceptance. However, certain linguistic evidence available to the present study suggests that the word *balkan* may have a different etymological origin.

The research adopts a qualitative approach and employs document analysis. Relevant sources will first be systematically reviewed, after which the collected data will be evaluated using the comparative linguistic method. Through this approach, the study aims to clarify the semantic development and possible etymological origins of the word *balkan* within the broader context of Turkic languages.

It is anticipated that this research will make a contribution, albeit a modest one, to linguistic studies within Turkology and to the understanding of the historical development of the Turkish lexicon.

Keywords: Balkan, Balkan Too, Kyrgyz, vocabulary, semantics

Balkan Türklerinin Muhâceret Edebiyatına Dâir Bir İnceleme (Bir Şehir, Bir Muhit) *

Prof. Dr. Atıf AKGÜN

Özet

Türk Dünyası toplulukları arasında Balkan Türkleri, Türkçenin resmi dil statüsünde olmadığı ülkelerde varlıklarını sürdürerek ve sosyal tarihlerinde yoğun göç süreçleri yaşayarak özgün bir konuma sahiptir. Bu durumlar, Balkan Türklerinin sosyo-kültürel alanda dezavantajlı gruplardan biri olduğunu düşündürebilir. Çeşitli sosyo-kültürel ve politik sebeplerle, özellikle son yüz yılda göçlerle sürekli karşılaşan Balkan Türklerinin en çok tercih ettikleri göç rotası Türkiye olmuştur. Bu çerçevede, Balkan Türkleri üzerine sosyal bilimler alanındaki akademik araştırmaların yoğunlaştığı başlıca ülke Türkiye olarak öne çıkmaktadır.

Balkan Türklerinin Türkiye'ye olan göçleri üzerine yapılan akademik çalışmalarda, bu göçlerin tarihî ve sosyolojik yönleri özellikle incelenmiştir. Bu çalışmada, bu gerçekler göz önüne alınarak Balkan Türklerinin Türkiye'ye gerçekleştirdiği göçler ve bu göçler sonucunda oluşan edebiyat mirasının araştırılması gereken bir alan olduğu değerlendirilmiştir. Bu bağlamda geniş bir coğrafya olan Balkanlar'dan Türkiye'ye gerçekleşen göçler İzmir ili özelinde sınırlı bir bölgede ve birincil kaynaklar üzerine odaklanarak incelenmiştir. Araştırmada İzmir'de ikamet eden veya etmiş olan, Balkan doğumlu edebiyatçılarla doğrudan temas yoluyla elde edilen bilgilerle ilerlenmiş; genellikle yüz yüze veya odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında, önceden edebiyat varlığı açısından kapsamlı bir araştırmaya konu olmamış İzmir'deki Balkan göçmeni edebiyatçıların ve eserlerinin tespit edilmesinde dijital veri tabanları, kütüphaneler ve saha çalışmaları aracılığıyla doğrudan şair ve yazarlardan elde edilen bilgiler kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş edebiyat, Balkan Türkleri, muhaceret, göçmen edebiyatı

* Bu bildiri, Ege Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi Koordinatörlüğü'nde yürütülmüş olan 29701 Numaralı "İzmir'de Yaşamış/Yaşayan Balkan Göçmeni Edebiyat Temsilcilerinin ve Eserlerinin Tespiti ve İncelenmesi" başlıklı genel araştırma projesinin henüz basılı yayımlanmamış bir ürünü olan kitap çalışması esas alınarak hazırlanmıştır. Bu kitaba esas teşkil eden araştırma konusunun bilim çevrelerinin dikkatine ilk kez bu bildiri çalışması ile sunulması amaçlanmıştır.

A Study of the Migration Literature of Balkan Turks (A City, a Literary Milieu)*

Prof. Dr. Atıf AKGÜN

Abstract

Among the communities of the Turkic world, Balkan Turks occupy a distinctive position, as they have maintained their presence in countries where Turkish does not hold official language status and have experienced extensive migration throughout their social history. These circumstances may suggest that Balkan Turks constitute one of the disadvantaged groups in sociocultural terms. Having repeatedly experienced migration, particularly over the past century, for various sociocultural and political reasons, Balkan Turks have most frequently chosen Türkiye as their destination. Within this context, Türkiye has also emerged as the principal country in which academic research in the social sciences concerning Balkan Turks has been concentrated.

Academic studies addressing the migration of Balkan Turks to Türkiye have focused particularly on the historical and sociological dimensions of these movements. Taking these circumstances into account, the present study approaches the migration of Balkan Turks to Türkiye and the literary heritage that has emerged from these experiences as an area requiring further scholarly investigation.

In this context, migration from the geographically extensive Balkan region to Türkiye is examined within the more narrowly defined geographical setting of İzmir, with particular emphasis on primary sources. The research draws on information obtained through direct contact with Balkan-born literary figures who currently reside or have previously resided in İzmir. Data were collected primarily through face-to-face interviews and focus group discussions.

To identify Balkan immigrant poets and writers in İzmir and their literary works, a subject that has not previously been examined comprehensively from the perspective of literary production, the study draws on digital databases, library resources, and information obtained directly from poets and writers through fieldwork.

Keywords: Contemporary literature, Balkan Turks, migration, migrant literatüre

* This paper has been prepared on the basis of a book manuscript that has not yet been published in print and was produced as part of the general research project numbered 29701, entitled "IdentiŞcation and Examination of Balkan Immigrant Literary Figures Who Have Lived or Are Living in İzmir and Their Works," conducted under the coordination of the ScientiŞc Research Projects Coordination Unit of the Rectorate of Ege University. The paper aims to introduce the research underlying this book to the academic community for the Şrst time.

Türkiye'ye Balkan Coğrafyasından Gelen Uluslararası Öğrencilerin Türk Dili ve Kültürüne İlişkin Algıları

Doç. Dr. Tarık DEMİR

Özet

Türkiye, son yıllarda yürüttüğü uluslararasılaşma politikaları ve kültürel diplomasi faaliyetleriyle küresel bir eğitim merkezine dönüşmüştür. Bu süreçte, tarihî, coğrafi ve sosyo-kültürel bağların köklü olduğu Balkan coğrafyasından Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenciler stratejik bir konum taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören Balkan kökenli uluslararası öğrencilerin (N=24) Türk diline (öğrenim süreçleri, beceri alanları, dil yapısı) ve Türk kültürüne (kültürel yakınlık, uyum, algılanan ülke imajı) yönelik görüşlerini betimsel ve durum odaklı bir yaklaşımla ortaya koymaktır. Nicel veri toplama aracına dayalı betimsel bir pilot durum çalışması olarak tasarlanan araştırmanın veri setini; Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Kuzey Makedonya, Romanya ve Sırbistan menşeli 24 uluslararası öğrencinin anket yanıtları oluşturmaktadır. Sınırlı örneklem büyüklüğü nedeniyle çalışma genelleme iddiası taşımayıp, kategorik frekans (f) analizleriyle durum tespitine odaklanmıştır.

Elde edilen bulgular; katılımcıların tamamının (%100) Türk kültürünü kendi öz kültürlerine "benzer/çok benzer" ve "yakın/çok yakın" olarak algıladığını göstermektedir. Dil boyutunda ise katılımcıların büyük bir çoğunluğu Türkçeyi ana dillerinden tipolojik olarak "uzak/çok uzak" bir dil (f=20) ve "öğrenmesi zor" bir dil (f=14) olarak tanımlamıştır. Buna karşın, tarihî-kültürel havza ortaklığının uyum süreçlerini belirgin şekilde kolaylaştırdığı görülmüştür. Çalışma, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi (YTÖ) bağlamında Balkan coğrafyasına yönelik yürütülecek daha geniş ölçekli saha araştırmalarına temel oluşturacak pilot nitelikte pedagojik ve metodolojik öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi (YTÖ), Balkanlar, pilot çalışma, durum çalışması, kültürel algı

Perceptions of the Turkish Language and Culture among International Students from the Balkans Studying in Türkiye

Assoc. Prof. Dr. Tarık DEMİR

Abstract

In recent years, Türkiye has emerged as a global educational hub through its internationalization policies and cultural diplomacy initiatives. Within this process, international students arriving in Türkiye from the Balkans, a region characterized by longstanding historical, geographical, and sociocultural ties, occupy a strategically significant position.

This study aims to explore, through a descriptive and case-oriented approach, the perceptions of international students of Balkan origin (N = 24) enrolled in higher education institutions in Türkiye regarding the Turkish language (learning processes, language skills, and linguistic structure) and Turkish culture (cultural proximity, adaptation, and perceived country image).

Designed as a descriptive pilot case study employing a quantitative data collection instrument, the research draws on questionnaire responses from 24 international students originating from Albania, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, North Macedonia, Romania, and Serbia. Given the limited sample size, the study does not seek to produce generalizable findings but instead focuses on describing the current situation through categorical frequency (f) analysis.

The findings indicate that all participants (100%) perceived Turkish culture as "similar/very similar" and "close/very close" to their own cultures. Regarding the linguistic dimension, a substantial majority of participants described Turkish as typologically "distant/very distant" from their native languages (f = 20), while 14 participants characterized it as a "difficult language to learn" (f = 14). Nevertheless, the findings suggest that a shared historical and cultural background considerably facilitates students' adaptation processes.

Within the framework of Teaching Turkish as a Foreign Language (TTFL), the study offers preliminary pedagogical and methodological recommendations intended to inform future large-scale field research focusing on international students from the Balkans.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language (TTFL), Balkans, pilot study, case study, cultural perception

5. Uluslararası

BALKANLARDA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ VE TÜRKOLOJİ SEMPOZYUMU

5th International SYMPOSIUM ON TURKISH TEACHING AND TURKOLOGY IN THE BALKANS

5. Uluslararası

BALKANLARDA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ VE TÜRKOLOJİ SEMPOZYUMU

turkoloji.unyt.edu.al

UNIVERSITY OF NEW YORK TIRANA

TÜRKİYE | TURKISH MAARİF VAKFI | FOUNDATION

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY

YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ

HALKBANK

TİKA

YTB

Balkan